Historier fra Skogene

Forord til den elektroniske utgaven

Disse tyske historier av Peter Rosegger (1843-1918), oversatt til norske av **Ingeborg von der Lippe Konow** (1860-1929), er digitaliseret i oktober 20112 av Nasjonalbiblioteket i Oslo og tilpasset for Projekt Runeberg i november 2016 av Ralph E.

HISTORIER FRA SKOGENEHISTORIER FRÅ SKOGENE

BARNEMINDER

AF

P. K. ROSEGGER

OVERSAT AF

ingeborg von der lippe konow

'alb. c ammermeyers forlagUDGIVET VED CENTRALSTYRET FOR DE NORSKE FOLKESKOLERS BARNE- OG UNGDOMSBIBLIOTEKER

marius stamnes' bogtrykkeri 1901Da bedstefar sad i granen.

ilder granen i Ebenskogen har der flydt kristenblod, siger sagnet. Og aldrig glemmer jeg den granen. Ebenskogen stødte op til min fars skoger; den bredte sig vidt ud mod nord, langt, langt ud, til den tilslut gik over i Høigravens og Djævlestenens storskoger. I min barndom steg op over denne skog den tørre, døde top af en gran, og fra den granen sa sagnet at halvmaanen havde vaiet, dengangen tyrken var i landet, og meget kristenblod skulde være (lydt under den.

Jeg kjendte altid et gys nedover ryggen paa mig, naar jeg stod ude paa marken og kom til at se bort (il denne døde grantoppen. Den steg saa høit. op over skogen og rakte sine lange, nøgne, forvildede grener saa ødslig og trolsk ud, at det var uhyggeligt at. se paa. Dot var bare en eneste af grenene som endnu bar nogle dotter med mørkegrønne naaler, og op over demstak det en skarpkantet top, der hvor kronen engang havde været. Kronen maatte vel engang være blit knækket af storm eller af en lynstraale; bygdens ældste folk kunde aldrig mindes at have set den.

t~

Naar jeg var langt vække — ude i udmarken, hvor jeg gjæted kreaturerne og sauene likte jeg at sidde og se bort mod granen. Der stod den rød i solskinnet over den friske, grønne skogrand, og af-tegned sig saa klart og rent mod himmelens blaa. Paa overskyede dage derimod, eller naar uveir nærmod sig. stod den svart, og stiv; og naar grenene svaied vidt 01; bredt i skogen, og kronerne neied sig dybt i stormen, saa stod den rank og ubevægelig og rørte sig næsten ikke.

Men hændte det at et beist, havde gaat sig væk i skogen, og jeg paa leiling efter det maatte forbi granen, da drog jeg mig ræd fremover og tænkte paa halvmaa-nen, paa kristenblodet, og andre stygge sagn som folk fortalte om træet. Men saa maatte jeg nu ogsaa undre mig over den vældige stammen, som paa den ene siden var aldeles nøgen og gjennemskaaren af dybe revner, men pa*i den andre dækket af en grov, furet bark. Nederst var stammen saa tyk at to mand ikke kunde spænde om den. Og de vældige rotterne, som for en stor del laa bare og

nøgne oppaa mulden, var ligesaa sammenslyngede og knortede som grenene oppe mod himmelen.

Folk kaldte træet for Tyrkegranen eller CJraagranen.

I kornskuren, naar far og alle de andre skar o«: bandt det modne, bølgende kornet, fik jeg ogsaa være med og bære negene sammen. Dette arbeidet likte je<_' godt; det var da en afveksling fra den evindelige gjæ-tingen; desuden ropte drengen vor altid til mig: „Kil paa, gut, og vær flittig; don som bærer paa neg, blir rig." Og jeg var snar i vendingen, og sprang og fløi slig med negene, at far tilslut maatte rope til mig:„Se dig for, gut; du springer jo som en uvittig! du bare traar negene ned og rister komet ud af akset paa slig vis. Giv dig tid."

Men naar det lecl mod kvelden, og skumringen kom, og alle de andre havde skaaret sig længer og længer ud over marken, saa jeg var alene igjen med mine neg, da tog jeg paa at bli urolig. Da syntes jeg det var som om Tyrkegranens grene, der de tegned sig med usikre linjer mod kveldshimmelen, begyndte at røre paa sig. Jeg sa nok til mig selv at det ikke kunde være saa, og jeg prøvde at la være at se derhen — men jeg kunde ikke faa det til.

.Vaar det saa endelig blev for mørkt til at se at skjære mer, tørked arbeidskarerne sin sigd af med en dot dugvaadt græs, og saa kom de bort paa min kant af ageren og hjalp mig at bære negene sammen. Og naar de var færdige med det, gik drengene og jenterne hjem for at passe hver sine kveldsgjøremaal paa gaarden; men far og jeg blev igjen ude paa ageren. Vi satte negene paa staur, saa længe vi bare kunde se, og dette var et af de bedste arbeider jeg vidste, da jeg var barn. Saa gik jeg og saa paa melkeveien paa himmelen, paa stjerneskuddene, som pleier falde saa tæt paa denne tid af aaret, og paa sankthansormene, som lyste som glor rundt om os, saa jeg rent syntes kornet maatte kunde fatne og ta ild. Saa hørte jeg paa græshopperne, som sang i græsset, og jeg kjendte den milde duggen falde over straa og græs og kjendes vaad paa min egen troie. Om alt dette snakked jeg med far, og han gav mig besked paa sin rolige, jerne maade, og sa mig hvad han mente om disse ting, mens han tidt la til, at jeg ikke skulde stole paa det var aldeles ret netop, for han kjendte ikke saa nøie til det.

Saa kort og alvorlig som far var mod mig om dagen og ved arbeidet, saa mild og god og hyggelig var han mod mig slige kveldstunder. Han hjalp mig— 8 —

altid med at faa trøien min paa, saasnart duggen faldt, og saa tog han sit eget halstørklæ, som han havde hængt fra sig, mens han arbeided, og bandt om halsen paa mig, saa jeg ikke skulde fryse. Naar saa jeg kunde sige til ham at jeg syntes han ogsaa skulde knappe trøien sin, saa svarte han: „Aa, jeg er varm nok jeg, barn."

Naar vi holdt slig paa med at sætte korne! paa staur — og det. varte tidt langt udover kvelden talte far ogsaa af og til med mig om Gud. Han havde ingen skolegang havt far, og kunde ikke bogstaverne engang; og derfor maatte jeg da altid fortælle ham alt hvad jeg havde hort og læst om Gud i bibelhistorien. Saa fortalte jeg om vor herre Jesu fødsel, at han laa i en krybbe i en stald, at gjæterne paa marken kom til ham og gav ham lam og kje og andre gaver, om hvordan han blev stor og voksen og gjorde undere, og hvordan jøderne da endelig pinte ham og slog ham og nagled ham til korset. Jeg fortalte ogsaa gjerne om verdens skabelse, om patriarkerne og profeterne og om hedninge-tiden. Og jeg fortalte hvad jeg havde hort. om dommedag, om de dødes opstandelse og den evige glæde Gud vilde gi alle os stakkars elendige mennesker i himmelen.

Alt dette fortalte jeg paa vort maal, og baade far og jeg var begge grebne af det.

Og saa næste gang var det far som fortalte. Han vidste mangt rart at berette fra oldeforældrenes tid, hvordan de havde levet, hvad de havde Jært og set, og alt det. som var hændt her i bygderne i gamle dage, oss som ikke hændte nu mer.

Saa var det at jeg engang en kveld spurte ham: „Hvorfor kalder de det. høie træet derborte i skogen for Graagranen ?"

Far stod just med et neg i haanden; han gik hen og la det. borttil de andre; saa svarte han: „Du vedat folk ogsaa kalder den for Tyrkegranen, men Graa-granen kalder de den, fordi dens stamme og grener og mosen paa den er graa, og fordi din oldefar fik graat haar en nat han sad i den granen. Vi har endnu seks staurer igjen, ser jeg.

Imens skal jeg fortælle dig en tildragelse, som er meget merkelig.

„Det er nu over otti aar siden din oldefar og oldemor havde bryllup. Han var rig og vakker og kunde faat datter til den bedste mand i bygden. Men han tog en fattig jente oppe fra Skogstuerne, — en fattig, men en bra og agtværdig jente. Om to dage fra idag <>r det kvelden for Maria himmelfartsdag; det var den dagen din oldefar gik paa frieri op til Skogstuerne. Der var nu vel ogsaa i kornskuren, tænker jeg; men han tog sig tidlig fri den kvelden, fordi det var langt opigjennem Ebenskogen og did op. Der blev stor op-studs oppe paa den vesle pladsen, da lian kom did. Den gamle Skogstue-manden som pleied lappe skoene lil kulbrænderne og vedhuggerne eller slibte øksene og sagene for dem og ellers stelte med snarer og doner for fugl og andre skogdyr — der var meget ulv ogsaa dengangen endda her paa disse kanter han slåp arbeidet af hænderne og sa til din oldefar: 'Men kjære dig, Josef, det kan da ikke være meningen at du vil ha Lena vor. Der er da ingen rimelighed i sligt'.

o ~ ö

Men din oldefar svarte: 'Ja, det er nu derfor jeg er kommet hidop i kveld, og vil Lena ha mig, og er det jers og hendes redelige vilje, at vi skal indtræde i den hellige egtestand, saa er det. bedst, vi blir enige idag; saa gaar jeg til presten og klokkeren imorgen, og ordner alt som loven tilsiger'.

Og jenten var glad i din oldefar og svarte hun vilde gjerne bli konen hans. Saa fik han sig mad deroppe, og da det tog paa at mørkne, gav han sig paa hjemveien.

Han gik over den lille engen hvor Skogstuen laa,11 —

meil hvor eier nu vokser boie, store trær; og han gik gjennem ungskogen her, og saa videre nedigjennem storskogen; han kjendte sig glad og lykkelig tilmode. Han agted ikke paa at det alt var blit mørkt, og heller ikke agted han paa de sterke kornmodlyn, som jo ikke er noget uvanligt om kvelden efter en hed sommerdag. Men én ting lagde han merke til. Han hørte ligesom hyl og gjøing langt inde i skogen. Han tanikte paa ulvene; det hændte ikke sjelden at de færdedes paa disse kanter i større og mindre flokker. Han tog sin tykke stav fastere i haanden, og gik .paa. Saa hørte han længe ingenting uden en nattefugl som skreg, og han saa ingenting andet end de mørke stammerne som skogveien bugted sig hen imellem, og af og til saa han et lyn blinke frem. Med ett hørte han atter hyl; men denne gangen meget nærmere end før. Da la han paa sprang. Han sprang alt det han vandt; han hørte ingen fugl mer; han hørte bare de fa>le hylene, som fulgte ham i hælene. Han snudde sig en gang; da saa han grønne glimt, som lyste mellem buskene. Han hørte alt udyrene puste og fræse bag sig; han tænkte ved sig: kanske der ikke blir nogen begjæring om lysing imorgen hos presten! — Da stod han ved Tyrke-granen. Der var ingen anden udvei tanken slog ned i ham som et lyn: han gjorde et hop, slog hænderne om den nederste grenen paa træet, og hev sig op. 1'dyrene var da lige indpaa ham; de stansed, stod stille og lurte; saa fik de færten af ham i træet; de snuste og gliste op mod ham, og flere satte labberne op mod træets ujevne stamme. Han klavred høiere op, og satte sig tilrette paa en svær gren. Her maatte han vel være tryg. Nede ved foden af træet grov ubeisterne i jorden og hylte og skrabte paa stammen; der var mange, en hel flok.

Sommersdag var det forresten sjelden at graa bein anfaldt folk; de maatte være sinte eller drevne væk fra et andet bytte. Din oldefar sad længe oppe i træet;— 12 —

han haabed at dyrene vilde gaa sin vei, naar det led paa. Men de blev dernede; de snuste og hylte. Det var langt udpaa svarte natten nu. I syd og øst lyste og tindred stjernerne, men i vest var alt graat og mørkt, og hen gjennem dette mørke jog nu og da en lynstraale. Ellers var det stille; der rørte sig ikke en kvist i skogen.

Din oldefar skjønte nu at han kom til at sidde der i træet hele natten. Han tænkte først lidt paa om han skulde prøve at rope paa hjælp eller skræmme ulvene bort med hujing. Han gjorde det; men udyrene var ikke rædde af sig; og det var altfor langt til hus og folk.

Dengangen havde Tyrkegranen en tæt, rig krone, som den ikke har nu. Saa tænkte din oldefar: naar jeg nu alligevel skal ha træet her til husly inat, saa er det bedst jeg kryber op under kronen. Det gjorde han; han fandt sig en god, magelig gren deroppe, og satte sig tilrette med ryggen mod stammen.

Nede ved foden af træet var det blit stilt lidt efter lidt; men kommodene var blit. sterkere, og i vest, tord-ned det af og til langt vaikke. — Om jeg nu brak af en svær gren og saa gik ned og skreg og hujed og slog om mig, mon jeg saa ikke skulde skræmme de udyrene? tænkte din oldefar. Men han gjorde det ikke. Han havde hørt altfor mange fortællinger om hvorledes graa hein havde revet folk ihjel.

Tordenveiret kom nærmere; alle stjernerne sluktes det var saa mørkt som i en ovn; bare nede ved foden af træet lyste udyrenes grønne øienstjerner. Hvergang det lynte, stod skogen klar som om dagen. Og nu tar det paa at syde og koge i skyerne som i tusen vældige bryggekjedlcr. — Der kommer nok et, forfærdeligt uveir, tænker din oldefar og gjemmer sig opunder kronen saa godt han kan. Hatten var faldt af ham ; han hører udyrene slide den isønder dernede. Nu farer der en straale henover himmelen; et øieblik er alt— 13 —

klart, og lyst som midt paa dagen; da bryder et brag og et dunder og et rammel løs oppe i skyerne, saa det. ljomer gjennem skogen.

Saa blir det stilt igjen, stilt i skyerne, stilt i skogen, stilt overalt — bare en nattefugl flagrer om en trætop i nærheden. Men med ett kommer stormen susende ; det bruser i trærne; det brøler mellem grenene; og iskold er vinden. Din oldefar klamrer sig til grenen han sidder paa. Nu flammer et lyn op igjen, skogen blir svovlgrøn; alle kronerne neier sig, dukker sig dybt ; de nærmeste trær basker og slaar med grenene, som vilde de falde over ham. Men Tyrkegranen staar, høi og stiv, og rager op over hele skogen. Nede springer rovdyrene omkring og hyler. Pludselig suser der noget ned mellem grenene som en sten som blir kastet. Et lyn lyser op — hvide hagl danser og triller bortover skogbunden. Saa bare svarte natten igjen. Det bruser, det raser, det koger; toppene styrter med brag. Ei uhyre med svære, baskende vinger, som kaster spøgelsesagtige skygger i lynskjæret, kommer farende og slaar sig ned i trækronen lige over hodet paa din oldefar. Det. var en høg, gut, som havde reir deroppe i granen."

Far havde ladet arbeidet fare, mens han fortalte dette. Jeg havde aldrig før hørt ham, som var en rolig, jevn mand, tale med sligt liv.

„Hvordan det. saa gik?" blev han ved. „Jo, nu først blev det galt for alvor. Der kom tordenbrag paa tordenbrag, og hvergang lynene lyste op, kunde han se hvor haglene suste som hvide kastespyd ned over marken, slog mod jorden og mod træstammerne, sprang høit op i luften igjen og hopped bortover skogbunden. Hver gang en haglklump slog mod granens stamme, drønned det hult i den. Borte over Grabenskogen glimted lynene i ett, væk, over skogene paa denne side glimted lynene i ett væk. Pludselig var alt. som en eneste— 14 —

flamme, et heelt vindpust kom farende, et dunder og brag, — og d e r stod en furu i lys lue.

Men Tyrkegranen stod, og din oldefar sad deroppe under dens krone.

Det lyste vidt omkring af den brændende furuen, og nu kunde din oldefar se at der laa som et svagt rødligt skjær over hele skogen; han saa at, haglene og isklumperne faldt mindre tæt, han saa at mange af trætoppene havde taat. lange, hvide striber og skaar, der hvor der før havde været grener, og endelig merked han at stormen la sig, og at det begyndte at regne tæt og stilt.

Tordenbragene blev sjeldnere og mattere, og drog sig længer og længer væk mod nord og øst; men lynene glimted fremdeles ustanselig.

Nede ved foden af træet var der ingen hyl mer, og ingen gloende øine at se. Det rasende veiret havde skræmt udyrene væk. Saa steg da din oldefar fra gren til gren og ned af træet. Og han gik ud af skogen og nedover markerne ned mod sin gaard.

Det var alt langt over midnat.

Da han kom nær huset og ikke saa lys i vinduerne, undred han sig over at de kunde sove i slig en nat. Men de sov ikke; de sad oppe med lys i stuen. Og naar en ikke kunde se lyset udenfra, var det fordi de havde lukked alle lemmerne for vinduerne, eftersom haglene havde knust hver en rude.

'Du var vel oppe i Skogstuen, mens uveiret stod paa, Josef?' spurte din tipoldemor. Men din oldefar svarte: 'Nei,

mor, jeg var ikke i Skogstuen.'

Den næste morgen dufted det friskt af harpiks over hele skogen — trærne blødte af utallige saar. Det var glat og tungvindt at gaa paa haglene og isklumperne, og luften var meget kold.

Og da folk denne dag — Vor Frues dag — gik til kirke, fandt de inde i skogen under de fældede greneog trær mange døde dyr og skogfugl; under en knækket grantop laa en død ulv.

Din oldefar var svært alvorlig, mens han gik til kirken med de andre; og med ett sa Lena til ham: 'Nei, du himmelske mirakel! Josef, du har jo alt graat haar.'

Saa fortalte han altsammen, og siden kaldte folk det træet som han sad i uveirsnatten, for Graagranen."

Slig var den hændelse min far fortalte mig hin kveld, mens vi holdt paa med kornet, og som jeg senere har nedskrevet efter hukommelsen. Da vi saa gik hjem (il kveldsverd og natteliv i le, maatte jeg ret som det var se bort paa granen, som steg op mod den mørke aftenhimmel høit over skogtoppene.

Men fra den kveld var jeg ikke ræd mer naar jeg gik forbi Graagranen. Og den blev staaende der i mange aar endda, vinter og sommer paa samme vis en knortet, forvirret bengrind af grene, med nogen faa mørkegrønne hårdotter oppe i kronen, og med den høie, nøgne toppen øverst, oppe.

Jeg var alt voksen kar; da var det en høstnat at far kom og vækked mig og sa: „Vil du se Graagranen brænde, saa gaa udenfor døren."

Og da jeg kom ud paa hellen, da saa jeg en høi lue staa op over skogen, og en mørk røg velted op fra den op mod stjernehimmelen. Vi hørte luerne knitre og brøle, og vi saa enkelte grene ramle ned; saa gik vi ind og la os igjen. Men om morgenen ståk der bare en sort kl inn}) op over skogen, og høit oppe i luften over den kredsed en høg.

Vi skjønte ikke hvordan træet var blit antændt i den stille, klare godveirsnatten, og vi ved det ikke dendag idag. Folk i bygden talte meget 0111 denne hændelse, og mente den maatte ha noget sjeldent og merke-ligt at, bety. Den sorte toppen tegned sig endnu i nogen aar skarpt af mod himmelen; saa styrted den, og ingenting af Graagranen raged op over skogen mer. Mosen gror paa den styrtede stamme og paa resteroe af træet, som langsomt raadner og siger i jorden.

Farsordet.

Jeg har i grunden ikke faat nogen slet opdragelse; snarere ingen. Var jeg snill, lydig, forstandig, bra gut, saa roste mine forældre mig; var jeg det modsatte, fik jeg dygtig skjend. Deres ros gjorde mig næsten altid godt, og jeg fik en fornemmelse som om jeg skjød i veiret og vokste mig høi under deres lovord. For mange barn er som blomster; de kan bare vokse sig ranke i» solskin.

Men nu var min far af den mening at jeg ikke bare skulde skyde i veiret og vokse mig høi, men at jeg ogsaa skulde vokse i bredden, og det, mente han, skulde alvor og strenghed hjælpe til.

Mor var bare kjærlighed. Far var kanske i grunden af samme art, men han forstod ikke at gi sin varme og kjærlighed tilkjende; saa mild han af naturen var, saa havde den af arbeide og bekymringer overlæssede mand et stille, alvorligt væsen. Sit rige humør lod han først spille for mig, da han tænkte jeg var blit menneske nok til at forstaa det. I de aar da jeg sled mine første snes bukser, gav han sig ikke stort af med mig, undta-— 17 —

gen naar jeg havde fundet paa noget galt; for i saa fald lod han sin strenghed raade. Hans strenghed og min straf bestod almindeligvis i, at han kom hen til mig og med vrede, heftige ord forklarte mig hvad galt jeg havde gjort, og hvad jeg havde fortjent at faa for det.

Hver gang et sligt udbrud kom, stilled jeg mig frem for far, stod med nedhængende arme midt foran ham, og stirred stivt og ufravendt ind i hans vrede ansigt. Inde i mig angred jeg altid det gale jeg havde gjort; jeg havde en klar følelse af at jeg havde gjort det jeg ikke skulde. Men jeg mindes ogsaa en anden fornemmelse, som kom over mig hver gang far holdt slig en straffepræken for mig: der kom en egen skjælven i mig, en underlig lyksalighedsfølelse, naar tordenveiret rigtig braged løs over mig. Jeg fik taarer i øinene; de randt ustanselig

nedover kinderne paa mig; men jeg stod rank som en liden gran, saa ufravendt paa far, og kjendte et underligt velvære, som steg og steg i samme grad som han skjendte og dundred for mig.

Naar der saa kunde gaa uger uden at jeg fremkaldte noget lignende, og far altid gik stille og mild forbi mig, saa tog der efterhvert paa at røre sig i mig en længsel og trang efter at gjøre noget som kunde faa far sint. Det var ikke for at ærgre ham, for jeg var overmaade glad i ham; det var heller ikke af ondskab; nei, det var af en anden grund, som jeg dengang ikke selv forstod. -

Saa var det engang en hellig juleaften. Far havde sommeren før inde i byen kjøbt et lidet sort krusifiks af bly med den korsfæstede Jesus og hans pinsels-redskaber paa. Denne helligdom havde han gjemt til juleaften; da tog han den frem af kisten sin og satte den paa vort lille husalter. Jeg passed paa, mens far og mor og husets andre folk endnu var optagne med dit og dat af festforberedelserne hver paa sin kant; jeg lik med fare for liv og lemmer krusifikset ned af væggen, satte mig bort i ovnskrogen med det, og tog paa

at pille det istykker. Det var en egen, underlig fryd jeg følte, da jeg med min lommekniv først løsned stigen, saa tangen og hammeren, saa Petrus' hane, og endelig den herre Kristus selv fra korset. Jeg syntes liver enkelt del var meget morsommere og mer underholdende nu end før, da de var samlede. Men da jeg nu var færdig og havde set paa dem længe nok og endelig vilde lil at sætte det hele sammen igjen, men ikke kunde faa ilet til, da kjendte jeg en hede stige op i brystet paa mig, og jeg syntes det var som om noget snørte halsen sammen paa mig.

Mon det blev med bare skjend denne gangen? Jeg sa rigtignok til mig selv: det sorte korset er meget penere nu end før; i kapellet i Hohenwang staar der ogsaa et sort kors som der ikke er noget paa; men folk gaar da derhen og ber alligevel. Og om julen skal vi da ikke tænke paa den korsfæstede Jesus? Da skal han jo ligge i krybben, siger presten. Ja, det vil jeg gjøre.

Dermed tog jeg Krislus-figuren, kruniined benene sammen paa den — de var jo af bly og seige — folded armene over kors paa brystet, og la den saa ned i min mors sykurv; og dermed satte jeg min lille krybbe op paa husalteret; men korset og de andre sagerne gjemte jeg i halmen i mine forældres seng, uden at tænke paa at. kurven med Kristus-figuren maatte forraade det hele.

Min skjæbne opfyldtes snart. Mor saa først hvor naragtig sykurven tog sig ud oppe paa alteret mellem helgenbillederne, og undredes paa hvem som havde sat den derop.

Paa samme tid sa far: „Hvem har nu det lille krusifikset deroppe været. iveien for?"

Jeg stod borte i en krog, og jeg var tilmode som en tørstig soin nu straks skal faa den sterkeste myrrha-vin at. drikke. Men en underlig beklemthed fik mig til

at holde mig saa meget som muligt i baggrunden for det første.

Far kom hen til mig og spurte, næsten beskedent, om jeg ikke vidste hvor korset var blit af. 1 samme nu stod jeg rank som et lys foran ham, og saa ham ind i øinene. Han gjentog sit spørsmaal. Jeg pegte hen imod sengen, taarerne kom, men jeg tror ikke at jeg fortrak en mine.

Far ledte i sengehalmen, og fandt korset og de andre ting frem ; han var ikke sint, bare overrasket, da han saa hvordan krusifikset var blit medfaret. Min længsel efter myrrhavinen steg. Far satte det nøgne kors hort paa bordet.

„Nu ser jeg," sa han ganske rolig og tog sin hat ned af nabben, „nu ser jeg at han endelig engang maa faa ordentlig juling. Naar ikke engang vor herre Jesus selv er tryg for ham —! du blir lier i stuen gut!" vendte han sig hvast mod mig, og gik saa ud af døren.

„Spring efter ham og be ham om forladelse," sa mor til mig, „for nu gaar han og lager til birkeriset."

Men jeg stod som naglet til gulvet. Skrækkelig klart og tydelig saa jeg hvad der nu vilde komme over mig ; men jeg var ude af stand til at gjøre et skridt for at afverge det. Mor gik atter til sit arbeide; jeg var alene i den

kveldsmørke stue, og foran mig paa bordet stod det mishandlede krusifiks. Det gav et voldsomt sæt i mig ved den mindste lyd. Inde i den gamle klokkekassen, som stod borte i krogen og rakte fra loftet til gulvet, rasled lodderne, og uret slog fem. Endelig hørte jeg ogsaa at nogen banked sneen af sig ude i svalen; det var fars skridt. Da han med birkeriset i haanden kom ind i stuen, var jeg forsvundet.

Han gik ud i kjøkkenet og spurte kort og hidsig hvor gutten var. Og nu begyndte der en leding over hele huset; inde i stuen ledte de i sengen og bag hver stol og i hver krog; jeg hørte dem gaa oppe paa lem-20 —

men og inde i kleven ; jeg høi-te der blev gil ord om at de skulde lede i fjøset og i loen og ude i vedskjulet, og at den som fandt. gutten straks skulde komme i il far hans med ham — denne julekvelden skulde han faa merke sig for hele sit liv! Men de kom tilbage med uforrettet sag. To af drengene blev saa sendt afsted til nabogaardene, skjønt mor ropte, at var jeg gaat saa langt gjennem skog og mark, saa maatte jeg jo fryse fordærvet, for trøien og huen min hang paa væggen i stuen. Aa nei, aa nei, det var da rigtig en elendighed med de bama!

Saa gik de sin vei; der blev slilt i huset, som nu næsten var tomt for folk, og inde i den mørke stuen saa en ikke andet end vinduernes graa firkanter. Jeg stod inde i klokkekassen; gjennem sprækkene kunde jeg se ud. Jeg havde klemt mig ind gjennem den trange døren, og knnde nu akkurat staa opreist derinde.

Aa nei, for en angst. jeg udstod i dette gjemmested ! At det ikke kunde ta nogen god ende, skjønte jeg. og at spændingen, som steg fra time til time, vilde gjøre enden paa det hele endda værre, det skjønte jeg og. Jeg banded sykurven, som var den første som havde forraadt mig; jeg banded krusifikset — at bande min egen letsindighed, det glemte jeg. Der gik time efter time; jeg blev staaende i min opreiste ligkiste; urets tunge jernlodder havde alt naadd ned til luggen min, og jeg maatte lude mig ned saa godt jeg kunde, for at ikke uret skulde stanse og nogen finde paa at trække ilet op; for da var jeg jo opdaget. For endelig var mine forældre kommet ind i stuen; de havde tændt lys og var begyndt at skjendes for min skyld.

„Jeg ved ikke flere steder at lede," sa far først og hev sig træt ned paa en stol.

„Aa, naar bare han ikke har gaat sig vild i skogen og ligger under sneen!" ropte mor og tog paa at graate høit.— 21 —

„Ti stille om sligt!" sa far. „Jeg vil ikke høre det."

„Nei, du vil ikke liøre det, du som selv har skræmt ham herfra med din haardhed."

„Jeg havde saavist ikke slaat noget ben istykker paa ham med denne vesle kjeppen," svarte far og lod birkeriset suse ned paa bordpladen. „Men faar jeg nu tag i ham, saa slaar jeg en gjærdestaur sund paa ham."

„Ja, bare gjør det du, bare gjør det — kanske han ikke kjender det mer, der han nu er," svarte mor, og graaden blev endda tyngre. „Tror du du har barn for at la dit sinne gaa ud over dem? Da gjør nok Vorherre ret, naar han tar dem til sig igjen itide. Barn maa en holde af og være kjærlig mod, skal der bli noget af dem."

„Hvem liar sagt at jeg ikke holder af gutten?" sa far. „Af hele mit hjerte holder jeg af ham; Gud ved det. Men sige det til ham vil jeg ikke; jeg vil det ikke og kan det ikke. Det svider ikke saa i ham selv som i mig, naar jeg maa slaa ham; det. ved jeg."

„Jeg maa ud og lede igjen!" sa mor 0111 lidt.

„Ja, saa vil ikke jeg heller sidde inde," sa far.

„Nei, men du skal spise lidt. først; det er kvelds-mads-tid," sa hun.

„Jeg kan ikke spise nu! Jeg ved mig ingen anden raad," sa far; han la sig paa knæ ved bordet og begyndte at be stille.

Mor gik ud i kjøkkenet for at finde frem varme klær til mig, om saa skulde være at de fandt mig ude halv ihjelfrossen. Inde i stuen blev det stilt., og jeg syntes, der jeg stod i klokkekassen, at hjertet kunde briste i mig af sorg og smerte. Pludselig brød far midt i sin bøn ud i høi hulken. Hans hode faldt ned paa armen; hele skikkelsen

skalv.

Jeg satte i et liøit skrig. I næste øieblik var far_ 22__og mor der, fik mig ud af mit fængsel, og der laa jeg for fars fødder og klamred mig jamrende til hans knæ.

„Far, far!" det var det eneste jeg kunde sige. Han rakte sine arme ned og løfted mig op til sig og la mig ved sit bryst, og mit haar blev vaadt af hans taarer.

Men i den stund gik der noget op for mig.

Jeg saa hvor forfærdeligt det var at krænke og tirre denne far. Men jeg forstod ogsaa nu hvorfor jeg havde gjort det. Af længsel efter at se min fars ansigt for mig, at kunne se ham ind i øinene og høre hans stemme tale til mig. Kunde han ikke spøge og fjase med mig, som andre folk gjorde, og som han, som dengang var overvældet af bekymringer, vanskelig kunde, saa vilde jeg dog se hans vrede oine og heller-høre heftige ord af hans mund; det risled sødt og sterkt igjennem mig; det drog mig til ham. Det var farsøiet, farsordet.

Der lød ingen høi tale og vrede ord mer denne hellige julenat; og fra den dag af blev mangt anderledes. Min far havde faat følelsen af sin kjærlighed til mig og min hengivenhed for ham, og siden gav han mig i min leg, i vort arbeide, i vore hvilestunder mangt et godt og trofast ord og blik, uden at jeg trængte snige mig det, til ved at. gjøre ugagn.

Da Meisensepp døde.

Hjemme i min fars hus var der en gammel bog, som hed: „Vor herre Jesu Kristi, jomfru Mariæ og mange andre hellige mænds og kvinders levnetsbeskrivelse, en aandelig skat". Af Pater Cochem.Det. var en ældgammel bog; bladene var grove og graa, og kapitlerne begyndte med nogen besynderlige, store bogstaver i sorte og røde farver. Bindet, som var af træ, var ormstukket, og en af spænderne havde musene været ilag med. Lige siden min bedstefars død var der ingen paa gaarden som havde kunnet læse i bogen; saa var det jo ikke at undres paa, al musene tog fat paa den og drog den fordel af den som de kunde.

Da kom jeg, slig en liden læsehest som jeg var, jog onn og mus væk, og aad mig selv ind i bogen i deres sted. Hver dag læste jeg nu høit, af den for alle hjemme. De unge blandt husfolket likte ikke denne nye skikken noget videre, for de fik ikke le og fjase, naar der blev læst høit af en hellig bog; men de ældre, som var mer gudfrygtige, hørte med andagt paa mig.

„Det er akkurat som naar presten præker," sa de, „og saa sligt et maal soin der er paa den gutten."

Jeg fik ry for at, være en flink forelæser, og blev en eftersøgt person. Naar folk laa syge i nabogaarden, eller naar en var død og der blev vaaget over liget om natten, saa sendte de bud til far og bad at jeg maatte komme og læse for dem. Saa tog jeg da den tunge, gamle bogen under armen og gik. Den var stri at bære. om veien var lidt lang, og jeg var bare en liden knegl dengangen.

Engang sent en sommerkveld jeg laa og sov i min seng ude i foderkammerset, hvor det var kjøligl og dufted saa sødt og friskt, kom der nogen og trak mig i ærmet. Det var drengen vor.

„Du mail skynde dig og staa op, Peter," sa han; „datter til Meisensepp er her og ber om du vil komme op til far hendes og læse for ham; han ligger for døden : du maa skynde dig, Peter."

Jeg stod straks op og klædde fort paa mig. Sa;i tog jeg bogen og fulgte med den lille jenten opover— 25 —

veien og bortover skogteigene. Meisensepps hus laa 'nsomt, langt inde i skogen.

Meisensepp havde i sine unge dage været skog-vogter og rydningsmand; i senere aar havde han mest slibt sagene og øksene for tømmerhuggerne. Da kom den svære sygdommen over ham.

Det var en stille, stjerneklar nat. Vi gik afsted gjennem de ensomme skogene uden at sige et ord. Bare • 'n gang hvisked jenten: „Kom, Peter, skal ikke jeg bære bogen for dig!"

„Du orker ikke det," svarte jeg; „den er tung, og du er jo mindre end mig."

Da vi havde gaat mindst et par timer, sa hun: „Der ser vi det lyser i vinduet hjemme."

Der lyste et mat skjær borti skogen. Da vi vai' lige ved huset, mød te vi presten, som havde været i ned sakramentet hos den syge.

„Tror presten — at far blir frisk igjen?" spurte jenten.

„Han er jo ikke nogen gammel mand," sa presten; „men som Gud vil, børn, som Gud vil."

Saa fortsatte han sin vei; og vi gik stilt ind i huset.

> cD o

Stuen var liden. Borte ved peisen lyste en tyristikke i en jernklemme; paa noget halm derborte laa to smaa-gutter og sov. Jeg kjendte gutterne; jeg havde tidt truffet dem i skogen, naar vi var ude og gjæted, men plukked bær i steden, saa vi misted kreaturerne. De var forresten to-tre aar yngre end mig. Fremfor peisen sad ogsaa konen til Sepp; hun havde et barn ved brystet og stirred med store øine ind i tyristikkens viftende flamme. Og borte i krogen, i husets eneste seng, laa den syge. Han sov. Hans ansigt var indfaldent; del graanende skjegget var klippet kort, saa hodet syntes mig mindre end før, naar jeg havde set Sepp paa kirkeveien. Munden var bleg og stod lialvaaben, og den sygo pusted kort og tungt.Idet vi kom ind i stuen, reiste konen sig sagte op; hun bad mig undskylde at hun havde jaget mig op af sengen; saa bad hun mig sætte mig bort til bordet og spise; der stod mad som var blit fremsat for presten

Jeg satte mig hen paa prestens plads og spiste.

„Nu sover han taalelig," hvisked konen og peg te paa den syge. „Men for en stund siden laa han bare og plukked traader af teppet."

Jeg vidste folk regned det for et daarligt tegn, naar en syg plukked og grov paa teppet; - „han graver sin egen grav", pleier de da sige. Derfor svarte jeg: „.la, det gjorde far og, da han laa i nervefeberen; men han kom sig nu alligevel."

„Aa ja, det maa vi da haabe, og det sa presten og," sa hun; „men — jeg ved ikke — se paa tyristikken, luen flakker saa hid og did, synes jeg," la hun sagte

til.

Naar lyset flakker og flammer urolig, saa betvr det at der er en feig i huset. Det vidste jeg folk sa, og jeg trodde ogsaa paa det selv; men jeg syntes jeg maatte trøste konen; derfor svarte jeg: „Jamen her er slig en svær træk fra vinduet; det. er vist den som gjør det."

Konen reiste sig og la barnet, som sov nu, fra sig i halmen. Den vesle jenten som havde hentet mig, laa ogsaa alt og sov der. Konen hængte et teppe for vinduet. Saa sa hun:

„Du blir lier gjerne og holder mig med selskab inat., du Peter; ellers ved jeg ikke hvordan jeg skulde klare mig. Og vaagner han, saa læser du lidt for os. Vil du det?" '

Jeg slog bogen op og ledte efter noget jeg kunde læse, som jeg syntes kunde passe her.

Endelig vaagned Sepp. Han snudde lidt paa hodet og saa paa sin kone og børnene, som sov. Saa fik han øie paa mig og sa med ganske klar og tydelig stemme:— 27 —

„Saa du er kommet, Peter? det var snilt af dig. Men her blir vel ikke stor tid til at læse. Du Anna, vil du vække barna."

Det gav et ryk i konen; hun tog sig op for brystet ; men saa sa hun rolig: „Er du daarligere, Sepp ? du sov saa godt, syntes jeg."

Han skjønte straks, at hendes ro ikke var egte.

„Sørg ikke saa, Anna," sa han; „det er ikke anderledes her i verden. Væk nu barna, er du snill; men forsigtig, saa

de ikke blir bange."

Konen gik hort til halmsengen og tog med skjæl-vende haand i børnene; de reiste sig søvndrukne op.

„Varlig, varlig, Anna," sa den syge med mattere stemme. „Og lad lille Martha sove; hun forstaar ikke noget af dette alligevel."

Jeg blev siddende alene borte ved bordet; jeg kjendte mig hed om bringen. Konen og barna samled sig om sengen, og hulked og graat.

„Bare vær rolige, barn," sa Sepp, „mor lar dere nok sove godt. ud imorgen. Maria, drag serken din sammen over brystet, ellers blir du kold. Og hør nu paa mig, barn — vær snille og bra og lydige mod mor, og naar dere er blit voksne, saa hjælp hende og vær gode mod hende og forlad hende ikke. Det er ikke stort her er igjen efter mig; det. ved jeg nok; endda jeg har arbeidet og strævet trolig hele mit liv. Men det lille her er, det faar dere enes om„ og saa faar dere holde sammen og være snille med hverandre. Noget, andet testamente ved jeg ikke at gjøre; jeg er lige glad i dere alle. Glem mig ikke, barn, men bed til Vorherre for mig af og til. Og dig, Johan, og dig, Mikal, ber jeg om én ting: tag ikke fat paa krybskytteriet, for det tar ingen god ende. Giv mig haanden paa det. Saa ja. — Men om en af dere vilde lære sagskjæring — det haandver-ket har jeg tjent mig mangen en god skilling med; og verktøi til det. er her jo. Ellers faar I stelle med jorden— 29

og de vesle potetesflekkene her saa godt 1 kan, og som I har set jeg har gjort. Saa ja — gaa nu og læg jer igjen, barn, saa I ikke forkjøler jer; for pas altid vel paa helsen. En god helse er det bedste en har. Aa ja, aa ja — gaa nu bort. og læg jer, barn."

Den syge holdt inde og drog i sit teppe.

„Han snakker saa for meget," hvisked konen til

mig.

Men den syge laa nu stille, som sammensunken, i sin seng. Konen gik hen og tændte et vokslys. Sligt et er det paa vore kanter skik at brænde for de døende.

„Nei, Anna, ikke endda, ikke endda," mumled den syge. — Vent lidt med det. Men giv mig lidt vand, er du snill."

Han drak; saa sa lian: „Aa nei, aa nei, hvor god I det friske, kolde vandet gjør en. Pas bare vel paa brønden vor og øs den op og hold den ren. Og mens jeg sanser det du: de sorte bukserne og den blaa trøien. ved du - og ude i kammerset finder du høvlebæn-ken; den kan du lægge mig paa. Naar Yed-Josel kommer imorgen, saa hjælper han dig nok med det. Men pas paa at ikke katten faar komme til, Anna; kattene er ikke til at lide paa, hvor der er lig i huset. Hvordan du skal bære dig ad med begravelsen forresten, det ved du. Den brune vadmelstrøien min og den brede hatten kan du gi en fattig. Og Peter du, han maa ogsaa faa noget, som har gaat hele den lange veien herop. Kanske han er saa snill og læser lidt imorgen ogsaa, naar I vaager over liget. Det blir vist vakkert veir imorgen; men gaa ikke for langt hjemmenfra; der kunde let ske en ulykke, naar du brænder bart lys ude i forstuen. Og saa, du Anna, bagefter — saa kan du lede i sengehalmen her; du finder nok altid en strømpefod med to-tre skillinger i."

o

„Sepp, kjære dig, anstreng dig ikke med at snakke saa," hulked konen.— 30 —

„Nei, nei, Anna - men dette maatte nu siges. Vi har ikke saa lang tid igjen, Anna. Men vi har nu holdt sammen i tyve aar — og du har været god mod mig; der kan vistingen gjengjælde dig hvor god du liar været mod mig. Men jeg glemmer dig det aldrig, Anna ikke i døden og ikke i Vorherres himmel. Og det er slig en glæde for mig at jeg kan snakke med dig nu, i min sidste time, og at jeg er ved fuld sans og sam-ling."

„Naar bare det ikke blir for svært for dig paa slut ten, Sepp," hulked konen, ludet fremover hans ansigt.

„Aa nei," svarte han rolig, „det, blir med mig som med min far: den som er tetlivet faar en let død. Vær nu du ogsaa slig, Anna; tag det ikke for tungt."

Der blev stilt i stuen. Børnene sov.

Pludselig sa den syge: „Nu — Anna — nu kan du tænde vokslyset, — skynd dig."

Konen for hid og did i stuen og ledte efter ild tøiet; hun glemte rent at tyristikken brændte.

„Aa, han dør, nu dør han!" jamred hun.

Men da hun havde faat tændt den hvide kjerte og git. ham den mellem de foldede hænder, da blev hun med ett rolig og tog paa at be hoit for ham. Hun bad længe; hun hulked og graat ikke; hun bare bad for ham.

Endelig taug hun; hun bøied sig ned over hans ansigt og lytted efter hans svage aandedrag.

„Glid velsigne dig, Sepp," hvisked hun. „Hils far og mor og alle dem som er gaat foran os. Vorherre være med dig, Sepp, manden min."

Han hørte hende vel neppe mer. Hans hvide, aabne læber gav intet svar. Øinene stirred stivt op i taget. Men op fra de foldede hænder hæved vokskjer-ten sig; den flammed og flakked ikke; stille og klart og fredelig som en hvid blomst stod dens flamme over den døde — hans aandedrag bevæged den ikke længer.„Nu er det forbi — aa, Gud, nu er Sepp død!" brød konen hjerteskjærende ud. Hun seg ned paa en skammel og brast i bitter graad. Børnene vaagned os

o o ö G

fog paa at graate, de og. Bare den lille mindste smilte.

Jeg sad stille; det var som der laa en tung sten paa mig.

Endelig reiste konen sig; hun tørred taarerne af sit ansigt, og gik hen og lukked den dødes øienlaagtil.

Vokskjerten brændte, til morgenrøden kom.

En timestid efter var Ved-Josel der; han hjalp Vnna med at vaske og klæ den døde. Meisensepp fik sine helgedagsklær paa; saa bar de ham ud i kam-nierset og la ham der paa høvlebænken.

Jeg lod min store bog ligge paa bordet, siden jeg havde lovet at komme igjen og læse over liget. Førend jeg gik, kom konen med en grøn hat med en fin aar-hanefjær i.

„Vil du ta denne hatten med dig til far din?" sa hun. „Sepp holdt saa af din far. Men aarlianefjæren havde jeg tænkt du selv kunde beholde til erindring, om du vilde."

Jeg takked. Saa kasted jeg endnu et usikkert blik bort paa baaren. Der laa Sepp udstrakt, med sine hvide hænder folded over brystet.

Saa gik jeg ud og nedover langs aasene. Hvor lyst og dugfriskt, hvor fuldt af fuglesang og blomsterduft. og levende liv der var i skogen.— 32 —

Oa jeg forærte Gud søndagstrøien min.

I kirken i den lille alpeby Ratten staar der tilvenstre ved siden af høialteret en næsten legemsstor rytter statue. Rytteren paa hesten er en stolt krigsmand med hjelm og fjærbusk og ei kulsort overskjeg. Han har draget sit brede, lynende sverd, og skjærer sin kappe itu med det; og ved den steilende hests fo<l sidder en tigger sammenkrøben i sine filler.

Dengang jeg var en liden knegt., slig en liden en som knapt naar op til bukselommen paa en ordentlig, velvoksen kar, tog mor mig gjeme med sig til denne kirken. Ved siden af kirken ligger der et lidet Mariakapel, og der bad mor ofte. Tidt, naar der ikke var et menneske mer i kapellet, og middagsklokken alt ringte fra taarnet ud i den hede sommersøndag, knælle moi fremdeles i en af stolene og klaged sine bekymringer tor jomfru Maria. Jomfru Maria, hun sad nu der paa alteret, og rørte hverken haand eller fod, hverken øin<-eller mund, og saa kunde mor

sige akkurat hvad hun vilde.

Men jeg vilde heller være i den store kirken o^ se paa den pene rytteren.

Og engang da vi var paa veien hjemover, og mor leied mig ved haanden, og jeg stadig maatte ta- tre skridt saa tidt hun tog et, vendte jeg mit lille fjæs op mod hendes gode ansigt og spurte: „Hvorfor staar den rytteren bestandig stille deroppe pafi væggen, og hvorfor rider han ikke ud af vinduet og ud paa veien?"

Da svarte mor: „Fordi du kommer med saa mange barnagtige spørsmaal, og fordi det bare er ei billede af deri hellige Martin, som var soldat og slig en godgjørende, from mand, og som nu er i himmelen."

„Er hesten ogsaa i himmelen?" spurte jeg.

„Saasnart vi kommer til et godt sted, hvor vi kan hvile, skal jeg fortælle dig noget om den hellige Martin,"— 33 —

sa mor og leied mig videre, og jeg hopped afsted ved siden af hende. Men jeg var svært utaalmodig efter at vi skulde komme til at hvile, saa jeg ropte i ett væk: „Mor, se der er slig en god plads!"

Det syntes nok ikke mor, var det ligt til. For først da vi var kommet ind i grønne, skyggefulde skogen og havde fundet en flad, mosgrodd sten, syntes mor pladsen var god nok, og saa satte vi os ned der. Mor bandt sit lyse tørklæ fastere om hodet og sad stille, som om hun havde glemt hvad hun havde lovet. Jeg stirred i ett væk paa munden hendes, men af og til keg jeg ogsaa ind imellem trærne, for flere gange syntes jeg at jeg saa den staselige rytteren ride derinde mellem buskene.

„Ja, gutten min," begyndte mor pludselig, „en skal altid gi de fattige en hjælp for Vorherres skyld. Men saadanne folk som den hellige Martin, saadanne storfolk traver nok sjelden om paa hesteryggen i vore dage. — Du husker nok hvor fælt det er, naar den iskolde vinden stryger over heiene hjemme om høsten; du frøs jo selv de smaa fingrene dine stive derude ifjor. Ja, ser du, slig en nøgen hei var det at den hellige Martin red hort over en sen høstkveld. Jorden var frossen og stenhaard, saa det sang i den under hestehoven. Snefillerne dan-sed og dansed om ham. Natten var nær, og hesten traved over heien, og rytteren drog sin vide kappe tæt om sig, saa tæt han bare kunde. Og tænk, gutten min, som han rider der i kulden og uveiret, ser han med ett en fattigmand sidde og krybe sammen paa en sten. Han var bare i en gammel, fillet trøie, og han skalv af frost, og løfted sine bedrøvede øine op til den høie hesten. Huttetu, da rytteren saa det, holdt han hesten an og ropte ned til fattigmanden : 'stakkars fattige mand, hvad skal jeg vel gi dig? Guld og sølv har jeg ikke, og mit sverd kan du ikke bruge. Hvordan skal jeg hjælpe dig?' — Da lod fattigmanden sit hvide hode

3 — Rosegger: Historier fra skogene.34 —

synke ned mod brystet, som var halvnøgent, og drog et dybt suk. Men rytteren drog sit sverd, saa tog han sin kappe af og delte den midt over med sverdet, og den ene del lod han falde ned til den stakkars skjæl vende gamlingen. 'Tag tiltakke med dette, min nødlidende broder!' sa han. Saa tog han resten af kappen og tulled den om sig saa godt han kunde, og red saa sin vei."

Slig fortalte mor; og ;jeg syntes jeg trods den deilige høisommerdag kjendte den iskolde høstkveldens kulde saa levende, at det næsten gjøs i mig, mens jeg t ryk -ked mig op mod hendes varme brystdug.

„Men fortællingen er ikke ude endnu, barn," blev mor ved, „for selv om du nu ved hvad rytteren med fat tigmanden i kirken betyr, saa ved du ikke hvad der senere hændte. Da rytteren samme nat laa fredelig og sov, da kom fattigmanden fra heien bort til sengen hans. Han smilte og viste ham den del af kappen han havd o git ham; han viste ham naglegabene i sine hænder, og han viste ham sit ansigt, som ikke var gammelt og bedrøvet længer, men straalte som solen. For fattigmanden i heien, det var vor herre Jesus selv det. Ja ja, veslegut, nu tænker jeg vi faar afsted igjen."

Dermed reiste vi os og gik opover aasen.

Paa det sidste veistykket mødte vi to gange en fattigmand; og hver gang stirred jeg stivt ind i ansigtet paa ham;

for det kunde jo være at vor kjære herre Jesus gjemte sig bag ham.

Mod kvelden samme dag, da jeg efter min sparsommelige fars befaling havde tat søndagsklærne mine af og sprang omkring i mine temmelig mangefarvede hver-dagsbukser, men havde faat lov at beholde den graa søndagstrøien paa, — og da mor alt, for længe siden var midt oppe i sine huslige pligter, for jeg op i heien. Jeg skulde hente sauene og mit eget lille lam hjem til kvelden.— 35 —

Men som jeg nu hopped og sprang afsted og hev smaasten op mod himmelen og sigted efter de gyldne aftenskyer, saa jeg pludselig at der bortunder et berg sad en gammel, hvidhaaret fattigmand. Jeg stansed forskrækket, vaaged mig ikke et skridt længer, men tænkte straks: „Ja, denne gangen er det nu ganske vist Vorherre."

Jeg vidste ikke hvor jeg skulde hen. .leg skalv af skræk og g'æde.

Men hvis det nu er Vorherre, ja saa maa jeg vel gi ham noget. Og springer jeg først hjem, for at mor skal komme og se og sige mig om jeg har ret, saa gaar han gjerne sin vei imens, og det vilde da være spot og skam. Desuden saa er det ganske vist ham, for netop slig saa jo den fattigmanden ud som rytteren mødte.

Jeg smøg mig nogen skridt tilbage, og tog paa at dra i den lille graa trøien min. Det gik ikke saa let-vindt. med at faa den af; den var lidt trang, og skjorten var grov og holdt igjen. Stræve og stønne for meget vilde jeg heller ikke, for at ikke fattigmanden skulde se mig, før jeg kom hen til ham.

Jeg havde en splinter ny, gulmalet og nysleben tollekniv. Den drog jeg af sliren, tog trøien over knærne, og begyndte at skjære den tvert over.

Jeg var færdig i en fart; saa sneg jeg mig bort til fattigmanden, som sad som om han halvsov, og la den ene halvdelen af trøien hen ved siden af ham. „Tag tiltakke meel dette, min nødlidende broder!" sa jeg i tankerne stille til ham. Saa tog jeg min del af trøien under armen, stod endnu lidt og saa paa Vorherre, som sad her saa ensom; og saa jog jeg sauene hjem af beitet.

Inat kommer han vel, tænkte jeg, og da faar far og mor se ham; og hvis han vil være hos os, saa kan vi gjøre kammerset og husalteret iorden til ham.

Jeg laa i sku-bænken ved siden af far og mor, ogjeg kunde ikke sove. Natten gik, og den jeg vented paa, kom ikke.

Men tidlig om morgenen, da hanen gol drengene og jenterne op uf reiret, og da hverdags travlheden begyndte at rore sig ude i tunet, kom der en gammel mand de kaldte ham endda Sop-Veitel — og bad om at faa tale med far. Saa gav han ham den ene halvdelen af troien, og fortalte at jeg kvelden for i kaadhed havde skaaret den itu oppe i heien og saa hevet den ene halvdelen i hodet paa ham, mens han sad og hvilte sig lidt efter at ha gaat og samlet paa sop hele dagen.

Lidt efter kom far med haanden bag paa ryggen stilt gaaende bort til min seng.— 37 —

„Sig mig, gutten min, hvor har du den nye søn-dagstrøien din?"

Fars stille gang og denne haanden bagpaa ryggen, havde straks syntes mig mistænkelig; nu satte jeg op et forfærdet ansigt og ropte storgraatende: „Aa far, jeg trodde jeg havde forært Vorherre den!"

„Men himmelen bevare mig vel, barn, er du slig en tomsing, sligt et nar!" brød far ud. „Da er du jo for dum baade til at leve og til at dø. Men det er vist juling, tænker jeg, som maa til og ingenting andet."

Men da nu haanden med birkeriset kom for dagen, da satte jeg i et ramskrig.

Dermed kom mor farende.

Ellers var det sjelden mor kom med indvendinger, naar far holdt dom over mig; men idag tog hun ham i haanden og sa: „Trøien skal jeg nok sy sammen igjen, far; men kom først her lidt og la mig fa-a snakke med dig."

Begge to gik ud i kjøkkenet. Og der fortalte vel mor om Martins-historien, tænker jeg. En stund efter kom de ind

i stuen igjen.

Far sa med en røst som var ganske uklar: „Vær rolig, gut, ingen gjør dig noget."

Og mor hvisked til mig: „Det var vakkert af dig at du vilde gi Vorherre trøien din; men mon det ikke da er bedre vi forærer den til søn til Mikkel i dalen, som er saa fattig, stakkar. Der er lidt af Vorherre i alle fattige, ser du; og det var det den hellige Martin vidste, skal jeg sige dig. Se saa, veslegut nu op og faa klæme paa; far er ikke altfor langt vække med birke riset endda."

En anden gang var birkeriset der igjen.

Far havde et snekvidt bukkekje; morbror Jok havde et snehvidt hode. Bukken tygged gjerne paa straa og kvist; morbror Jok paa en kort pibe. Den vesle bukken var vi, mine yngre søskende og jeg, forfærdelig glade i; det. var vi forresten i morbror Jok ogsaa. Og saa kom vi paa den tanken at vi vilde slaa bukken og morbror Jok sammen.

Saa var det i høi-aannen at jeg en solglad dag lok-ked alle mine søskende ud paa marken og der retled følgende spørsmaal til dem: „Er der nogen som har en hat som der ikke er hul i?"

Alle undersøgte sine huer og hatter; men solen skinnen gjennem dem alle, og laged en eller flere lyse flekker i skyggen paa marken. Det var bare vesle Jakobs hat som var uden hul og rift; derfor tog jeg den i haanden og sa: „Morbror Jok heder Jok, og imorgen er det hans navnedag, og hvad skal vi gi ham til gave? Det hvide bukkekjeet."

„Jamen det er jo far sit!" ropte min lillesøster Margrete, oprørt over slig en egenmægtig plan.

„Ja, det. er jo netop derfor jeg staar her med hatten," sa jeg. „Du, Vesle-Jakob, solgte igaar kaninen din til Sepp i dalen; du, Margrete, har faat tre groschen i daabspenger af din gudmor; du, Maria, fik penger af far forleden dag, fordi du gjæted. Her har jeg fem kreuzer, som jeg har spart sammen; nu lægger jeg dem i hatten, og slig slaar vi os sammen, saa vi kan kjøbe Veslebukken af far. Og den forærer vi morbror Jok imorgen. Saa, kom nu."

De andre stod lidt; saa tog de paa at lede i lommerne sine. Endelig sa Margrete: „Mor har mine penger;" og Maria ropte med forskrækkelse: „Og jeg ved

ikke hvor mi ne er!" og Vesle-Jakob stirred ned i marken og miimled: „Der er hul i lommen min."

Paa den maaden stranded min plan.

Men det forhindred ikke at vi fik tag i Veslebuk-ken og kjælte for den og klemte den alt det vi vandt. Den satte forbenene op i fanget vort og saa skjelmsk paa os med sine store, lyse øine, som om den vilde gjøre nar af os, fordi vi ikke alle tilsammen havde saa vidt formue at vi kunde kjøbe den. Den mækred og lo formelig af os, og viste sine smaa, hvide, hvide tænder. Den var knapt tre maaneder gammel, Veslebukken; men skjeg havde den alt; mens jeg og Vesle-Jakob var over syv aar gamle og alligevel maatte lage os skjeg af granlav, naar vi vilde gaa med denne stolte prydelse. Og endda-til aad bukken det skjegget væk af hagen paa os.

Men alligevel var vi alle gladere i dette vesle firbente, end vi var i hinanden indbyrdes. Og jeg grub-led bare paa en ny maade, som kunde sætte os istand lil at forære det til morbror Jok.

Da far kom hjem fra marken den middagen, kringsatte vi ham alle sammen, og drog og sled i ham.

„Far," sa jeg, „er det sandt at morgenstund har guld i mund?"

Det var hans eget kjæreste ordtag, og derfor svarte han raskt: „Javist er det sandt."

„Ja, ja far,' ropte vi da i munden paa hverandre, „hvor tidlig skal vi saa staa op hver dag da, for at du kan la os faa det hvide bukkekjeet?"

Denne forretningsmæssige vending lod det ikke til

o o ç?

at far var forberedt paa. Men da han fik høre at vi havde tænkt at gi morbror Jok kjeet, forlangte han at vi skulde

staa op en halv time tidligere hver dag, saa skulde vi faa dyret.

Nu var bukken vor. Vi beslutted enstemmig at vi næste morgen vilde se at komme os af sengen f o r mor-

^ o

bror Jok stod op — og det vilde sige meget —, saa

vilde vi binde et rødt baand om halsen paa bukken og leie den hen til sengen til morbror Jok, førend han endnu havde faat tid til at dra paa sig sin lange, graa skindtrøie, som han gik i baade sommer og vinter.

Saaledes var vort hellige forsæt.

Men den næste morgen, da mor vækked os, og vi slog øinene op, skinte solen saa voldsomt ind i øinene paa os, at vi maatte lukke dem igjen i en fart. Men saa tog mor og hængte forklæet sit op for vinduet, og saa var der ingen udvei mer; vi maatte op.

Men morbror Jok var alt ude for længe siden, baade han og skindtrøien hans. Han liavde drevet sauene og gjeterne ned i dalbeitet; der holdt han paa at gjæte og røge paa piben hele dagen lang. Og dyrene rev flittig i sig det dug vaade græsset, og hopped og legte paa den solvarme engen.

Veslebukken var ogsaa med. Men mon der ingen var som havde mindet Jok om at det var hans navne-dag idag? —

Paa den tid jeg her taler om, var de ildsprudende fyrstikkerne ikke opfundne endnu; dengang var ilden en kjær og kostbar ting. En kunde ikke bære den med sig i lommen saa letvindt som nutildags uden at brænde liul i bukserne sine. Den maatte med haarde slag drives ud af stenen; den maatte, saa saare den var født, fodres med knusk for ikke at dø, og den trængte lang tid før den vokste sig saa sterk at den kunde bide paa grovere agn og klare sig selv. Ilden maatte formelig opdrages til at tjene mennesket for hver gang den skulde bruges.

Det var et møisommeligt og vanskeligt stykke arbeide; selv min ellers saa milde mor kunde bli grætten, naar hun holdt paa at slaa ild.

Glørne, som om kvelden var skrabet sammen under asken i peisen, var som tiest slukned om morgenen. Og hvor meget mor stræved med at faa blaase liv i

gnisterne — alt var forgjæves, ilden var dødd ud om natten. Saa var det at ta fat og slaa ild med staal og sten, og vi barn var tidt dygtig sultne, førend mor havde faat tændt op den varme som skulde koge vor morgenvelling.

Saaledes gik det ogsaa om morgenen paa morbror Joks navnedag. Vi havde alt en stund hørt mor slaa med sten og staal, og pusle og blaase ude i kjøkkenet; da ropte hun pludselig: „Uf nei, det nytter ikke! en skulde tro den onde selv havde spyttet i peisen. Ikke findes der en gnist i stenen, og svampen er vaad, og alle sammen saa venter de paa vellingen." Dermed kom hun farende ind i stuen og sa: „Aa, Peter, skynd dig og spring ned til Marthe i lien, og hils hende fra mig og sig jeg ber saa pent om hun ikke kunde laane mig et par glør. Se her, tag dette brødet med til hende i steden. Skynd dig, Petermand, saa er du snill; alle venter saa paa vellingen."

Jeg fik i en fart min lille lerredsbukse paa, og dermed sprang jeg, barhodet og barfodet, afsted med det temmelig tunge, runde brødet under armen.

„Du solskin," sa jeg, da jeg var paa veien, „skjæm-mes du ikke? du som ikke kan koge saa meget som lidt velling engang. Nu maa jeg springe til Marthe i lien efter varme. Og bare vendt, d a skal du nok faa se for et liv der blir i gruen hjemme; da hopper luerne opover veden; da lyser det rødt opover muren, og saa putrer det i gryden, og røgen farer op igjennem piben og op i luften og dækker dig aldeles. Og ret. gjør den. Saa spiser vi vellingen vores i skyggen, og eggekagen ogsaa, for vi skal ha eggekage idag, siden det er morbror Joks navnedag; men alt det faar du ikke se noget af."

Da jeg var færdig med denne henvendelse til solen, og begyndte at springe nedigjennem lien, kom der rigtig en vilter og kaad stemning over mig. Brødet jeg bar, var saa trillende rundt og fast som om det. var dreiet.

af lerketræ. Hjemme paa mine kanter hager vi gjerne meget brød med én gang, saa det, ligger og blir gammelt; for da er det dobbelt saa drygt, skjønt del ogsaa af og til omtrent maa slaaes isønder med storeshvggen, forend en kan sætte tand i det.

Men da nu det brødet, jeg bar som sagt var saa (rillende rundt, at en knapt kunde tænke sig noget rundere, saa lod jeg det trille foran mig nedigjennem lien. sprang forbi og greb det. og lod det trille paany. Det var skrækkelig morsomt, og jeg ønsked bare at alle mine søskende var der og kunde se paa og være med i legen.

Men som jeg nu med megen jubel sprang og hopped nedigjennem lien med brødet, spilte det mig pludselig den stres, at det som en vind for afsted midt mol-lem benene paa mig og satte nedover heklingen. Jeg efter — men brødet flöi som en hare for hundene nu for det udover styrtningen, det gjorde et vaddigt byks, og forsvandt for mine øine nede i dalen.

Der slod jeg som en klods. De første minuter trodde jeg jeg ogsaa skulde tumlet overende og gaal paa hodet udover faldet og ned i dalen. Saa gik jeg en stund op og ned og hid og did, og da jeg ikke saa brødet, noget sted, drog jeg mig med hængende hode afsted bortover til lniset hendes Marthe i lien.

Der brændte en stor, deilig varme i gruen.

„Goddag. Hvad vil du, vesle Peter?" spurte Marthe i lien venlig.

„Jo, det var det at varmen er sluknet hjemme hos os," stammed jeg, „saa vi kan ikke faa koge maden, og saa skulde jeg hilse fra mor og be saa pent om en liden glo ; du skulde nok faa den igjen, skulde jeg sige."

„Din tøvekop!" sa Marthe i lien, „er det noget at gi igjen: to-tre glør!" Dermed fog hun ildtangen og havde glør op i en skaal. „Se her; hils nu mor din og sig, nu kan hun tænde paa varme og koge en god velling til dig. Men pas dis, Peter, at ikko vinden kom-— 44 —

mer til glørne, ellers bærer den gnister op paa taget. Saa, gaa nu da i Guds navn."

Saa snill og blid var hun mod mig; og jeg som havde kastet væk brødet hendes. Jeg har ond samvit lighed af det den dag idag.

Da jeg endelig med skaalen med glørne i haanden nærmed mig vort hus, blev jeg høi fig overrasket, for da saa jeg en let, blaa røg stige op af skorstenen.

„Jo det er stor hjælp i at sende dig efter varme!" sa mor, da jeg kom ind i stuen; hun stelte og haand-terte rundt om den lystig knitrende varmen i gruen, og saa ikke paa mig engang. De matte glørne jeg havde med, saa svært fattigslige ud mod denne blanke luen; flad og lei satte jeg skaalen fra mig borte i en krog af peisen, og smøg mig ud. Jeg havde været altfor længe vække. Men til al lykke var morbror Jok kommet hjem fra dalen, og han havde et brændeglas, som en kunde tænde ild med, naar en holdt det over et stykke knusk i solen. Saa nu var det alligevel solen, som jeg havde skammet ud før, som havde tændt paa varmen for os, saa mor kunde faa koge vellingen. Jeg var forfærdelig flau, det maa jeg sige; og endnu den dag idag kan jeg ikke se solen bent ind i ansigtet bare for det.

Jeg drog mig iul i tunet. Der sad morbror Jok i den lange, graa skindtrøien sin og med sit hvide hode. Og da jeg kom nærmere, da saa jeg hvorfor han sad og luded saa fremover. Den lille bukken laa fremfor ham med alle fire fra sig, og morbror Jok holdt paa at flaa skinnet af den.

Straks ståk jeg i at stortude. Morbror Jok reiste sig op, tog mig i haanden og sa:

„Ja, der ligger han og ser paa dig."

Og bukken saa virkelig bent ind i ansigtet paa mig med sine brustne øine. Endda den var død.

„Peter," sa morbror Jok alvorlig, „mor sendte dig jo til Marthe i lien med et brød; gjorde hun ikke det?",„Jo," hulked jeg, „men det I ri lied fra mig og for udfor beroet og ned i dalen."

ö C

„Ja, siden du tilstaar det, gutten min," sa morbror Jok, „saa skal jeg nok faa ordnet det slig at du ikke faar noget for det. Jeg har sagt I il mor din at det var en sten som kom (rillende og slog Veslebuk ken ihjel. Men jeg for min part tænke jo straks : her har vi nok Peter med en af stregerne sine igjen. Der kommer brødet farende udover berget og midt forbi næsen paa mig bent paa kjeet; det. traf lige i skolten, og del vesle krybet, stakkar, tmnled overende saa død som en sild med én gansz. Men nu skal du ikke være ræd

o c

vi skal sige det. var en sten. Og Marthe i lien skal jeg nok snakke vel med. Saa vær nu rolig, gut, og staa ikke med slige stygge grimaser i ansigtet. Siden spiser vi Veslebukken til middag; mor koger god gryn-melssuppe paa ham."

Saaledes døde Veslebukken. Mine søskende fortalte mig at en styg, styg sten havde slaat den ihjel.

Mor havde for at glæde mig tat mine glør og havt dem opi den øvrige varmen; og over denne varmen kogte hun bukken. Siden morbror Jok ikke fik ha glæde af den paa anden vis, saa skulde han nu ialfald faa sigel godt maaltid af den. Men han ropte os tilbords alle sammen, og la de bedste stykkerne bort til os. Mit

s cD J

smagte mig ikke forresten.

Næste morgen bevæbned Vesle-Jakob sig med en tyk staur, tog morbror Jok i haanden og fulgte med ned i dalbeitet; han vilde se den stenen som havde slaat bukken ihjel.

„Nei, gutten min," sa morbror Jok og tygged tænksomt paa piben; „den kan du ikke faa se; den for videre ned i gjelet; nu rinder vandet over den."

Den snille, gamle morbror Jok. Men den „stenen" som havde slaat Veslebukken ihjel, laa længe som en sten paa mit. hjerte.Da jeg red til Anna paa stenen.

Naar far holdt paa med barberingen lørdagskvelden, saa maatte jeg krybe ind under bordet, for over bordel var det farligt at være.

Naar far holdt paa med barberingen, naar han havde sæbet ind hele ansigtet sit omtrent, saa det var tykt og snehvidt af sæbe, og han saa ud som gjæter-gutten, naar budeien kom over ham ude i melkeboden; naar han da sleb den skinnende blanke barberkniv paa sine brune lærsæler og dernæst langsomt førte den opover kinderne og hagen, — da begyndte han at fortrække munden og kinderne og næsen og hele ansigtet slig, at hans kjære, gode drag ikke var til at kjende igjen længer. Da suged han læberne dybt ind i munden, saa han ligned gamle Veit borte i nabotunet, som ikke havde en tand mer; eller han drog munden op til høire eller til venstre, saa det var et syn at se; eller han. kneb det ene øiet igjen og blaaste det ene kindet op, saa han saa ud som skrædder Tinili, naar konen hans havde „klappet" ham rigtig kjærlig.

Alle de løjerligste ansigterne i bygden kom jeg paa, naar far holdt paa at barbere sig. Og da kunde jeg ikke holde mig fra at le.

Saa pleied far meget venlig at sige: „Vær nu rolig, gut." Men knapt havde han sagt det, saa satte han atter sligt et ubeskriveligt fjæs op, at jeg brølte af latter. Han saa sig i barberspeilet, som stod foran ham, og jeg trodde alt at det trak op til et, smil i det vanskabte ansigtet hans; men da tordned han pludselig: „Holder du ikke nu fred, gut, saa skal du faa smage buksesælen."

Dermed smat jeg da i en fart under bordet, og der sad jeg og risted af indestængt latter. Men far fik fred til at barbere sig, og stod ikke længer i fare for— 48 —

at briste i latter over sine egne grimaser og anstrengelser.

Slig var det engang en vinteraften — far sad ved bordet med kniven og sæbeskaalen, og jeg holdt mig under bordet — da vi hørte nogen trampe sneen af skoene ude i svalen. Saa gik døren op, og ind kom en stor kar med

stort, rødt sk jeg, som der hang istapper i saa læt som ude under taget. Han satte sig bort paa bænken, drog en stor tobakspibe op af lommen, ståk dens spids ind mellem tænderne, og sa mens han slog ild: „Du holder paa at barbere dig?"

„Aa ja, jeg stræver saa smaat med det," svarte far, han skrabte ivei med kniven og satte op det værste af alle ansigterne sine.

„Jo vel," sa den fremmede manden.

Saa sad han en stund og røgte og hylled sig ind i skyer, saa istappene begyndte at smelte og dryppe ned over skjegget paa ham; saa sa han: „Ja jeg ved ikke om du kjender mig, Jakob? Jeg har været her i gaarden engang for en fem aar siden og faat mig en draabe vand borte ved brønden. Jeg er fra Stanz; jeg tjener hos gamle Anna paa stenen, og er her for at hente den ældste gutten din."

Jeg kjendte jeg blev hed, der jeg sad under bordet. Den ældste gutten til far, det var mig det. Jeg klemte mig ind i den mørkeste krogen.

„Saa du er her for at hente den ældste gutten min?" svarte far. „Ja, ham kan du sagtens faa; ham afstaar vi mer end gjerne — saa slem som han er."

Dette skulde nu være spøg af far; men den fremmede manden sa: „Nei, det er alvor, Jakob. Det er noget gamle Anna vil ha opskrevet, enten det nu eiet testamente, eller hvad det er, men hun vidste ikke nogen at finde fat i som havde lært at skrive. Men saa fik hun høre at manden paa Skoggaard herude i Øvre-aasen skulde ha slig en kvik gut, som forstod sig paa

lidt af hvert; og derfor skulde jeg hilse og be om du vilde være saa snill at. laane hende gutten din for en dag; hun skulde nok sende ham hjem igjen i rette tid, og gi ham noget for det og."

Da jeg hørte dette, banked jeg lidt med skoen mod bordbenet — for dette syntes jeg ikke hørtes saa galt.

„Kjære dig," sa far, som imens var blit fin og glatraget paa det ene kindet, „hvordan i alverden skulde den vesle gutten kunne gaa til Stanz nu midt paa vinteren? det er jo mindst fem timers gang did."

„Ja vist, det er det," svarte den store manden; „men det. er netop derfor jeg er her. Han sætter sig op paa ryggen min, spriker med benene og klemmer dem ind i ribbenene paa mig, og saa lægger han armene om halsen paa mig, ret som jeg var kjæresten hans, og saa holder jeg ham om benene."

„Ja vel, ja vel," sa far, „du trænger ikke forklare mig hvordan en skal bære en rygbør."

„Ja ja, saa gaar jeg min vei med ham da, og lørdagskvelden kommer jeg tilbage igjen med ham."

„Aa ja, jeg er ikke ræd for du ikke ærlig og redelig skal komme tilbage med ham igjen," sa far, „og naar gamle Sten-Anna har noget hun vil ha skrevet, og naar du er drengen hendes, og naar gutten min vil være med ja, saa er der ingenting iveien fra min side."

Disse sidste ord sa far med glatbarberet og forynget ansigt.

En liden stund efter var jeg kommet i søndags-klærne. Lyksalig over den store betydning jeg pludselig havde faat, gik jeg frem og tilbage i stuen.

„Du gaar og gaar som den evige jøde, gut; kan du ikke sidde i ro fidt?" sa far.

Men det var umuligt for mig. Jeg vilde helst straks klatret op paa den store fremmedes brede ryg og redet min vei; men mor satte mad frem og sa : „Spis nu først, førend 1 tar paa veien."

De ord var ikke forgjæves sagt; jeg liar aldrig nogen gang set vor bredeste, største træske saa fuldlastet som i denne stund, da den fremmede karen førte den ind i munden paa sig. Men jeg gik bare frem og tilbage, frem og filbage og tænkte paa at nu skulde jeg være skriver for Anna paa stenen.

Da den fremmede endelig var naadd saa langt, at mor kunde ta grødfadet af bordet og hvælve del borte i gruen, uden at der var saa meget som en mel-klump igjen, da klavred jeg op paa hans ryg, holdt mig fast. i trøiekraven hans og red afgaarde.

Solen holdt paa at gaa ned. Der laa blaa skygger i dalene, og de sneklædte sætervoldene liøit oppe i aasene havde et rødligt skjær.

Mens min store ganger trå ved hort over de nøgne heiene, bar sneen ham; men da vi kom ind i ungskogen og siden dybere ind i fureskogen, da brast skn ren, og det blev tungt at gaa. Men det havde han forberedt sig paa. Da vi om en stund kom til et gammelt, hult lerketræ, som trodsig pegle ud til alle kanter med sine nogne grene, stansed han; han ståk haanden ind i den hule stammen og drog frem et par trauger, flel-ted af vidjer; dem bandt han paa fødderne. Og saa tog han paany fat paa vandringen. Det gik lidt langsommere nu, for han maatte sætte fødderne svairt langt fra hverandre, for at de brede traugene skulde gaa klar af hinanden; men han gik da ikke tilbunds i alen dyb sne mer.

Om en stund stansed han igjen. Det var alt ganske mørkt, og stjernerne tindred klart. Han stod stille og begyndte at løse op skoremmene mine; tilslut drog han skoene af mig og ståk dem indunder trøien sin. Saa sa han: „Kom her, gutten min, og stik labberne dine i trøielommerne mine, saa du ikke fryser tærne af dig." .leg gjorde saa, og det var svært godt og varmt, syntes jeg. Saa tog han mine hænder i sine og aanded paa.— 51 —

• lem med sin varme aande — det var ligesaa godt som et par hansker.

Og dermed drog vi videre. Kulden bed mig i kindet; sneen skreg under traugene; og jeg red ensom afsted gjennem skogen og over heiene. Jeg red borL-(jver hele den lange, høie Svarttjernsaasen, hvor jeg aldrig nogensinde havde været, ikke om sommeren engang. Af og til, naar jeg syntes det gik vel sent, klemte jeg knærne ind i flanken paa min hest, og den bar det laalmodig, gik som den kunde, og kjendte veien. Jeg kom forbi en stolpe, hvor der stod et billede af den hellige Erhardi, kvægets skytspatron. Han og jeg havde sammen overopsynet over fars bøling og saueflok. Men lian var meget mer anset end jeg. Gik en ko eller en sau til, saa fik jeg, gjætergutten, skylden; men trivdes de øvrige, saa fik han æren. Derfor var jeg nu rent kry, fordi han fik se jeg var kommet saa langt at jeg var blit en hel rytter, mens han stod der paa den samme stolpen sin baade sommer og vinter.

Endelig bar det nedover. Ned, ned, over stok og sten, bortimod et lidet lys, som blinked dybt nede i skaret. Tilslut var lyset kommet ganske nær. Da satte min hest mig ned paa en afhuggen træstub og sa: „Se saa; iiu er vi fremme." Dermed aabned han døren til noget sort, som var huset, og gik ind med mig.

Stuen var liden. Borte i krogen var gruen; eier laa en liden haug med glør; en tyristikke brændte ved væggen, og henne i en anden krog var der en straaseng, og der laa et barn og sov. Ved siden af barnet stod der en gammel kone, krumbøiet og rynket og hvid. Da vi kom ind, satte hun i en underlig, høi latter, og gjemte sig i krogen ved gruen.

„Det er Anna paa stenen," sa min følgesvend til mig. „Hun kommer nok og hilser paa dig om lidt. Sæt dig hort paa bænken der imens, og tag skoene dine paa dig."— 52 —

Jeg gjorde saa. Han satte sig ned paa en hugge stabbe, som stod borte ved gruen.

Om lidt holdt den gamle op at le; hun kom frem og gav sig til at stellö med noget som hang over varmen: snart satte hun frem en skaal med velling og to hornskeer. Drengen spiste igjen med megen udholdenhed og værdighed; men jeg havde ikke rigtig madhug. En delig reiste lian sig. „Godnat, gut, sov godt," hvisked han til mig. Saa gik han ud af døren.

Men da jeg nu var blit alene i den lumre stuen med det. sovende barnet og den underlige gamle konen, begyndte jeg at føie mig uhyggelig tilmode. Da kom gamle Anna bort til mig; hun strøg mig med sin lette, magre haand over kindet og sa: „Vorherre og Frelsermand ske tak for du er kommet. Det er ikke et halvt aar siden datter min gik bort. Den vesle der" her pegte liun bort paa barnet — „er mit sidste skud, og skal være min arving. For jeg

hører alt døden banke paa døren igjen: jeg er jo gammel ogsaa, over otti aar. Spinkel og spart, har jeg i al min levetid — og kisten min er snille folk nok gilde og gir mig. Manden døde lidlig fra mig, og efterlod mig hare huset her — huset paa stenen som folk kalder det for den store stenens skyld som ligger lier ude i tunet. Men det jeg efterlader, del skal mit barnebarn ha. Men hun er for liden endda til at det kunde naa ind til hjertet hendes, og ellers kan jeg ikke betro det til noget menneske. Derfor vil jeg det skal skrives op, saa det kan bli bevaret. Men skolemesteren i Stanz vilde jeg ikke ha til at gjøre det; op doktoren gjør det ikke uden betaling for stempelpapir. Men saa hørte jeg folk fortælle, at manden borte i Øvreaasen havde en gut som var saa vellært, at han kunde skrive et testamente uden stemplet papir. Og derfor lod jeg dregen gaa og hente dig den lange veien. Imorgen er du saa snill og gjør det for mig; men nu skal du gaa og lægge dig og hvile."— 53 —

Hun tog tyristikken og fulgte mig ind i ei lidet kammers ved siden af stuen. Der var laget en seng af høi paa gulvet, og over den havde den gamle breclt sit tykke vadmels søndagsskjørt. Men borte i det ene hjørnet stod der en liden kirke med to taarne, og i dem ringled der klokker, saa saare vi tog et steg bortover gulvet. Gamle Anna ståk tyristikken ind i en sprækk i væggen, slog kors over mig og sa godnat ; lidt efter var jeg alene i kammerset.

Det var koldt; det gjøs i mig, dels af frost og dels af skræk for den underlige gamle konen, hvis gjest jeg var. Men førend jeg krøb ned i min høi seng, fik min nysgjerrighed mig til at aabne døren til den lille kirken. Der smat en mus ud, som nok netop havde holdt, maaltid paa noget af pappet derinde. Der var et alter af guldpapir; og der var helgener og engler, og smaa brogede flag, og blomster og smaa kranser — rigtig en dukkekirke. Jeg tænkte mig at den gamle holdt sin gudstjeneste ved denne lille kirken, for hun maatte jo være altfor affældig til at gaa helt til Stanz til kirken der om søndagen. Saa bad jeg ogsaa min aftenbøn foran den lille kirken; saa slukked jeg tyristikken og krøb ned i høiet. Netop med det samme jeg vilde til at. sovne, hørte jeg atter inde fra stuen den underlige, høie latteren som den gamle havde sat i dengangen jeg kom.

Hvad er det. hun morer sig saa over, og hvem eidet hun ler af? tænkte jeg. Jeg blev stiv af angst og vilde rømme. — At komme sig ud gjennem vinduet vilde være letvindt nok. Men den dyiie sneen?

Først udpaa morgensiden sovned jeg, og drømte og drømte alverdens tull mellem hverandre. Da jeg vaagned om morgenen, trodde jeg først jeg laa i et sølvbur, slig straalte dagen ind gjennem alle sprækkene i væggen. Og da jeg gik ud paa dørhellen udenfor huset,maatte jeg undre mig uver hvor trangt skaret var, og hvor fremmede og høie og vinterlige fjeldene syntes mig.

Inde i huset skreg barnet, og den gamle lo igjen med den høie, underlige latteren.

Hesten min indfandt sig ogsaa til morgen vell ingen, men han sa knapt et ord; han holdt sig til maden, og da den var spist, reiste han sig, tog sin store hat paa og gik afsted til Stanz, for det var kirkesøndag.

Da konen havde faat barnet i søvn, git hønsen«' mad og udrettet andre huslige arbeider, slog hun trå' slaaen for døren, gik ind i kammerset og tog paa at ringe med de smaa klokkerne i den lille kirken. Saa tændte hun to smaa lys, som stod paa alteret, la si<: paa knæ og bad. Da hun havde bedt. længe og inderlig for sig og alle sine, og mest for barnet som laa og sov i sin halmseng, reiste hun sig og sa: „Nu skal vi ta fat paa skrivingen."

Men da vi vilde til med det, da var der hverken blæk eller pen eller papir. Det var noget vi havde glemt alle sammen.

Den gamle støtted hodet i haanden og inumled : „Dette var da en elendighed."

Jeg havde engang hørt fortælle om en doktor som i mangel af papir skrev sin recept op paa stuedøren. Det syntes jeg maatte kunne gaa an her ogsaa; men saa viste det sig at der ikke fandtes kridt heller i huset. Jeg vidste ingen raad, og skjæmtes forfærdelig, fordi jeg skulde være skriver og ikke havde noget at. skrive med.

„Men hør, gut," sa den gamle pludselig, „kanske du har lært at skrive med kul?"

Javist, javist — kul, det kunde jeg godt bruge.

„Og her er da i Guds navn mit. papir," sa hun og løfted frem døren til et gammelt skab, som stod bag ovnen. Inde

i skabet laa der nogen vadmelsfiller, lidt lerred og en rusten spade. Da den gamle saa at jeg la— 55 —

merke til spaden, blev hun meget forlegen; hun holdt sit brune forklæ op for det gamle, rynkede ansigtet og mumled: „Uf, slig en skarn!"

Det gav et. stik i mig; jeg trodde det skulde være en bebreidelse, fordi jeg ikke havde skrivesager med mig.

„Ja, du maa nok le af mig, gutten min," sa den gamle; „men du faar ikke tænke ilde om mig for det; for ser du, jeg kan ikke mer, jeg orker ingenting mer ; jeg er jo saa gammel og elendig."

Nu tror jeg jeg skjønte hvad hun mente: den stakkars gamle, hun skjæmtes, fordi hun ikke kunde haand-lere spaden mer, og fordi den var blit saa medtat og rusten.

Jeg ledte i gruen til jeg fandt en god, myg kulbete, som jeg kunde skrive gamle Anna paa stenens testamente med.

Men som jeg nu stod der med skabdøren, færdig lii al høre paa den gamle konen, og skrive op det som hun vilde 0111 mange aar skulde være et bud og en hilsen fra hende til hendes barnebarn — cia satte den gamle pludselig atter i en høi latter. Hun vendte sig ilsoml bort, som om hun vilde skjule sig, men latteren kom igjen og igjen, og gik tilslut, over i en hæs, uhyggelig lyd.

I min angst knaste jeg kulstykket mellem fingrene, og skjelte usikkert bort mod døren.

Men den gamle blev snart stille; hun pusted tungt ud, t.ørred sveden af ansigtet, vendte sig saa om til mig og sa: „Skriv nu da. Det. blir vel ikke saa svært meget; men begynd alligevel i det. øverste hjørnet."

Jeg la haanden, med et nyt kul jeg havde fundet mig, paa den øverste del af skabdøren.

Saa begyndte den gamle konen:

„En og en er Gud alene. Det. du barn af mit barn, være dit eie."Jeg skrev ordene paa skabdøren.

„To og to," blev hun ved, „to og lo er mand og kvinde. Tre og tre er hjem og barn derinde. Fire, fem og ni og ti, aldrig blir for sorg vi fri. Red som havde du ei haand; arbeid som kjendte du ei Guds aand. Bær din ved og kog din grød : Gud velsigner nok-dit brød." —

Da jeg havde skrevet disse ord, lukked den gamle døren til skabet omhyggelig igjen; saa sa hun til mig: „Nu har du gjort mig en stor velgjerning, og veltet en tung sten fra mit hjerte. Dette skabet lier er den arv jeg efterlader mit barnebarn. — Og nu maa du sige mig hvad jeg er dig skyldig for dit arbeide."

Jeg rysted paa hodet og vilde ingenting ha.

„Skulde du ha lært at skrive saa godt, og saa reise saa langt og ligge og fryse hele natten, og saa alligevel ikke faa noget for det? — jo det vilde være pent al' mig!" ropte hun. „Nei, sligt maa du ikke kræve af mig."

Jeg skjelte lidt indigjennem døren ind til kammer-set hvor den lille kirken stod. Det vilde være en stor herlighed for mig at eie den kirken. Hun skjønte det. straks.

„Aa, det er husalteret mit du har i tanker," sa hun. „Ja ja, saa skal du i Guds navn ogsaa ha det. Andre vilde saa alligevel drage af med det, naar jeg er borte. Men du vil holde den lille kirken i ære, og du vil nok ogsaa af og til tænke paa gamle Anna paa ste nen, naar du holder bon ved den."

Og tænk, saa forærte hun mig hele kirken. Det var min barndoms største lyksalighed.

Jeg vilde straks ta den paa ryggen og bære den af sted over aas og dal hjem til vor gaard. Men den gamle sa: „Nei, kjære dig da, barn; det gaar aldrig an. Vent nu til drengen kommer hjem; han ved nok raad."

Og da drengen var kommet hjem fra kirken, og— 57 —

Havde spist sin middag sammen med os, saa vidste lian raad. Han tog et taug og surred den lille kirken fast paa ryggen min; saa huked han sig ned ved hugge-stabben og sa: „Se saa, gutten min, stig nu op igjen."

Saa sad jeg da for anden gang paa hans brede nakke, ståk fødderne ned i trøielommerne hans, og slog annene om hans hals. Den gamle tog barnet, som var vaagnet, og holdt det Iien til mig, for at det skulde gi mig haanden; saa takked hun mig én gang til, og for saa pludselig hen bag ovnen med sin underlige laller igjen.

Men jeg red afsted, og bag paa min ryg banked og lamled helgenerne i kirken, og de smaa klokkerne ringte i taarnene.

Da vi var kommet op i Svarttjernsaasen, og drengen atter her bandt traugene paa sig, spurte jeg ham hvorfor gamle Anna altid lo saa rart og stygt.

„Det er ikke egentlig saa at forstaa, at hun ler, gutten min," svarte han; „det er en slem sygdom hun har; det er etslags krampeskrig eller krampelatter; det er som indvoldene Irække sig sammen i hende, og jo mer bevæget hun er, jo sterkere er anfaldene. Hun taaler næsten ikke at spise mer, og hun har vist ikke langt igjen."

Jeg svarte ikke et ord; jeg saa ud over de hvide, hvide aa ser, over den dunkle skog, og jeg saa hvordan vi den klare søndagseftermiddag sagte steg ned mod min fars gaard. Jeg tænkte paa hvordan jeg vilde sætte kirken som jeg havde faat i eie, op i vor stue, og paa at far og mor nu ikke længer trængte at gaa den lange veien til sognekirken.

Min gode hest vandred taalmodig afsted, og de smaa klokkerne klang og ringte stadig i taarnene.

Hvem ringt.e de mon for?

For gamle Anna, som døde samme natten, tænker jeg.— 58 — Oa Lille-Maxels hus brændte.

.leg mindes endnu godt. den natten.

Et dumpt, brag, som om laavedøren blev slaa I haardt igjen, vækked mig. Og saa var der nogen som banked paa vinduet og ropte ind, at hvis vi vilde se Lille-Maxels hus brænde, saa maatte vi staa op og gaa ud.

Far sprang ud af sengen; jeg satte i et rædselsskrig, og tænkte først og fremst paa at redde kaninerne mine.

Naar alle vi andre blev aldeles fra os ved en eller anden uventet begivenhed, saa var det altid Blinde-.lulla, vor gamle tjenestejente, som beroliged os. Huji sa da ogsaa nu at. det jo ikke var vort hus som der var varme i, og at Lille-Maxels hus laa mindst en fjerdingvei fra os; ikke var det sikkert heller at Lille-YIaxels hus brændte; det kunde godt været en skøier som var kommet forbi og havde ropt det ind til os for kommers, ja det kunde være at der ikke var nogen som havde ropt det engang, men at vi bare havde drømt det hele.

Mens hun kom med disse fornuftige udtalelser, drog hun bukserne og skoene paa mig, og jeg sprang ud med far for at se om det var sandt.

„Aa nei, aa nei!" sa far, „det staar i lys lue all sammen."

Op over aasen, som lig en lang sale strækker sig tversover hele dalen og deler den i Øvre- og Nedrebyg-den, steg flammen tilvei re, klar og stille. Der hørtes ingen hvisling og knitring; det vakre, nye huset, som bare var fire-fem uger gammelt, brændte som olje. Luften var fugtig; ingen stjerner var at se paa himmelen; af og til rulled tordenen langt vække; men uveirel drog sig sagte udover mod vest.

Det. var et lyn — saa fortalte manden som havde— 59 —

vækket os det var endda Gjæter-Gistel — det vai' et lyn som var kommet farende; det jog hid og did paa himmelen, slog et kors i luften, og satte saa bent ned paa Lille-Maxels hus. Men det slukned ikke der; den lysende prikken det efterlod, vokste og vokste, og med ett tænkte han, manden ved sig selv: nu skal du se det slog ned hos Lille-Maxel.

„Vi faar gaa og se om vi kan hjælpe," mente far.

„Saa du vil hjælpe der?" sa manden. „Nei, der hvor lyn og torden slaar, der rører ikke jeg en haand. Mennesket skal ikke arbeide mod Vorherre; kaster han først sit lyn paa et hus, saa vil han vel det skal brænde. Og desforuden saa er slig en ild sletikke til at slukke."

„Aa nei, ikke din dumhed heller!" svarte far. Og hidsig som jeg sjelden har set. ham, skreg han ind i ansigtet paa Gistel: „Du er lynende d u m, er du 1"

Dermed lod han ham staa, tog mig i haanden og gik raskt afsted. Vi gik ned i Engdalen og henover langs F resenbækken; her kunde vi ikke se ilden længer, hare det røde skjæret oppe paa skyerne. Far havde tat et vandspand meel, og jeg foreslog at han skulde ta vand i det. her i bækken. Men far hørte ikke pan mig; han sa bare flere gange hen for sig: „Nei, Maxel, at dette nu skulde ramme dig."

Jeg kjendte Lille-Maxel godt. Det. var en livlig, letvindt liden mand i firti-aarene. Ansigtet hans var fuldt af kopar, og hans hænder var brune og grove som barken paa trærne i skogen. Han havde, saalænge jeg kunde huske, været tømmerhugger i Waldback.

„Naar huset brænder op for en anden mand, ja. sa,a brænder huset op for ham," sa far.

„Er det ikke det samme med Lille-Maxel ogsaa da?" spurte jeg.

„Aa, alt. brænder op for liam; — alt det han havde igaar og har idag og kunde faa imorgen."

„Saa kanske lynet har slaat Maxel selv ihjel."

„Det var kanske det bedste, gutten min. Jeg under ham livet, jeg under ham saa vist at leve — men havde han taat skrifte forinden, saa ban var forberedt, saa tror jeg det havde været det bedste for ham, om lynet, havde truffet ham."

„Saa var han i himmelen nu," sa jeg.

„Gaa ikke slig og vass i det vaade græsset, men hold dig bag mig og gaa pent og stilt, saa skal jeg fortælle dig lidt om Maxel."

Veien skraaned langsomt nedover. Far fortalte:

„Nu er det vel en tredive aar siden Maxel kom hid til bygden. Fattige folks barn. 1 førstningen var han gjæter; siden, da han blev voksen, slog han sig paa tømmerhugst. Han var en flink arbeider og flittig og sparsommelig. Da. han blev tømmerformand, bad han skogeieren om lov til at rydde og bygge oppe paa Syreflaat, oppe i Grabenaasen, og ret. til at være der sin levetid; for han vilde gjerne eie et. stykke jord for sig selv, Maxel. Det fik han lov til; og hver kveld, naar arbeidet i skogen var forbi, gik Maxel op paa Syreflaat og rydded og grov, velted sten af jorden og brændte op røtter og lyng, og inden to aar var omme, var hele fladen ryddet, saa der nu vokser godt græs, og en liden kornflek er der ogsaa. Da han saa kom saa langt at han tog paa at plante kaal, og han merked hvor godt haren likte den, bad han om tømmer til ei hus. Men det kunde han ikke faa til forærings som Syreflaaten; det maatte han betale for med arbeide. Ja, Maxel stræved og arbeided, og tømmeret fældte han og øksed det. til og laged planker — og alt dette gjorde han paa friaftenerne, naar de andre tømmerhuggerne alt for længe siden laa paa maven og laded sig og røgte paa piben. Saa senere tog han paa at betale kameraterne for at udføre friaftensarbeide for sig; for han maatte jo ha hjælp til sligt arbeide som et menneske ikke kan gjøre alene; og paa den maaden fik han byg-

get sig et hus paa Syreflaaten. I fem aar arbeided han paa dette, men saa — Ja, du mindes jo selv hvor vakkert det laa der, med guldrøde vægger og blanke vinduer og fine udskjæringer under taget — rigtig et fint lidet hus. Og en god liden eiendom var Syreflaaten sandelig ogsaa blit; det er ikke saa længe siden at pres ten holdt. Lille-Maxel op for os som et eksempel paa flid og arbeidsomhed. I næste maaned skulde han holde bryllup; og at han har arbeidet sig op fra gjæter-gut og til huseier og jordbruger — det kan du gjerne ta hatten af for, gut. — Og nu er det omsons altsammen, alle de mange aars flid og arbeide. Maxel staar akkurat paa samme flekken som før."

Far hoklt inde. Vi var kommet op paa en bakke. Foran os flammed Lille-Maxels hus; det styrted netop sammen i luerne. Der var endel folk med økser og vandspand ; men der var ikke andet, at gjøre end at. staa og se paa hvorledes de sidste glødende bjelker ramled overende. Ilden raste ikke; den brølte ikke, den knitred ikke; den slikked ikke vildt op i luften; hele huset var en eneste flamme, som stille og hed og myg velled sig op mod

himmelen, som den var kommet fra.

Paa en stenrøis et lidet stykke fra branden sad Lille-Maxel. Det var al den sten han havde brudt op og baaret sammen af jorden paa sin eiendom. Der sad han nu som sagt, den lille, brune, koparrede manden og saa ind i luen, hvis hede strømmed mod ham. Kan var bare halvpaaJdædd, og havde kastet søndags-frøien sin, som var det eneste han havde reddet, over akslerne. Han sad alene; de andre holdt sig lidt borte. Far vilde gjerne sige ham et. trøstens og deltagelsens ord; men han vaaged sig ikke til. Maxel sad der, saa vi syntes han hvert øieblik maatte kunne fare op, skrige en frygtelig forbandelse op mod himmelen og saa kaste sig ind i luerne.

Men endelig, da ilden var brændt helt ned og— 62 —

bare slikked rundt paa jorden, og arnens nøgne mur raged op af asken, reiste Maxel sig. Han gik bort til brandstedet, tog en glo op og tændte piben sin med den.

Jeg var liden dengang og kunde ikke tænke stort. Men det ved jeg: da jeg i graalysningen saa Lille-Maxel staa der ved sit nedbrændte hus og trække rolig paa piben og blaase den blaa røgen fra sig ud i luften, da kjendte jeg noget brænde i hjertet paa mig. Det var som om jeg følte hvor mægtigt mennesket egentlig er, hvor meget større end sin skjæbne.

Og da Maxel havde faat ild paa piben, satte han sig atter bort; paa stenrøisen og saa udover. Hvad han da mon tænkte paa, det vilde du gjerne vidst? jeg ogsaa.

Senere grov Lille-Maxel i asken paa tuften sin, og fandt der bladet til sin øks. Han laged nyt skaft til den, brynte den paa en slibesten i nabolaget — og gik til arbeids igjen. Siden den tid er der gaat mange aar. Nu er der vakker ager og eng paa Syreflaat, og paa brandtomten ligger der et nyt hus. Ungt folk bor der; og faren i huset, Lille-Maxel, lærer sine sønner at arbeide, men gir dem ogsaa lov til at. røge. Ikke formeget — men en pibe i rette tid.

Da jeg — —

Engang bodde der hjemme paa gaarden hos os en gammel tjenestegut, som havde sligt et løierligt udnavn — Dalerbørse-Toni kaldte de ham.

Han eied nemlig — om han havde arvet dem— 63 —

< -Hor spart dem sammen, kom ingen nogensinde paa det rene med men han eied en liden skat af gamle sølv-mynter, dels med Maria Theresias eller keiser Franz Josefs billede, dels med jomfru Marias billede, eller med krumstav og sverd, eller med løver, tigre, kors og ringe, rare bogstaver og andre hemmelighedsfulde tegn paa. Enkelte af disse pengestykkerne, som vi uden hensyn til deres størrelse, præg eller nationalitet kaldte dalere, sagdes endog at skrive sig lige fra trediveaarskrigen« tid. Denne skat, holdt gamle Toni gjemt i en rund. rødmalet træ-æske.

Naar nu lørdagskvelden kom, eller paa en stille høitidsdag, tog Toni denne æsken op af kisten sin, men ikke bare for paa gjerriges vis at rode om blandt pengene sine alene, nei tvertimod for at dele glæden over dalerne med sine husfæller. Da kunde han ta hvert enkelt pengestykke for sig, forklare præget, paa det, la det klinge mod bordet, fortælle hvor meget sølvværdi der var i det, og fryde sig over de begjærlige blikke som fra os andre ramte hans gode dalere.

Men efterhaanden som de andre skjønte at der ikke var noget egentligt for dem at vente af denne daler-beskuelsen, syntes de det tog paa at bli kjedeligt, og saa sa de : „Aa, lad os nu faa fred for de mugne dalerne dine, Toni; du gir os jo ikke nogen af dem alligevel."

Den slags utaknemmelige og ukjærlige bemerkninger tog Toni sig saa nær, at han straks pleied sige sig op der paa stedet og ta tjeneste paa en anden gaard, hvor folk satte mer pris paa hans dalersamling, hans ungkars-livs hele indhold. Men da nu folk gjerne er saaledes, at. de ikke bryr sig stort om pengene naar de ikke kan faa dem selv, saa skifted Toni tjeneste nok-saa ofte, endda lian var en stilfarende, nøisom mand og flink til at arbeide.

Paa den maaden var det at Dalerbørse-Toni var kommet til vor gaard ogsaa, og da han i min far64 —

fandt en mand som ikke bare skatted dalerne efter vegten, men som havde sin store glæde af billederne paa dem, baade de af keisere og konger og de af jom i'ru Maria, og da han i os ham — jeg var dengang otte aar gammel — fanclt en jublende og umættelig lilskuerflok, saa var det rent som om han Jivned op hos os. Hver kveld, efter vi havde spist, kom han da med den røde børsen hemmelighedsfuldt gjemt undei Irøien; saa drog han den langsomt frem, altid med en mine som om det hændte for aller første gang, og som om han havde noget splinternyt at fremvise. Og naar han saa sad trygt plantet ved det. store ekebordet, og vi danned en fast vold rundt om ham, skrued han med langsomhed og betænksomhed børsen op, tog den ene daleren forsigtig frem efter den anden, og begyndte at lægge ud om dem. Der var en som der endnu skulde være blodflekker paa fra trediveaarskrigen af; der var en med et billede af jomfru Maria, og den som lik kysse den daleren, modtog med det samme sine synders for ladelse. Vi børn fik stadig lov til at kysse den, hele rækken nedover, og ligesaa de af tjenestefolkene som Toni likte. Til de andre sa han de kunde skaffe sig syndsforladelse et andet sted, for de tog gjerne hele velsignelsen af daleren med sin skidne mund.

Det var især en halvvoksen gut, Hans, som kom med saa mange spit-ord om Toni og hans dalere al den gamle havde faat saa rent imod ham, saa han ikke vilde la ham faa lov til at være med og se paa dalerne engang, end sige kysse dem.

Hans kom en dag ranglende efter veien uden al eie hverken mad eller klær eller tilholdssted, og saa havde far tilbudt ham at bli paa gaarden, havde git ham et sæt ordentlige vadmelsklær og fodret ham godt. for den første ugen var der næsten ikke bund i den forkomne gutten, saasnart han korn til grødfadet.

Men saa var Hans til gjengjæld rask i sit. arbeide— 65 —

og munter og glad, og det saa ud til lian likte sig ved et mer regelbundet liv. Han var kommen til at se frisk og kjæk ud, var rankvoksen og sprakk, og nu da han var begyndt at fli sig ogsaa, var han virkelig en vakker gut. • Jeg for min part maa nu tilstaa at jeg ikke havde synderlig tilovers for Hans; ikke bare fordi han altid blev opstillet som eksempel for mig, naar jeg ikke vilde finde mig i at bli vasket og striglet ordentlig, men fordi han var mig saa underlig og fremmedartet; han var nemlig sørfra etsted og snakked et ganske andet bygdemaal end vi. Hans var forresten snill mod mig, og laged mangeslags leger til mig. Men jeg kunde ikke rigtig med ham, og holdt mig heller til gamle Toni og hans dalerbørse.

At se paa den gamles vigtige, inderlig fornøiede ansigt, naar han kom anstigende med sine dalere, var en ren moro for mig. Dette flade, rynkede ansigt med store kindknoker, de smaa, vanclblaa øinene som formelig legte gjemsel under de svære buskede bryn, — og saa alle de folderne og rynkerne han kunde lægge dette ansigtet i, og at han drog pandehuden op og ned og endog rørte paa ørene som et æsel — jo, sandelig var det moro. Og saa var det at jeg en vakker dag fik en tanke: Naar Toni kan sætte sligt et morsomt ansigt op, naar han er glad og fomøiet, hvordan maatte det ikke da være naar han blev vild og sint?

Med denne tanken begynder denne fortælling.

En dag da de andre var ude paa marken, gik jeg — lidt skjælvende i benene — nedover den steile trappen fra loftskammerset og glæded mig til den stund da Toni vilde vise sine dalere frem og ikke kunde finde dem. Jo, der skal bli latter. Men jeg ler stille for mig selv, og siger ikke noget om spøgen før næste dag.

Det. var midt i travle skuraannen; alle arbeided og stræved til sent paa kveld; og da var der ingen tid til at glo paa dalerne. Jeg glemte dem da ogsaa snart.;

5 — Rosegger: Historier fra skogene.— 66 —

jeg maatte binde neg og hjælpe far at sætte dem paa staur. Desuden var morelierne modne, og da var det en længselens tid for mig; for jeg var endnu for liden til at jeg turde vaage at, klatre op i træet, og at dra grenene ned med krok var strengt forbudt; knækked en gren, var far ikke at spøge med. Jeg maatte altsaa vente til far eller Hans havde tid til at hente to-tre bær ned til mig.

Forresten fik jeg den dag erfare, hvor meget ei ertende ord formaar. Hans sad høit oppe paa en gren, saa de friske

morelierne næsten hang ind i munden paa ham, og ropte ned til mig, som stod i græsset under træet, at det var spot og skam jeg endda ikke kunde klatre op i et eneste moreltræ; og dermed kasted han to-tre fugtige kjerner ned i huen min, istedenfor bærene som jeg stod og vented paa at faa i den. Jeg for rasende bort til træet, og faa øieblikke efter var jeg til min egen overraskelse oppe mellem grenene hos Hans.

Jeg vilde netop sætte i et høit jubelrop af fryd over min store karslighed, da der blev en underlig støi og opstuds inde i huset. I næste øieblik kom Toni farende ud i tunet; han holdt sig om sit graa hode med begge hænderne og skreg: „Dalerne mine er borte 1 dalerne mine er borte 1"

Far kom ud og prøvde at berolige ham; vi skulde lede over hele huset, og dalerne skulde nok komme for en dag, sa han. Dermed tog tjenestejenterne paa at skiende og bære sig: det var nu noget som aldrig var hændt dem før, at folk skulde lede i gjemmerne deres, som om de var andet tyvepak; men (le kunde sagtens lede, og selv vilde de — jenterne — lede med, saa kunde da alle paa gaarden faa se at den dumme daler-børsen ikke var blandt deres tøi eller i deres kiste.

„Den dumme dalerbørsen!" stønned gamle Toni. „Aa mand, mand 1 det er som hjertet kunde briste i mig af ulykke." Dermed tog han paa at graate høit,og gik frem og tilbage i tunet, fremdeles med hænderne om hodet, og stirred ned i græsset, som om daler-børsen kunde ligge der mellem straaene.

Nu hørte jeg ogsaa mors stemme; hun skjendte, fordi folk al ti (1 var saa uordentlige at de lod nøklen staa i kisten sin, saa nogen liver kunde beskyldes for uærlighed; forresten trodde nu hun nærmest, at Toni i sin forrykthed havde tat dalerne med sig ud paa ageren og mistet dem der. Der liavde ikke været nogen fattig eller nogen haandverkssvend eller nogen fremmed paa gaarden i ugevis, og at der ingen tyver var i huset, det vidste hun.

Jeg sad oppe i moreltræet og kjendte mig underlig tilmode. Bare jeg nu var vel nede igjen! dette begyndte at se galt ud.

Nede tog de paa at rope paa Hans.

,,Hvis der er nogen her som har gjort del, saa er det Hans."

Da gutten hørte dette, satte han i ett sprang ned fra grenen og ned paa marken. Øieblikkelig stimled alle om ham; og Toni, som havde samlet sig noget, greb ham i armen og spurte hvor han havde dalerne.

Gutten var saa rød i ansigtet som det rødeste bær; han svarte at han vidste ingenting om dalerne. Men Toni sa det kunde aldrig nytte at han negted; alle vidste at han havde tat clem. Da blev gutten, som af naturen ikke var videre flink til at tale for sig, men som var vant til at bøie undaf for andre, ganske stum. Han stod saa stiv som en pinde og stirred aldeles fortabt paa sin anklager.

„Hvis du aabent og godvillig siger hvor pengene er," sa Toni mildt, næsten bedende, „saa skal ingen gjøre dig noget; saa skal jeg be for dig hos manden, at du skal slippe for straf. Men negter og lyver du, saa slaar jeg dig ihjel!"

Og jeg? Da jeg merked den skræksomme vendingmin „spøg" begyndte at ta, og indsaa at hele sagen ikk«' gjorde indtryk af en spøg mer, og da jeg syntes jeg hørte en spøgelsesstemme som sa:detduhargjort, var at stjæle! — da var min første tanke ganske vist den: gaa straks ned og sig at du har gjemt dalerne bag kisten inde under loftsbjelken. Men en anden stemme hvisked fort: nei, det, er for farligt! se, der knækker han alt en pisk af; den faar du nok smage, saasnart du siger et ord. — For gamle Tonis ansigt var frygteligt at. se; jeg har aldrig set raseri, raadløshed og jammer saa tydelig udtrykt i noget andet menneskeansigt som i Tonis den gangen. Det var sandelig alt andet end til at le af. Jeg var vel saa bleg som ei lig, tænker jeg, da jeg lod mig glide ned bag træels stamme, smat ind i huset, uden at nogen saa det, for op i loftskammerset, trev den ulyksalige dalerbørsen og kasted den midt op i gamle Tonis kiste, som stod paa vid gab.

Da jeg kom ud igjen, laa der bare nogen hvide splinter af den pisken jeg havde set Ton i knække af under moreltræet; alle de andre holdt paa at gaa hver til sin kant; men bortover stien mod skogen drog Hans sig tungvindt, afsted; han saa opreven og medfare! ud, og haaret var i én floke.

Toni gik jamrende rundt inde i stuen. Far kom bort, til mig og sa at nu kunde jeg se hvad uærlighed kunde føre til; nu havde han jaget. Hans fra gaarden for hans tyveri.

Sig det! sig det nu! ropte det høit i mig. Men jeg sa ingenting. Det var som om jeg ikke kunde sige noget nu; som var der alt sket for meget. Jeg gik jo hos alle for den bra, snille, gudfrygtige gutten, som næsten kunde hele katekismen udenad og kunde læse det hellige evangelium op saa flinkt som presten paa prækestolen. Og jeg skulde staa der som en tyv og en kjeltring! Havde jeg ikke set hvor forfærdede de— 69 —

alle var over Hans? Og mig maatte de da bli endda mer forfærdede over; jeg havde jo gjort ondt to gange. Og saa sa jeg ingenting.

Men derimod gik jeg min vei; jeg gik afsted og tog skogveien fat for at finde Hans. Jeg gik over den første aasen og ned i Kulbrænderdalen og op igjen paa den andre siden op mod storskogen ved Djævlestenen. Og der oppe paa aasen, der hvor der er en grøn liden eng midt inde i skogen, og hvor det høie, rødmalte korset staar, der fandt jeg ham. Han laa under korset og sov, og jeg kunde se paa hans ansigt at han havde grætt.

Høit over de mørke, høie skogtoppene laa aftenrøden; ikke en lyd, ikke et vindpust rørte sig paa den skumrende eng — jeg sad ved siden af clen sovende og graat. Barn graater tidt. Men det er vel sjelden at et barn graater saa bitterlig, saa bitterlig som jeg graat da, mens jeg sad og holdt vagt over den sovende gutten, som jeg havde gjort saa stor en urett.

Vække ham vilde jeg ikke. Han maatte være saa træt.. At han er uskyldig, det ved han jo; og det hvisker englene til ham i drømme. Han har hverken far eller mor, han har ingen i hele verden; og naar han alt nu maa bære fremmede synder, fordi han ikke har nogen som tar ham mider sin beskyttelse, hvordan skal det da gaa naar han er blit ældre, og onde mennesker kaster sig over ham. Nei, lad ham sove.

Noget saadant var det jeg tænkte og følte; og der kom over mig en uendelig medlidenhed og en anger og

ö C O G ö

en kjærlighed, saa jeg graat, og graat og ikke vidste min arme raad. Engang da han rørte lidt paa sig, gav det et stik i mig, og jeg misted næsten modet til at, sige til ham at det var mig som havde gjort, det skjelmsstykket han var blit mishandlet for. Mon han ikke vilde bli rasende paa mig? Kunde han ikke slaa mig ihjel her i vilde skogen, og rope til mig at straffen for det havde han alt faat, paa forhaand ?— 70 —

Men — og det er den eneste gode erindring jeg har fra denne sørgelige dag — jeg blev siddende ved siden af den sovende gutten, fast bestemt paa ikke at gaa fra ham førend jeg havde bekjendt det hele for ham oy bedt ham om forladelse. Saa vilde jeg be ham følge med hjem igjen, og naar vi var hjemme, vilde jeg gi ham alt det som havde været mit, og det skulde han eie og ha saa længe, saa la3iige som hasselkjeppene vokste ved siden af moreltræet.

Men førend Hans var vaagnet af sin tunge søvn. hændte der noget andet. Bortover skogveien kom der en kjærre skranglende, forspændt med to okser, som en mand styrte. Det var en bonde fra Fuschbach; Stegleitner lied lian; jeg kjendte ham, for han havde byttet en okse med far for nogen uger siden; og endda det alt var saa skummelt, kjendte jeg den ene oksen ogsaa; det var den han havde byltet sig til hos far. Jeg lik pludselig en hjemlig fornemmelse ved at se den oksen.

Men da Stegleitner fandt en sovende og en graa-tende gut her ved foden af korset, blev han rent forskrækket, og spurte hvad det skulde bety. Og da knælte jeg ned for denne fremmede manden, som om han var den jeg havde stjaalet fra, eller som var bli I mishandlet, og fortale ham med foldede hænder det hele.

Stegleitner var en rolig, alvorlig mand. Da je^ vai- færdig, spurte han bare om jeg var færdig, og saa sa han: „Hans skal du og din far ikke ha noget merl mer; nu kan han følge med mig og være hos mig. Be ham om forladelse faar du gjøre, naar du er blit. større; for sligt — skal du vide — fortar sig ikke med aarene. Men foreløbig skal jeg sige til ham at Vorherre har sørget for at hans uskyldighed er kommet for lyset. Mer trænger han ikke vide nu for det første. Og du,— 72 —

gutten min, du gaar nu hjem; og hvad du der har at gjøre, det ved du."

„Pengene har jeg alt git, tilbage," sa jeg lidt mer fattet.

„Penger er niøk," svarte Stegleitner; ,,det er æren det kommer an paa. Barn," blev han ved og rakte haanden sin ud og reiste mig op, „se, deroppe tar stjernerne nu paa at. lyse. De ser ned paa dig, naar du gaar ind gjennem døren i din fars hus, de ser hvad du vil gjøre, og hvad du ikke vil gjøre — og de brænder og lyser lige til dommedag."

Han sa det ganske rolig og sagte; men for mig var det som om jorden skalv under fødderne paa mig.

Stegleitner blev staaende ved korset med sin kjærre. Jeg kasted et kort blik paa den sovende; jeg syntes han var som en helgen. Saa gik jeg hjemover. Jeg gik og sprang; det var som der var spøgelser efter mig nedigjennem skogen.

Da jeg nærmed mig vor gaard, hørte jeg alt paa lang afstand mors stemme rope paa mig:

„Aa jøie, aa jøie, foren dag!" klaged hun. „Penger blir vække, og barn blir vække! her maa da være fantepak som har faret forbi."

Men nu var baade pengene og barnet kommet tilrette igjen, og inde i stuen la far sig paa knæ ved bordet, de andre knælte langs bænkene ved væggen, og saa bad de alle høit og samstemmig den vanlige lørdags-rosenkrans. Jeg kjendte baade fryd og smerte. Jeg la mig paa knæ ved siden af gamle Toni — saa nær ham som muligt og tog paa at. be med. Og idet jeg stemte i med i de andres surrende tone, sa jeg i ett væk: „Kjære Toni, tilgi mig min synd; det var mig som stjal pengene dine! kjære Toni, tilgi mig min synd ; det var mig som stjal pengene dine."

Men enten var Toni svært søvnig, eller ogsaa var han midt i bønnen saa optat af tanken paa den gjen-— 73 —

fundne dalerbørsen, at han ikke hørte efter, for det varte svært længe førend min underlige tekst blev ham paafaldende. Men endelig løfted hans pandehud sig i veiret, og hans ørelapper tog paa at røre sig; han vendte sit forfærdede ansigt om mod mig, og skreg saa pludselig ud i stuen at de alle skulde tie og la gutten be alene.

Og da alle overraskede holdt inde med bønnen, gjemte jeg mig storhulkende i krogen og jamred: „Det var mig som tog pengene!"

Det var forbi med bønnen for denne kveld. Begivenhederne udvikled sig nu raskt og tog en bitter ende, skjønt denne bitterhed mildnedes noget ved den omstændighed, at Hans havde det godt der lian var og alt nu maatte ha hørt af Stegleitner at hans ære var reddet.

Det var ikke længe efter denne skjæbnesvangre dag, at Dalerbørse-Toni reiste fra os. Men til afsked tog han mig med op til kisten sin. Der aabned han høi-I idelig børsen og gav mig en blank, liden rlaler som findeløn.

Men Hans fik det godt. Han blev hos Stegleitner hele sit liv, og da denne, som var barnløs, døde, efterlod han den fattige gutten sin gode gaard ; og der lever Hans lykkelig den dag idag.

Det er ikke mange aarene siden gamle Dalerbørse-Toni døde. Størstedelen af dalerne hans gik med til begravelsen; men nogen stykker tog han med sig i graven, deriblandt den med billedet af jomfru Maria paa. Og det var vel derfor han saa saa veltilfreds og fornøiet ud selv i døden.74- —

Julenatten.

1 stuen vor ved siden af den hvidkalkede ovns-muren stod der aar efter aar en skammel af eketræ. Den var altid fin og hvidskuret, som de andre bænkene og stolene i stuen. Vaar, sommer og høst slod den skammelen ensom og ubrugt i sin krog; bare en gang om dagen, mod kvelden, drog bedstemor den frem. la sig paa knæ paa den og bad sin aftenbøn. Det gjorde hun ogsaa om lørdagskvelden, naar far hold I hu sand ag I borte ved bordet.

Men naar det led langt paa høsten, saa altenerne blev lange, naar drengene sad inde i stuen og skar tyristikker, og jenterne og mor og bedstemor spandt, og i adventstiden, naar en eller anden om kvelden fortalte eventyr eller sang viser eller salmer, da sad jeg altid paa skammelen borte ved ovnen.

Der sad jeg og hørte paa sangen og paa fortællingerne. Men naar eventyrene blev for fælslige, og del lille lijertet. mit tog paa at skjælve og bli angst og bange, da drog jeg skammelen nærmere bort til mor, og tog et hemmeligt tag i skjørtet hendes, og jeg kunde aldeles ikke fatte, hvordan de andre kunde le af mig eller af de fæle eventyrene. Og tilslut, naar mor drog ud sengebænken min, var jeg ikke at faa tilsengs alene, men bedste maatte lægge sig med mig, til de skrækkelige tankerne og billederne fortog sig, og jeg sovned.

Men de lange adventsnætterne var altid korte hos os. Naar klokken vel var to, begyndte det alt at bli uro i huset. Oppe paa lemmen hørte jeg drengene gaa o;^ klæ sig paa, og ude i kjøkkenet ramled jenterne med veden og tændte paa varmen. Saa gik de alle ud paa laaven for at treske.

Mor var ogsaa staat op og havde tændt lys i stuen. Snart efter gik far ogsaa frem af sengen. De tog søn-dagsklærne paa, om ikke netop de fineste, saa sa mor— 75 —

nogen ord til bedstemor, som laa i sengen, og hvis jeg var vaagnet af uroen og kom med et eller andet, saa svarte mor: „Ti du bare stille og sov." — Saa tændte far en løgt, mor slukked lyset i stuen, og saa gik de begge ud. Jeg hørte dem gaa i udedøren, og jeg saa lyset fra løgten flakke forbi vinduerne; jeg hørte sneen kiiirke og hunden vor rasle med lænken. Saa blev del stilt igjen, og jeg hørte bare de jevne treskeslagene fra laaven. Og saa sovned jeg igjen.

Far og mor gik til fropræken i kirken, som laa omtrent tre timers vei borte. Jeg fulgte dem i tankerne ; jeg hørte kirkeklokkerne; jeg hørte orgelet tone og ad-ventssalmerne lyde. Jeg saa lysene paa høialteret, og englene, som stod deroppe, bredte sine gyldne vinger ud og fløi omkring i kirken; og den som svæved over prækestolen med basunen i haanden, drog ud over skogene og heiene, og blaaste ud over hele verden at Frelserens komme var nær.

Da jeg vaagned, havde solen alt længe straalet ind gjennem vinduerne; ude tindred og gnistred sneen, og mor gik omkring i stuen og stelte og ordned og var i sine hverdagsklær. Bedstemors seng, som stod ved siden af min, var ogsaa alt opreid, og bedste kom nu ind fra kjøkkenet og hjalp mig at faa bukserne paa, og vasked ansigtet mit med koldt vand, saa jeg baade lo og graat paa én gang. Naar dette var gjort, la jeg mig paa knæ paa skammelen og bad morgenbønnen sammen med bedste:

„I Herrens navn vil jeg opstaa,

i Herrens navn min dag skal gaa;

for Gud saa vil jeg træde,

til Gud saa vil jeg bede:

han sende mig tre engle smaa,

som ved min side kunne gaa;

den ene mig bespiser,

den anden Gud mig viser,

den tredje mig bevare

vi! for liver nød og fare".— 76 —

Efter denne andagt fik jeg min frokost; og saa kom bedste med en kolle med poteter eller røtter, som vi skulde skrælle sammen. Jeg sad paa skammelen min. Men naar vi sad der og skrælled, kunde bedste aldrig bli tilfreds med mig; enten skrælled jeg for tykt, eller ogsaa lod jeg skallet være igjen ; og skar jeg mig ovenikjøbet i fingeren og da straks tog til graaten, saa sa bedste altid ærgerlig: „Uf, det er da et kors med dig ogsaa! Du burde kastes ud i sneen, burde du." Og mens hun sa det, forbandt hun fingeren min med den største omhu og kjærlighed.

Saaledes gik adventsdagene, og jeg og bedste talte tiere og tiere om julen og om Jesus-barnet, som nu snart skulde komme til menneskene.

Jo mer vi nærmed os helgen, jo uroligere blev det paa gaarden. Drengene halte kreaturerne ud i tunet, havde frisk strøelse i baasene og ordned med tjorene og krybberne. Gjætergutten strigled okserne; fordrengen blanded mer høi end ellers i strøelsen t.il hestene, og laged op en hel haug med for paa laaven. Det samme gjorde budeien. Treskil ingen var alt stanset for flere dage siden, for det var vanhelligt at holde slig sjau nu, lige under jul.

Hele huset blev vasket og skuret, og denne vaskingen havde jeg stor moro af, for da blev alt sat paa ende, og da blev billederne paa væggen, det gamle Schwarzwalder-uret med sin klokke, og andre ting som jeg ellers bare kunde stirre op paa nede fra gulvet af, tat ned og lagt paa borde og bænker, saa jeg kunde se dem saa meget bedre og fra alle sider og kanter af. Naturligvis havde jeg ikke lov til at røre disse t.ing. Men der var alligevel stunder da der i al travlheden ikke blev passet saa nøie paa mig.

I et saadant øieblik klavred jeg engang over skammelen op paa bænken, og fra bænken op paa bordet, som var draget ud fra væggen, og hvor den store klok-ken laa. Jeg gav mig ifærd med uret; lodderne og lænkerne hang nedover bordkanten, og jeg keg gjennem den aabne sidedøren ind i den støvede messinghjul-kassen, pirked lidt borti hjulene, og ståk endelig fingeren helt borti det største, for at se om det ikke gik; men det gik ikke. Tilslut drog jeg forsigtig i en liden træpinde, som ståk frem etsted, og i det samme tog det paa at rasle og ramle forskrækkelig inde i klokken. Nogen af hjulene gik langsomt, nogen fortere, men det mindste fløi saa en knapt kunde skjelne det. Jeg blev frygtelig forskrækket; jeg trilled ned af bordet, ned over bænken og skammelen og ned paa det vaade, skidne gulvet. Men i det samme kom mor og tog mig i trøien, og saa maatte birkeriset frem. Raslingen i klokken vilde ikke gi sig, og tilslut letted mor mig og og bar mig ud i gangen, og derfra puffed hun mig ud i sneen og og slog døren igjen efter mig. Jeg stod der aldeles knust. Indenfra hørte jeg endnu at mor gik og smaa-skjendte og var forarget, at jenterne lo, og at klokken rasled og ramled fremdeles.

Da jeg havde staat ude i sneen og grætt en stund, og da der sletikke kom nogen for at be mig komme ind igjen, rusled jeg afsted bortover stien som var optraadd i sneen, og jeg gik over tunet og over hjemmebøen bortover mod skogen. Jeg vidste ikke hvor jeg vilde hen. Jeg indbildte mig bare at der var sket mig stor urett, og at jeg ikke for min æres skyld kunde gaa ind i stuen igjen af mig selv.

Men jeg var ikke naadd saa langt som bort til skogbrynet, forinden jeg hørte en skarp plystring bag mig. Det var bedste som plystred; hun gjorde det ved at stikke to fingre i munden, spidse tungen og blaase i dem.

„Hvor skal du hen, dumme gutten?" ropte hun. „Bare pas dig. Gaar du alene ind i skogen, saa tæn-

ker jeg snart Mose-Waberl kommer og lar dig. Derfor er det vist bedst, du passer dig."

Ikke før liavde bedste sagt disse ord, før jeg vendte om, for Mose-Waberl var jeg skrækkelig ræd for.

Men jeg gik ikke ind alligevel; jeg blev staaende ude i tunet, hvor far og to af gutterne netop holdt paa at hale ud julegrisen som skulde stikkes. For grisen, som skreg og hven, og blodet, som randt, og som en al jenterne stod og holdt et traug under, glemte jeg del som nylig var hændt mig, og da far snart efter tog paa at f laa grisen, stod jeg ved siden af og holdt i hudfligen, alt som han spretted huden mer og mer fra. Siden, da indvoldene var tat ud, og mor heldte vand over dem, sa hun til mig: „Gaa væk der, ellers skvætter det vand paa dig." Af disse ord forstod jeg at mor var gode venner med mig igjen, og saa var alt vel, og da jeg om en stund gik ind i stuen for at varme mig lidt, stod alt paa sin gamle plads igjen. Gulvet og væggene var renskurte og fugtige, og klokken hang paa væggen og tikked og tikked. Og den tikked meget høiere og klarere her i den nyskurte stuen end før.

Endelig tog vaskingen og skuringen og strævet ende; det blev roligt, næsten stilt i huset, og saa var juleaften kommet. Bordet inde i stuen var dækket med en fin, hvid dug, og ved bordet stod min skammel, og da det skumred og led udpaa eftermiddagen, la bedste sig paa knæ der og holdt stille en bøn.

Jenterne gik varsomt rundt i stuerne og la sine helgedagsklær frem; og mor havde kjød opi en stor gryde, heldte vand over og hængte den paa varmen. Jeg smøg mig omkring inde i stuen paa taaspidserne, og hørte intet andet end ilden, som knitred og spraked saa muntert ude i kjøkkenet. Jeg saa paa mine søn-dagsbukser, paa trøien og paa den sorte hatten min, som alt hang paa en nabbe paa væggen, og saa stirred jeg ud gjennem vinduet ud i mørket, som tætned mer

og mer derude. Hvis veiret holdt sig bra, saa skulde jeg faa lov at. følge tjenestegutten til kirken i nat. Og veiret saa roligt ud, og far mente det vilde ikke bli altfor koldt heller, for der laa skodde i fjeldene.

Lige før vi efter ældgammel skik skulde gaa rundt i huset med vievand og røgelse og velsigne alt til julehelgen, var der en liden uenighed mellem far og mor. Mose-Waberl havde været der og ønsket glædelig fest, og saa havde mor foræret hende et stykke flesk til helgen. Dette var det far ikke likte. Han var ellers god mod de fattige, og gav dem tidt mer end lian egentlig efter sine forholde kunde; men Mose-Waberl skulde efter hans mening ikke ha nogen almisse.

Mose-Waberl hørte egentlig ikke til i vor bygd. Hun var en halvgammel kjærring, som rusled rundt i skogen, samled mose og røtter, og kogte og sov i gamle, halvforfaldne kulbrænderhytter. Eller hun gik rundt paa gaardene og bad og vilde sælge mose; og naar folk ikke vilde kjøbe, graat hun, og forbanded livet. Allesteder var ungerne skrækkelig rædde for hende, bare hun saa paa dem; ja mange blev renl syge af det. Og kreaturerne forgjorde hun, saa de melked blod. Naar nogen var god mod hende og gav hende noget, saa fulgte hun efter dem i flere minuter og sa: „Vorherre gjengjælde dig det tusen mangfoldige gange baade paa jorden og i himmelen." Men gjorde nogen nar af hende eller fomærmed hende paa noget vis, saa sa hun: „Jeg skal bede dig ned i det dvbeste helvede 1"

Mose-Waberl var ofte oppe hos os; hun satte sig gjeme ned og hvilte sig ude i tunet eller borte paa gjær-det, endda lænkehunden gjødde og rasled som rasende med lænken, hver gang hun viste sig, — som 0111 den havde noget særlig udestaaende med hende. Men Mose-Waberl sad og blev siddende saa længe til mor bar en skaal melk eller en skive brød eller begge dele ud— 80 —

lii hende. Mor syntes det gjorde godt, naar Mose-Waberl kom med sit: „Vorherre gjengjælde dig det tusen mangfoldige gange." Men far mente der ingen vegt laa paa, enten sligt et menneske banded en eller velsigned en.

For mange aar siden, da de bygged det nye skolehuset nede i dalen, var Mose-Waberl kommet til bygden sammen med sin mand, som arbeided paa skol«' bygningen, hvor hun ogsaa hjalp til. Saa døde manden under arbeidet med at minere i grunden. Siden den tid arbeided kjærringen ikke mer, og ikke drog hun al' bygden heller; men hun rusled omkring snart her, snart, der, og ingen vidste hvad hun egentlig tog sig for, eller hvad hun leved af. Arbeide vilde hun ikke mer; det var nærmest som om hun var blit lidt sindssvag.

Kommunestyret havde alt flere gange vist Mose-Waberl bort af bygden, men hun vendte altid tilbage igjen. „Hun gjorde ikke det," sa far; „hvis folk i bygden ikke gav hende noget. Men paa denne maaden blir hun gaaende her, og naar hun er bl i f gammel og skral, saa maa bygden ta sig af hende. Det. er sandelig et. kors vi selv har lagt paa os."

Mor svarte aldrig noget paa dette; men naar Mose-Waberl kom, gav hun hende altid et eller andet, og idag havde hun til ære for julen git hende lidt, mer end vanlig.

Derfor var det altsaa at der havde været en liden uenighed mellem far og mor; men den gav sig straks, xla to af gutterne kom ind i stuen med vievandsskaa-len og røgelseskarret.

Efter at alle ting var velsignet og helliget med det vigsiede vandet, tændte far lysene; — tyristikker brændte vi bare i kjøkkenet den kvelden. Vi spiste alle kveldsmaden rundt bordet i stuen, og siden sang mor en julesalme. Ellers pleied det være min største fryd at høre efter, naar mor sang; men idag tænkte— 81 —

jeg bare paa kirkegangen. Jeg vilde ogsaa absolut ha kisteklærne mine paa med det samme, og tigged saa længe at bedste gav efter for gnaalet mit og klædte paa mig.

Henimod klokken ni var alle gutterne og jenterne færdige og i sin bedste puds. Husbondsdrengen, som jeg fulgte i hælene, tændte en stor tyrifakkel i lyset. Far og mor og bedste skulde ikke være med, men bli hjemme og passe huset; de stænked vievand paa mig og sa at nu maatte jeg ikke falde og slaa mig eller fryse mig fordærvet.

Og dermed gik vi.

Det var svært, mørkt. Fakkelen, som en af gutterne bar, spredte sit røde lys i en stor rundkreds udover sneen, over gjærder, stenrøiser og busker, som vi kom forbi. Jeg syntes dette røde lyset og de store, underlige skyggerne som vi kasted, var fælsligt at se paa, og jeg holdt mig saa fast i tjenestegutten, at han tilslut sa: „Nei, hør gut; du faar nu ikke rive trøien af mig heller; hvad skulde jeg gjøre, om jeg kom til kirken og ikke havde nogen trøie paa?"

Stien var længe saa smal at vi maatte gaa en for en, og jeg var bare glad jeg ikke var den sidste, for der maatte da være alslags farer for spøgelser der bagerst.

Der blaaste en skarp vind, og de gnistrende glørne fra fakkelen flöi langt væk, og endda de faldt paa den haarde skaren, blev de liggende og gløde en stund.

Hidtil havde vi gaat nedover, over rydninger og gjennem skog og busker; nu kom vi til en bæk, som jeg sagtens skulde kjende; den randt gjennem en udslaatte hvor jeg havde været med i høiaannen om sommeren. Om sommeren bruste denne bækken svært; men nu bare klukked og mumled den dybt. indunder isen. Vi kom forbi en kvern, og jeg blev voldsomt ræd, da der fløi to-tre gnister bort paa taget; men der laa sne paa taget nu, saa gnisterne slukned af sig selv. Da vi

havde gaat et stykke nedigjennem dalen, forlod vi bækken, og nu gik veien opover og gjennem en svart skog, hvor sneen laa høi og blød og ikke havde saa fast. en skare som ude paa rydningerne.

Endelig kom vi til bygdeveien, hvor vi kunde gaa ved siden af hinanden, og hvor vi nu og da hørte bjel-deklang.- Fakkelen var nu brændt næsten ned til haanden paa den som bar den ; og husbondsdrengen tændte en ny, som han for sikkerheds skyld havde tat med sig. Der blev flere og flere lys at se i veien; store, røde fakler, som kom flammende som flød de paa det tætte mørke; bag dem dukked lidt efter lidt et og flere ansigter frem. Det var kirkefolk som vi. Vi saa ogsaa lys høit oppe i lierne og bakkerne; de var saa langt va?kke at vi endnu ikke kunde se om de stod stille eller bevæ-ged sig.

Vi gik videre. Sneen knirked og skreg under fødderne paa os; og der hvor vinden havde blaast den væk, der var den sorte jorden saa haard at den sang under skoene. Kirkegjængerne prated og lo, og det syntes jeg sletikke var rigtigt nu, i den hellige julenat; for jeg gik bare og tænkte og tænkte p;ui kirken, og hvordan det. mon vilde bli, naar der var musik og høimesse midt om natten.

Og da vi havde gaat langt og længer end langt bort-over veien, og var kommet forbi enkelte trær og huser, og saa igjen over marker og gjennem en skog, da hørte jeg pludselig som en svag, fjern klang oppe over trætoppene. Jeg lytted — nei, da hørte jeg ingenting; men om en stund hørte jeg det igjen og da tydeligere end første gang. Det var den lille klokken oppe i kirketaarnet. som ringte. Faklerne, som vi saa lyse rundt om langs lierne og nede i dalen, blev flere og flere, og nu kunde vi se at de alle bevæged sig ned mod kirken. Løgter kom svævende som smaa, rolige stjerner, og det blev mer og mer folksomt i veien. Den lille klokken

afløstes af en stor, og den ringte hele tiden mens vi nærmed os kirken. Altsaa var det sandt det bedste havde sagt: at ved midnat tar klokkerne paa at ringe, og saa ringer de saa længe til folk som bor langt inde i afdalene ogsaa liar naadd frem til kirken julenatten.

Kirken ligger paa en bakke; birketrær og graner (lokker sig om den. Rundt om ligger kirkegaarden med sit låve stengjærde. Nede i dalen ses gaardene; de er ikke mange.

Efterhvert som folk korn frem til kirken, ståk de faklerne paa hodet ned i sneen, saa de slukned; bare en blev staaende og lyse, indeklemt mellem to stener i kirkegaardsgjærdet.

Nu lød den store klokken fra taarnet; langsomt, vuggende ljomed tonerne ud over mængden. Det lyste ud fra de smale, høie kirkevinduerne. Jeg vilde straks ind i kirken, men husbondsdrengen sa det hasted ikke; han blev staaende, st.opped piben sin, og prated og lo med flere andre karer; og jeg maatte vente.

Endelig begyndte alle klokkerne at ringe paa én gang; orgelet bruste inde i kirken, og nu gik vi ind.

Det var meget finere end paa en almindelig søndag. Lysene, som brændte paa alteret, var som hvide, straalende stjerner, og det funkled og tindred i det forgyldte tabernakel. Ampelen med det evige lys var rød.

Folk sad indtullede i tykke vinterkiær i stolene ; især kvinderne var med mange tørkiær paa og hosted og kremted. Mange havde vokslys brændende foran sig, og de sang med i sine salmebøger. Husbondsdrengen leied mig op mellem bænkeraderne op til et sidealter, hvor der stod mange folk. Der løfted han mig op paa en skammel foran en stor glaskasse, som stod mellem mange lys og to smaa grantrær, og som jeg aldrig havde set i kirken før. „Se saa, nu kan du se [»aa krybben," hvisked han i øret paa mig. Saa lod han mig staa der, og jeg keg ind gjennem glasset. Dakom der en kone bort til mig og hvisked sagte: „Ja, barnet mit, naar du vil se paa dette, saa er det bedst du faar en forklaring paa det."

Og saa. forklarte hun mig hvem alle figurerne derinde var. Der var jomfru Maria; hun havde en blaa kappe over hodet, og den gik helt ned til fødderne hendes. Og der var Josef; han havde grønne strømper og bukser af gemseskind ; paa lignende maade var hyrderne ogsaa klædd, omtrent som en af gutterne hjemme.

Da messen var forbi, kom husbondsdrengen og hented mig, og vi gik bort og satte os i en af stolene. Saa gik kirketjeneren rundt og tændte alle de lys som i kirken var, og alle mennesker, husbondsdrengen og log nu et lidet vokslys op af lommen og satte det paa pulten foran sig, saa det blev straalende lyst i hele kirken.

Nu kom presten ind i sin høirøde messeskjorte, og orgelet bruste, og trompeterne stemte i oppe fra taarnet. Duftende røgelse steg op og hylled hele det lysstraalende høialter ind i et bølgende slør.

Saaledes begyndte høimessen; saaledes straalte og klang og lyste det midt i den hellige julenat.

Og mens jeg sad der ganske stille og kjendte mig greben i min inderste sjæl, tænkte jeg paa far og mor og bedstemor derhjemme. Nu knæler de ved bordet med det ene lyset og ber. Eller kanske de sover, og det. er ganske mørkt, i stuen, og bare klokken gaar og gaar; ellers er det stilt, og dyb ro ligger over skog og aas, og julenatten er udbredt over hele jorden.

Da vi kom ud af kirken igjen, var det. ikke fuldt saa. mørkt som før, endda skodden laa tæt langt nedover fjeldsiderne. Maanen maatte være kommet op; der blev ingen fakler tændt mer. Klokken slog et.

Jeg saa endnu engang op mod kirkevinduerne;— 8(i -

den straalende glans var borte; jeg saa bare det svage røde skjær fra den evige lampe.

Da jeg vilde snu mig igjen for paany at ta mit trygge tag i husbondsdrengens trøie, var han der ikke mer; jeg saa fremmede folk til alle kanter; nogen snakked sammen; de fleste var paa hjemveien. Hus bondsdrengen var vel længer fremme; jeg sprang efter ham, jeg sprang fort forbi flok efter flok af kirkefolk for at ta ham igjen saa snart som mulig. Jeg sprang alt det de smaa benene mine kunde; jeg kom gjennem den mørke skogen; jeg kom over aaben mark, hvor vinden blaaste kvasst, saa jeg knapt kjendte næsen og ørene mine mer, skjønt jeg ellers var varm nok. Jeg kom forbi gaarde og gjennem ungskog; folk, som endnu var at se hist og lier i veien, forsvandt efterhvert, og jeg var alene; men husbondsdrengen havde jeg endnu ikke tat igjen. Saa tænkte jeg at han kanske var bagenfor mig, og saa mente jeg det var bedst heller at springe bent hjem. Trær og busker ved veien, som dukked fælslig frem af skodden, bestemte jeg mig til ikke at se paa; jeg var ræd for dem. Især var jeg ræd hver gang der førte en sti tversover veien, for da blev det en korsvei, og der staar den onde om julenatten og rasler med penger og skatte for at lokke stakkars menneskebørn til sig. Kristen dreng havde rigtignok sagt at han trodde ikke paa sligt tøv; men noget maatte der nu være i det, ellers snakked folk vel ikke saa meget om det.

Nu var jeg kommet til den stien som bøied af fra landeveien og gik ned gjennem skogen og ned i dalen. Jeg slog ind paa den og sprang afsted under træmes: dybt nedhængende grener. Det bruste oppe i skogtoppene, og af og til dryssed der sneklumper nedover mig. Paa sine steder var det desuden saa mørkt at jeg knapt saa træstammerne uden jeg rente paa dem; derfor kom jeg snart af veien. Det brød jeg mig nu ikke— 87 —

saa stort om, for sneen var ikke saa høi her, og der var jevnt og godt at gaa; men om en stund blev jordsmonnet steilere og steilere, og der var høi lyng og andre busker, som jeg snubled i. Heller ikke stod skogen saa tæt og

regelmæssig mer; den var spredt og aaben; svære stammer luded fremstupes, andre hang med oprevne røtter borti kronen paa den næste, eller de laa veltede bortover skogbunden med grenene ragende vildt og forvirret op i veiret. Alt dette havde jeg ikke lagt; merke til, da vi gik her sidst, syntes jeg. Tidt var det saa vidt jeg kunde komme frem; jeg maatte bryde mig igjennem paa mange steder. Ret som det var gik skaren under mig, saa jeg sank dybt nedi, og den stive lyngen og eneren ståk mig i ansigtet. Jeg skjønte at jeg var gaat vild og kommet væk af stien; men jeg frøsted mig med, at var jeg først nede i dalen og ved bækken, saaT" kunde jeg bare folge den opover, saa maatte jeg endelig naa frem til kvernen og udslaat-ten vor.

Der faldt sneklumper ned i trøielommen min, sne la sig i tykke lag paa mine bukser og strømper, smel-ted og randt ned i skoene mine. I førstningen havde jeg kjendt mig træt, da jeg havde strævet og kloret og brudt mig frem gjennem tykningen en stund; men nu var al trætheden borte. Jeg agted ikke paa sneen, jeg agted ikke paa lyngen og buskene; jeg bare sprang og sprang. Ret som det var faldt jeg, men jeg var oppe igjen med det samme og sprang videre. Al min angst t'or spøgelser var ogsaa som strøgen af mig; jeg tænkte bare paa den ene ting: at naa ned i clalen og hjem til far og mor. Jeg vidste ikke hvor længe jeg stræved mig slig frem gjennem vildmarken ; men jeg følte mig sterk og snar; angsten drev mig.

Pludselig stod jeg paa kanten af et stup. Nedenfor drev graa skodde; nogen trætopper raged op af den. Rundt om mig var det. lysere, skogen var grissen her;88 —

himmelen var klar ovenover, og deroppe stod halv maanen og lyste. Bortenfor stupet og længer udover saa, jeg bare underlige, kollede, skogklædte berg og aaser.

Dernede i dybet, maatte Kverndalen være; jeg syntes jeg hørte bækken bruse, men det var bare vinden, som suste i de fjerne skogtoppene. Jeg gik frem og tilbage og ledte efter en sti som førte ned; endelig fandt jeg et sted hvor jeg syntes jeg maatte kunne kravle mig nedover, naar jeg holdt mig i urens sten og i enebærbuskene. Jeg klarte det ogsaa et stykke; da holdt jeg inde, og fik i sidste øieblik klynget mig til en træ-rot: jeg holdt paa at fare udover en lodret bergvæg. Her kom jeg ikke længer. Aldeles udmattet la jeg mig ned i uren. I dybet under mig laa skodden med de svarte trætoppene stikkende op. Skogen bruste; ellers hørte jeg ingenting. Jeg vidste ikke hvor jeg var.

Jeg reiste mig op for at kravle opover igjen. Men sten og gras løsned under mig; jeg kom ikke af flekken. Det verked i armene og benene og i hele kroppen paa mig. Jeg blev staaende og ropte saa hoit jeg bare kunde paa husbondsdrengen; ropet kastedes langtrukkent og utydelig tilbage fra skogene og bergvæggene.

Saa hørtes paany ingenting uden vindens sus i trærne.

Frosten skai- mig til marv og ben.

Atter ropte jeg af al magt paa husbondsdrengen; atter lød ropet langt og hult tilbage. Da kom der en forfærdelig angst over mig. Jeg ropte høit og hastig paa far og mor, paa bedste, paa alle gutterne og pigerne paa gaarden. Forgjæves.

Da ståk jeg i at graate bitterlig. Jeg skalv og graat; maaneskinnet kasted min skygge lang og un derlig opover urens nøgne sten. Jeg gik nogen skridt for at. varme mig lidt; jeg bad høit til Jesus-barnet, al det maatte hjælpe mig.— 89 —

Maanen stod liøit paa den mørke himmel.

Jeg kunde ikke graate og be mer; jeg kunde knapt røre mig; skjælvende krøb jeg sammen ved en sten og tænkte: nu vil jeg sove; det er vist bare en fæl drøm, og naar jeg vaagner, er jeg enten hjemme eller i himmelen.

Da hørte jeg pludselig noget knage i buskene tæt ved mig, og lidt efter kjendte jeg at der var nogen som log i mig og løfted mig op. Jeg vilde skrige, men jeg kunde ikke; det var som stemmen var stivnet i mig. Jeg lukked øinene fast igjen af rædsel; hænderne og fødderne var ogsaa som lammede; jeg kunde ikke røre dem. Jeg kjendte mild varme risle gjennem mig, og jeg syntes hele aasen og berget vugged sig med mig. — —

Da jeg kom til mig selv og vaagned, var det endnu nat; men jeg stod udenfor døren til fars og mors hus, og lænkehunden gjødde voldsomt. Der stod en skikkelse ved siden af mig, som havde ladet mig glide ned paa den haardfrosne sne og banked sterkt. paa døren; uu forsvandt den skyndsomt. Men jeg havde kjendt skikkelsen det var Mose-Waberl.

Døren blev revet op, og bedste kom hurtig ud. „Jesus Kristus, der er barnet!" ropte hun. Hun tog mig op, bar mig ind i den varme stuen, men saa fort ud i gangen igjen. Der satte hun mig paa en krak, løb hort i døren og plystred mange gange kvasst og gjen-nemtrængende.

Hun var ganske alene paa gaarden. Da husbonds-drengen var kommet hjem fra kirken og ikke havde fundet mig hjemme, og da de andre ogsaa kom, og jeg ikke var med nogen af dem, da gik alle ud, nogle ind i skogen, andre ned i dalen, udover mod landeveien, til alle kanter. Endog mor gik med, og hvor hun gik og stod, ropte hun mit navn.

Saasnart, bedste trodde det ikke kunde skade mig.90 —

bar hun mig ind i den varme stuen igjen; og da hun skulde dra skoene og strømperne af inig, var de frosset ganske fast paa benene. Saa for bedste ud igjen og kom ind med en kolle med sne,, som jeg maatte stikke de nøgne fødderne mine ned i. Da jeg stod der i sneen, tog det paa at stikke og rive slig i tærne paa mig, al jeg anked mig og gav mig, saa ondt gjorde det; men bedste bare sa: „Det er bra. Gjør det ondt, saa har du da ikke frosset tærne af dig."

Snart efter lyste morgenrøden ind gjennem vinduerne, og lidt. efter lidt kom alle hjem, far tilslut. Og allersidst, da solen alt var kommet blank op over fjeldet, og bedste havde plystred utallige gange, kom mor. Hun gik bort til sengen, hvor jeg laa, og hvor far sad. Hun var ganske hæs.

Hun sa at nu skulde jeg sove, og hun hængte ei tørklæ for vinduet, for at solen ikke skulde skinne lige i øinene paa mig; men far sa jeg skulde ikke sove endnu; først vilde han vide hvordan jeg var kommet fra husbondsdrengen uden af han merked det, og hvor jeg havde været. Jeg fortalte da straks hvordan jeg var kommet af veien og ind i vilde skogen, og det hele; og da jeg fortalte om maanen, om de svarte, kollede aasene, om vinden som suste, og om stupet, saa sa far sagte til mor: „La os takke Vorherre, kone, fordi vi har fa-at ham igjen; han har været paa Trold væggen."

Da reiste mor sig, kyssed mig paa kindet, noget hun sjelden gjorde, holdt saa forklæet for ansigtet os gik ud af stuen.

„Ja ja, godt, din galning; men hvordan kom du hjem da ?" spurte far. Det svarte jeg jeg ikke vidste. Jeg syntes jeg havde vugget mig og sovet og sovet, jeg vidste ikke hvor længe; men med én gang var jeg udenfor døren hjemme, og ved siden af mig stod Mose Waberl.

„Mose-Waberl?" spurte far; han vilde jeg skulde— 91 —

fortælle nærmere om dette; men jeg svarte, som sandt var, at jeg vidste ikke mer.

Saa sa far at han nu gik til kirken til formiddags-gudstjenesten, siden det var første juledag, og at dot var bedst jeg la mig til at sove.

Saa sov jeg nok i mange timer, for da jeg vaagned, skumred det ude, og inde i stuen var det mørkt. Ved siden af sengen min sad bedste og nikked saa smaat, og ude fra kjøkkenet hørte jeg ilden sprake i gruen.

Senere, da alle kom ind og satte sig hort for at faa sig kveldsmad, var Mose-Waberl med ved bordet.

Hun sad paa kirkegaarden paa mandens grav, mens høimessen varte. Da kom far efter endt gudstjeneste hort til hende og tog hende med sig hjem.

Om hvad der var hændt om natten i skogen, var der ingen ordentlig besked at faa af hende; én gang kom hun hort til sengen min og saa paa mig, og jeg var ræd øinene hendes.

1 bagbygningen i vort hus var der et. lidet kam-mere, hvor der bare laa gamle, ubrugbare redskaber og andet skrammel. Det kammerset gav far Mose-Waberl lov at bo i. Han satte op en liden ovn til hende, og lod hende faa en seng, et bord og to-tre krakker.

Og saaledes blev Mose-Waberl boende hos os. Ofte strøg hun afsted langt ind i skogene, og kom hjem igjen med mose. Saa gik hun atter ud i bygden og ned til kirken, og der sad hun i timevis paa mandens grav, som hun ikke havde evnet at forlade for at drage tilbage til sin fædrenebygd, hvor hun vel forresten vilde været ligesaa ensom og hjemløs som her og alle steder. Om hendes forholde og slegt kunde en ikke faa noget. ud af hende. Vi antog at hun engang havde været frisk og glad og ved sin fulde forstand, og at sorgen over tabet af manden havde gjort hende saa rar af sig.

Vi kom alle til at holde af hende, for hun var snill og rolig og tilfreds og gjorde ingen noget. Bare1)2

lænkehunden lod til at være gal paa hende, for den gjødde og rev og sled i lænken, saa tidt hun gik over tunet. Men dyret mente det ikke slig, det viste sig siden. For en gang da lænken røg, for hunden hort til hende, sprang hylende og pibende opover hende og slikked hende i ansigtet og paa hænderne.

Saa hændte det et aar senhøstes, at Mose-Waberl næsten ikke var til at, faa væk fra mandens grav, og i de dage kunde hunden vor holde paa at hyle og hyle i timevis, saa bedste, som var blit gammel og medtat, sa: „Ja, nu dør der nok snart nogen her i nærheden, siden hunden hyler saa. Vorherre beskjerme ham, hvem det, saa er."

Og ganske kort tid efter blev Mose-Waberl syg, og da det led udover vinteren, døde hun.

I sin sidste stund holdt hun far og mor i hver sin haand og sa: „Vorherre gjengjælde jer det tusen mangfoldige gange baade paa jorden og i himmelen."

Under stjernehimmelen.

Inde i skoglandet lyser stjernerne klarere end andetsteds. Digterne har altid paastaat det; nu indrøm mer ogsaa de naturkyndige det. Det kommer af den rene, fugtige luften siger den ene; men den anden tror, at det er skogfolkets enfoldige og barnslige tro, som er grunden til, at stjernehimmelen straaler saa klart og mildt ned over de store, stille skogene.

Far sa ogsaa til inig en kveld, da vi sad sammen paa den lille træbænken under grantræet:— 93 —

„Du er min kjære, snille gut. Se op mod himmelen; Vorherres øine lyser ned til os."

Ja, det var rimeligt nok; det kunde jeg sagtens for-st-cL<iy at den, som tæller hvert haar paa menneskenes hoder, maatte ha tusener af øine. Og saa var det saa vakkert at se, hvor Vorherre blinked til mig med disse øinene sine, som om der var noget, han vilde, jeg skulde forstaa og alligevel kunde jeg ikke med min bedste vilje gjette, hvad han mente. Men jeg tog mig t'or at være rigtig snill og lydig, især om natten, fordi Vorherre da aabned sine hundredetusen øine deroppe og talte de snille børnene og ledte frem de stygge og saa skarpt paa dem, saa han kunde kjende dem igjen paa dommedag. — —

En anden gang sad jeg igjen paa den lille træbænken under granen ved siden af mor. Det led alt langt paa kvelden, og mor sa til mig:

„Du er liden, og smaafolk maa tilsengs nu; se det er jo alt mørke natten, og englene tænder alt alle lysene deroppe i Vorherres hus."

At faa et barn tilsengs efter slige ord! nei, det var ikke vel betænkt.

„Lysene i Vorherres hus?" spurte jeg.

„Javist," svarte mor, „nu gaar alle de hellige hjem fra kirke, og hjemme er der dækket et stort bord, og saa sætter de sig ned og spiser og drikker, og englene flyver fort om og tænder alle lysene; den store lysekronen ogsaa, som hænger midt i salen; og siden løber de efter sine fløiter og violiner og spiller og synger, saa der eiden deiligste musik."

„Musik?" spurte jeg, optagen af det billede, mor ruiled op for mig. „End gamle Kare-Mikkel, er han der ogsaa ?"

Kare-Mikkel var en gammel, blind mand, som havde spist naadsensbrød hos os, og som pleied renskeog kare ulden for mor. Han var død nogen faa uger før denne aftensamtale.

„Ja, Kare-Mikkel," svarte mor, „han sidder heli fremme tæt ved Gud Fader selv, og alle de hellige holder ham høit i ære, fordi han var saa fattig og foragte! her paa jorden og maatte leve i slig elendighed og alligevel bar det saa taalmodigt altsammen."

„Og hvem lægger mad paa tallerkenen til ham?" spurte jeg videre.

„Hvem, som gjør det? aa, det er vel hans skyts engel, det," mente mor; men straks la hun til: „Aa, dit vesle nar! Mikkel trænger jo ingen til at hjælpe sig med maden nu mer; i himmelen er han jo ikke blind; i himmelen faar lian se sin far og mor, som han aldrig har set paa jorden. Og han ser Gud selv og jomfru Maria og Jesus og alle de hellige; og han ser ned til os ogsaa. Ja, gamle Mikkel har det godt nu; han er glad og lykkelig, og jeg tænker, han synger og danser til den himmelske musikken, naar den hellige kong David spiller paa harpe."

„Danser?" gjentog jeg og lod mine øine løbe over hele himmelhvælvet.

„Ja ja, gutten min, nu skal du gaa og lægge dig," sa mor.

Jeg kom ganske vist med den indvending, at naar de nu netop havde tændt lysene i himmelen, saa gik de vist ikke alt og la sig; men mor svarte bestemt, at i himmelen kunde de gjøre, hvad de vilde, og at hvis jeg var snill gut, saa jeg kom i himmelen, saa kunde jeg ogsaa gjøre, hvad jeg vilde; men nu skulde jeg gaa og lægge mig.

Saa gik jeg da i seng og hørte i den samme nat de hellige engle synge.

Og atter en anden gang sad jeg med bedste paa træbænken under granen.

„Se. veslegut," sa hun og pegte op paa den tind-

rende himmel, „den stjernen derborte over hustaget, det er din stjerne."

Der stod saa tidt og ikveld igjen en klar, blinkende liden stjerne netop over gavlen af huset; men at den var min, det fik jeg nu for første gang høre af bedste.

„Jo, ser du," forklarte hun mig, „hvert menneske har sin stjerne; den er hans lykke- eller lians ulykkestjerne. Og naar et menneske dør, saa falder hans stjerne ned fra himmelen."

Jeg blev dødsens angst, for idetsamme dalte et stjerneskud midt for øinene paa os nedover himmelen.

„Hvem var det, som døde nu?" spurte jeg og saa straks efter, om min lille stjerne stod trygt paa sin plads oppe over gavlen.

,,Barnet mit," svarte bedstemor, „verden er stor, og havde vi øren dertil, saa hørte vi ikke andet end ligklokker ringe baade dag og nat."

Dette gik mig nu for øieblikket ikke videre nær.

„Bedste," sa jeg; for børn, som har saa megen plads i sit hode for nye indtryk og forestillinger, er utrættelige i at spørge, „bedste, hvor er din stjerne?"

„Aa, barnet mit," svarte hun, „den holder paa at slukne; den kan vi ikke se mer."

„Var det en lykkestjerne, bedste?"

Da tog liun mig ind til sig og hviskecl:

„Ja, kjære, snille barnet mit, det tør jeg vel sige, det, tør jeg vel sige."

* *

*

Der kom af og til en gammel onigangsskomager til fars gaard; han talte som en hedning. Vi mennesker, sa skomageren, kom efter døden hverken i himmelen eller i helvede, men vi kom op paa en af stjernerne, hvor vi blev født paany akkurat som her paa jorden og saa leved videre alt efter omstændighederne.96 —

Men det naragtigste sa skolemestersønnen fra lira benbach, da han kom fra byen og var bleven student. Han snakked om bjørner og hunde og slanger, som rendte rundt deroppe paa himmelen; ja, en okse og en hvalfisk var der ogsaa, og selv en jomfru paastod han, han havde set gjennem kikkerten. Denne skolemester sønnen bærer skylden for, at far ikke vilde la miii studere.

„Naar de lærer slige galskaber i byen," sa far, „at de ikke ser andet end vilde dyr og jomfruer paa Vorherres gyldne firmament, saa har jeg nok. Min gul skal ikke lære sligt; han kan være hjemme."

Vi havde en ung, vakker tjenestejente; hun var vel begavet og vel lært og; og hun sa engang noget om stjernerne, som endnu den dag idag gjør mig varm om hjertet.

„Stjernehimmelen her over os," sa hun engang, „den er et, vældigt kjærlighedsbrev, skrevet med guld-og sølvbogstaver. For det første har Gud skrevet det til menneskene, saa de ikke skal glemme ham rent. For det andet skriver menneskene det lil hverandre. Ser du: naar to mennesker er oprigtig glade i hver andre, og de saa maa skilles, saa vælger de sig sammen ud en klar stjerne, som de begge kan se, og hvor deres øine kan mødes, hvor langt de end er vække fra hver andre. — Ser du den stjernen, som tindrer saa vakkert derborte?" la jenten sagte og ligesom nølende til og pegte paa en blinkende stjerne høit over skogtoppene; „den stjernen, den ser Hans ogsaa paa nu i denne stund, endda han er langt vække i kongens tjeneste. Jeg ved saa vist, han aldrig glemmer at. se paa den ; der er ikke en stjerne paa hele himmelhvælvet, som straaler saa klart som den.— 97 —

Sent en kveld stod jeg borte i skogbrynet og gjæted okserne vore, som skulde beite der en timestid, efter at de havde gaat for plogen hele dagen. Ellers pleied bedste altid være med mig, naar jeg gjæted saa sent; men hun havde ikke været bra i det sidste, og maatte holde sig inde. Alligevel havde hun lovet mig at hun skulde gaa ud paa dørhellen et par gange og plystre ti 1 mig, saa jeg ikke skulde fæle alene borte i skogkanten den mørke kvelden.

Jeg stod lidt utryg ved siden af okserne, som flittig beited i det, dugvaade græsset, for jeg havde ikke hørt noget til bedstes plystring ikveld.

Huset laa stilt og ensomt borte paa haugen. Og fra den dybe, trange skogdal hørte jeg bækken risle; jeg syntes aldrig jeg havde hørt den her før. Men derimod holdt græshopperne sig ganske stille ikveld. En ugle skreg inde i skogen. Den skræmte mig slig, at jeg tog tag om hornet paa den ene stuten og ikke slåp det mer.

Der laa den kveld sligt høihelligt alvor over stjernehimmelen; det var som om jeg gjennem den store stilhed kunde høre den hellige sanger Davids strengespil. — Se, da løsned med ett en stjerne, og faldt som en smal sølvtraad fra himmelen og lige ned over vort hus.

Det gav et hedt stik i mig, og aandedraget stansed næsten.

„Nu er bedste død!" sa jeg endelig høit. „Det var hendes stjerne."

Jeg brast i graad.

Da hørte jeg fars stemme oppe fra gaarden; han ropte at jeg skulde skynde mig og drive okserne hjem.

Lidt efter styrted jeg ind paa tunet. Der var lyst i alle vinduer; der var en uro og en opstandelse; folk løb ud og ind, snart hid, snart did.

„Skynd dig, veslegut, og kom ind!" ropte det i

7 — Rosegger: Historier fra skogene.døren. Det var bedstes stemme. .Jeg sprang ind og hvad hørte jeg? Barneskrig.

„Du har faat en liden brormand," sa bedste; „der kom en engel flyvende med ham fra himmelen."

Og slig var det. Mor laa i sengen; hun holdt den bitte lille gutten op til sig.

En engel fra himmelen? Ja, jeg havde set ham flyve.

„Bedste," sa jeg, „det. er ikke sandt at, stjernerne falder ned. Nei, stjernerne, det er englene det., som flyver ned fra himmelen med de smaa børnene."

Og den tro har jeg holdt fast ved til den dag idag, da jeg selv staar ved en vugge hvori livets høieste under har aabenbaret sig for mig.

Paa vagt.

Min far led paa denne tid af en langvarig sygdom. Det var sjelden der var nogen anden om ham end hans ældste lille søn. Men af og til sad ogsaa Wolf, skytteren, ved siden af ham paa ovnsbænken og hyg-ged sig, naar han saa at den stegen han var kommen med til far smagte ham rigtig. Og far kom sig efterhaanden saa af al det gode vildtet, at han en dag — det var i august, paa Maria himmelfart.sdags-t.ider —sa til mig:

„Ja, gutten min, nu synes jeg jeg faar se at ta lat paa lidt arbeide igjen. Hvad tror du om kurvefletning? tror du ikke jeg kunde være sterk nok til det?"

Og den næste dag gik vi ud tidlig om morgenen og

opover mod dyrteigen, hvor der gror saa mange gamle seljetrær. Dyrteigen ligger høit oppe og langt inde i aasene. Tidt stod far stille paa veien; han støtted sig til staven og pusted ud, og da spurte han mig altid om jeg vilde ha et stykke mad.

Da vi var kommet op over sauebakkerne, hvor de unge lerketrær endnu stod vaade af morgendug, saa vi en mand. smætte ind i tykningen, han bar et fældet dyr over skulderen, og drog en børse efter sig. Han krøged sig saa sammen, at jeg bare saa. et par kulsvarte haardo'cter af hodet hans.

Da skikkelsen var forsvundet, stansed far atter og sa : „Saa du ham? Det var Svarte-Toni."

Men Svarte-Toni var en mand som alle folk laaste sin dør for.

„Ja, gutten min," sa far, da vi havde sat os ned paa stammen af et. fældet træ, „det er sørgeligt, naar ilet. gaar et menneske slig som det er gaat Toni. Han har aldrig kjendt hverken far eller mor. Han kom hid som barn; det var en kul brænderkone som tog ham iil sig, ikke af kristelig barmhjertighed, men for de pengene sognet, betalte for ham. Saa vokste han op, og drev bare rundt i skogene; ingen brød sig om ham, og ingen tog sig af ham; og saa blev han slig som han er, forvildet og ødelagt. Da kulbrænderkonen saa al hun bare havde skam af pleiesønnen sin, saa sa hun: 'Toni, din fant, jeg vil ikke se dig her i huset mer.'

'Hvor skal jeg saa. hen?' spurte Toni. Men hvor han bankecl paa, lukked de døren for ham. Godt, naar menneskene ikke vilde vide af ham, tænkte Toni, saa fik han holde sig til dyrene — og dermed la han sig efter friskytteri. For et aar siden maatte Wolf faa ham paa tugthuset; nu da han er kommen paa fri fod igjen, er her vist ikke nogen som gjerne vil møde ham alene, skjønt jeg ikke netop tror han vilde gjøre nogen noget. For ond i sig, det er han ikke, han er bare saa

rent forkommen. Slig skal jeg sige dig, gutten min, blir et menneske tidt puffet ud paa et skraaplan, og der gli der han nedover og nedover, og evner ikke at holde sig oppe mer."

Far reiste sig, og vi gik langsomt videre; gjennem skog og skogmørke kløfter, til vi endelig naadde op paa dyrteigen. Den store skyggen af Djævlestenen strakte sig endnu over halvdelen af rydningen; men seljetræme, som stod i en lang række langs bækken og hvælved sig over dens stillerislende vand, straalte i den lyse sol skinsdag, som om bladene var af sølv. Teigen var all slaat, og bøiet ført væk; engen laa ganske forladt og stille. Langs skogkanten vokste den dybblaa søthvide, og den hvide tidløs var a.lt kommet.

Men vi skalde ha fat i seljerne som vokste langs bækken. Vi gik tvers over engen bort til skogkanten, hvor de høie, høie furuer begyndte igjen, og hvor der stod et rødmalt kors, hvis lille trætag var overgrodd af grøn mose.

Her vilde vi sætte os ned og hvile os lidt. før arbeidet og spise den mad vi havde med.

Men førend far fik sætte sig ned, holdt han inde, og stirred længe og ufravendt bort i skogbrynet. For derborte ved foden af en ædelgran laa en mand, en skogmand og skytter med rifle vecl siden. Haaret hang nedover panden og øinene paa ham; det var ikk<-godt at sige om han sov saa fast som det saa. ud. eller bare laa der.

Far gik endelig derhen, men han holdt mig tilbage med haanden. Og da saa vi det: manden laa i en bloddam, og blodet, som kom fra et saar i halsen, var alt stivnet.

Da folded far hænderne og sa ganske sagte: „Her har de dræbt Wolf skytter."

Jeg ståk i at graate; da løfted far mig op til sig; og hvor rolig han end vilde synes, kjendte jeg hvor hjertet slog i ham.— 101 —

Saa undersøgte han den dræbte øinene var brustne, læberne graablege som tør muld — livet vaT udslukt.

„Det blir ikke noget med at skjære seljekvister idag," sa far; „nu maa en af os gaa efter folk, og den andre maa være her imens. En død skal en ikke la ligge alene, saa længe han ikke hviler i graven. Der kunde desuden let komme udyr over ham. Det er bedst jeg liisler ud i Brandgraven til tømmerhuggerne der, og du sætter dig pent og stilt derborte under korset og holder vagt."

Jeg kjendte et stik i hjertet. Hvor kunde far nænne det: at la mig være alene i skogen med en død mand i timevis! Men jeg vidste ikke veien til Brand-graven, saa jeg kunde ikke finde tømmerhuggerne.

„Ja, jeg skjønner nok, gutten min, at det blir ondt for dig at vente her," sa far nu; „men én maa vaage her; den kristenpligt maa vi tjene Wolf med."

Jeg stirred paa den døde.

Far tog øksen sin og hug barkvister af, som lian dækked den døde med. Saa la han sig paa knæ ved den grønne baare og bad stille et Fadervor. Da han reiste sig op igjen, sa han: „Ja ja, gutten min, gjør nu vor ven og broder Wolf denne kjærlighedstjeneste og hold vagt hos ham. Se her har du øksen, hold fast paa den. Der kan let komme ræv eller ravn eller kraake; andre udyr tror jeg ikke her findes. Du kan gaa saa langt væk som ned til seljeme dernede, men længer ma-a du ikke gaa. Jeg skal skynde mig, gutten min; naar skyggerne begynder at bli lange, kommer enten jeg eller de andre."

Saa tog han mad ud af skræppen og la den bort i græsset til mig; og saa gik han. Han gik tversover teigen den vei vi var kommet, og forsvandt inde i skogmørket.

Nu var jeg alene paa teigen her høit oppe i102 —

aasene, og det milde sollys laa over den ensomme engen, over de glitrende seljebuskene, og over den stille, grønne baaren borte i skogbrynet. Jeg havde ikke rigtig mod til at se hen paa den; jeg reiste mig og gik nedover mod bækken. Men alligevel vendte mine øine stadig tilbage til det rødmalte korset, og til det som laa ved siden af det.

Stakkars Wolf! Det var ikke mange aar siden han i bryllupsfærd drog forbi vor gaard med den unge bru den i spidsen; jeg liusked det aldeles tydelig. Trommerne buldred og skuddene smaldt, saa vinduerne klirred. Wolf var en staut kar og en vakker brudgom. Han gik med blomster i hatten, og nedover nakken hang der røde baand akkurat der hvor blodstrimen nu var. —

Jeg gik nedover langs bækken. Smaakvistene rørte sig og skalv og skalv. Her og der sprat en græshoppe. Jeg tog seljegrenene tilside og saa ned i bækken; den randt ganske stilt under trærnes tætte fletverk, og det glimted neppe i den. En stor padde kom kravlende op og bortimod mig; da sprang jeg forskrækket min vei.

Saa tog jeg paa at maale skyggen af trærne med mine korte skridt, — naar de begyndte at bli lange, skulde jo far eller nogen af tømmerhuggerne komme. Men endnu blev skyggerne bare kortere og kortere. Solen stod høit over Djævlestenen, og der laa blaa dise udover aaser og dale.

Jeg gik hen til korset, og satte mig paa stenen hvor andægtige folk som kom gjennem skogen pleied lægge sig paa knæ for at bede. Korset var høit og bart; vidt rakte det sine arme ud, som vilde det favne skogen.

Jeg vendte mig hort fra det igjen, og saa bortover mod Djævlestenens skarpe egg. Himmelen laa som en matblaa klokke hvælvet over skogen; der hørtes knapt en fugl, knapt en myg; der laa som et drømmeslør103 —

over den tidlige høstdag, gjennemsuset af den evige stilheds dybe tone. —

Det. var en friskytte som havde dræbt ham. Jeg gik bortover teigen og, sa til mig selv, at naar jeg havde gaat den ti gange frem og tilbage, saa vilde jeg maale skyggerne paany. Men skyggen krøb bare endda længer ind under busker og trær end før; den vilde ikke vokse.

Saa gik jeg bort til skytterens tildækkede lig, og stod længe der; jeg kjendte ingen rædsel mer. Saa satte jeg mig bort under korset og spiste lidt af maden min. Da hørte jeg pludselig bladene rasle i nærheden. Jeg saa fort op. Der stod et daadyr og saa frem mellem stammerne. Det kom længer og længer frem; tilslul var det helt fremme ved den grønne baaren; det snuste borti den; den skytteren som laa her, var det ikke ræd for mer. Først da det kjendte krudtlugten fra rifle-løbet, vendte det sig om, og satte med et par lange sprang ind i skogen igjen.

Endelig, da jeg paany maalte skyggen, havde den strakt sig lidt. Jeg maatte jo ogsaa ha været heroppe i mange timer.

Og som altid saa havde nok far ret denne gangen ogsaa. Jeg hørte støi og skridt fra skogen. Det var folk som kom.

Men det var ikke tømmerhuggerne som kom for at hente Wolf. Det var en ung kone som kom gaaende bortover teigen; hun havde en kipe paa ryggen, og leied en liden jentunge i haanden. Hun sang for barnet, og den vesle jenten lo og hopped bortover græsset.

Jeg kjendte dem straks begge to; det var den dræbte skytterens kone og barn.

De kom nærmere, og da de saa mig, sa konen til den lille: „Se, Aga, derborte ved korset sidder der en gut og beder sit Fadervor; det er en snill gut det,"

Saa la hun sig selv paa knæ paa stenen, folded— 104 —

Ilænderne og bad. Den vesle gjorde det. samme med svært alvorlig mine.

Jeg kjendte mig forfærdelig saar om hjertet. Hvordan skulde jeg kunne sige hvad det var som laa under de grønne grangrenene ? Jeg smøg mig væk og gik nedover langs bækken.

„Se saa, guldet mit," sa konen saa til den lille; „nu skal mor skjære søthvidegræs; sæt du dig imens paa den barhaugen her og leg med konglerne. Om en stund kommer far ned fra Djævlestenen, og saa skal vi spise af den gode maden jeg har i kurven; og naar vi har gjort det, saa hopper vi hjemover alle tre."

Dermed satte hun barnet ned paa barhaugen paa farens baare. Saa tog hun kurven og gik borti skogbrynet, hvor søth vi terne vokste tæt, og begyndte at skjære. Om lidt, mens hun holdt paa med dette, saa hun op og ropte borttil mig, hvad jeg bestilte saa alene her saa høit oppe paa dyrteigen, om jeg havde gaat vild, eller om jeg kanske var paa leiting efter sauene?

Jeg vidste ikke hvad jeg skulde svare. Jeg pegte bare i farten paa en stor, hvid sommerfugl og sa: „Se paa den, hvor den flyver! nei, se paa den, hvor den flyver!"

„Aa, du er rigtig et nar, er du!" sa konen; hun lo og blev ved med sit arbeide.

Vesle Aga legte borte paa barhaugen; hun halte i grenene, og roted og grov efter noget. Pludselig blev him ræd, og gav sig til at rope paa moren.

Konen kom hen. Da holdt, barnet en ring op mod hende og sa:

„Se, den har jeg fundet. Det er fars ring."

Og den vesle lo fornøiet.

Konen løfted barnet, op og satte hende fra sig paa marken; hun kasted et blik paa granbaret, og satte i et skrig. Frem mellem kvistene ståk der en menneske-haand.— 105 —

Hun kasted sig ned og rev grenene fra hverandre hastig og med skjælvende angst — saa seg hun tilbage, og slog hænderne for ansigtet. —

I samme stund kom to tømmerhuggere gaaende bortover engen. De havde en bærebør med sig. Først la de sig paa knæ ved siden af den døde og bad i stilhed; saa løfted de ham paa baaren, la riflen ved hans side, og gik afstecl med ham.

Kurven blev staaende borte i skogbrynet blandt søthviterne; konen fulgte efter baaren; hun sa ikke et ord; hun fældte ikke en taare; hun bar den vesle jenten, som ingenting forstod, paa armen. Hendes blege, stivnede ansigt og barnets lyshaarede lille hode bagefter baaren — jeg glemmer det aldrig.

Jeg fulgte ogsaa efter. Seljebladene stod endnu som lysende sølv; granernes skygger faldt, lange bortover teigen. Det røde korset reiste sig ubevægeligt borte i dunkelheden af skogbrynet.

Tømmerhuggerne bar baaren nedover mod Wolfs hus. Jeg gik hjem til vor gaard. Da jeg naadde derned, kom netop tre haand faste karer gaaende med en mand med vildt udseende. Det var Svarte-Toni. Far havde meldt ham.

Lensmanden kom; og under den store asken ude paa tunet hos os, blev forhøret holdt. Toni tilstod al han havde skudt Wolf for at hevne sig paa ham. Han blev lagt i lænker og sendt til byen, til fængslet.

Da jeg efter forhøret kom ind i stuen, sad far borte ved sengen. Han var meget bevæget; han tog mig og satte mig op paa sit knæ, og saa sa han: „Ja ja, gutten min, dette har været en ond dag. Der laa en lung sten paa mit hjerte for din skyld."

Det aaret gik vi ikke op paa dyrteigen mer. Men siden har jeg været der flere gange. Seljerne glitrer, de høie granerne staar alvorlige som før — og deres skygger svinder og vokser som menneskenes skjæbner, og deres skygger vokser og svinder som menneskenes liv.— 107 —

Da jeg blev sendt afsted efter hare-oljen.

I aaret det og det havde vi endda en holk fleske-t'edt tilovers ved pintsetider. Far havde ikke solgt den, fordi han trodde mor havde brug for den i husholdningen; og mor havde ikke brugt den fordi hun trodde far vilde sælge den. Og imens var fleskefedtet bli I harskt. Nu vilde mor gjerne se at faa brugt det op. Men hver gang der kom mad paa bordet som fleskefedtet var brugt til, saa snuste drengene med næsen nedi maden, og sa at „skosmurning spiste de ikke". Forresten var det ikke skosmurning, men egte, rent. ordentligt fleskefedt, og det vidste de jo meget godt; derfor var det fælt ondskabsfuldt og en spot og skam at de førte slig tale. Mor pleied være en glad og for-nøiet kone, men naar en af tjenerne klaged over kosten, saa misted hun rent modet, og af og til kunde hun da svare drengene at de skulde bare prøve at staa i peisen selv og stelle med maden, saa skulde de se hvor godt det var.

Nu var der i denne tid en gammel lægdekone hos os; og hun vidste raad for alt muligt. Hun var ganske vist, blind paa begge øinene, men hun saa altid straks en udvei for alle ting.

„Saa fleskefedtet dit er blit daarligt, mor," sa hun raskt. „Ja ja, men harskt fleskefedt, det kjøber de da paa apoteket. Der kan du faa solgt det; andre ved ikke jeg som vil ta imod det."

Ja, paa apoteket, det var sandt. Forrige aar kjøbte de af os paa apoteket arnikablomster og søt-hviderot og baldrian; der kjøber de alt det som lugter; der kjøber de kanske fleskefedtet ogsaa.

Og saa maatte jeg, tolvaaringen, tidlig om morgenen tredje pintsedag afsted til Kindberg til apoteket, med holken med fleskefedtet i en meis paa ryggen.— 108 —

Og med det samme skulde jeg ogsaa udrette et andet erend.

Der bodde nemlig dengangen ogsaa en gamme) væver hos os. Han pleied, naar han ikke havde noget arbeide, ret. som det var at ta sig med begge hænderne om hodet, saa knurred og mumled han for sig selv saa det hørtes ganske uhyggeligt; og tilslut sa han til hvemsomhelst som netop var tilstede: „Menneske, jeg blir rent tumlen. Det er akkurat som om jeg havde et helt humlebol i hodet, slig surrer det; jeg ved sandelig ikke hvad det er. Jeg blir rent tumlen af det, blir jeg.»

Da svarte den gamle lægdekonen ham en gang: „Naar du vil til at bli tumlen, Jakob, saa skal du smøre tindingerne med hare-olje."

„Gamle tossehode, hvor skulde jeg faa hare-olje fra ?" for væveren op.

„Den faar du paa apoteket," lød svaret. Og nu skulde jeg altsaa kjøbe for to groschen hare-olje paa apoteket i Kindberg til gamle Væver-Jakob. Hare-olje? Fik en da olje af dyrene, som en faar den af linfrø eller røtter? Ja, det maatte vel være saa; for gaves der ingen hare-olje, saa var den vel ikke at faa lilkjøbs heller.

Da jeg efter min lange vandring endelig ved mid dagstider kom ind i apoteket i Kindberg, svarte de der at svinefedt havde de ikke brug for nu, ikke om det var friskt engang.

„Jamen det er ikke friskt," forsikred jeg, „det er ganske harskt alt."

Ja, saa skulde jeg gaa ned til apoteket i Bruck med det, sa farmasøiten og lo. Men jeg tænkte ved mig: ja, kjøber ikke du fleskefedtet hos mig, saa kjøber ikke jeg hare-oljen hos dig. Og dermed gav jeg mig paa veien igjen.

Men at der kan gives saa lange veier som denne veien til Brack var! Paa begge sider af dalen aaser og kløfter: elven randt snart til høire snart til venstre;109 —

(len ene landsbyen fulgte efter den anden, her var en kirke, der ingen; musik lød ret som det var ud fra vertshusene ved veien, undertiden ogsaa skrig og skraal; af og til kom der fulde folk tumlende bortover, eller der laa en og sov uforstyrret i grøften — og slig i det uendelige. Dertil maa jeg fortælle at solen stegte nedover mig, og at fleskefedtet paa min ryg gjorde adskillige vellykkede flugtforsøg, — noget sporene paa mine klær senere sagtens kunde bevidne.

Brack er en by. Jeg havde endnu aldrig været der, og altsaa aldrig set en rigtig by. En haandverks-svend som havde været vidt. omkring, fortalte engang hos os at Wien, Paris og Bruck var de største byerne i verden, og at i Bruck var et af verdens største vidundere : en jernbrønd.

Paa vei til saadanne merkværdigheder blir man ikke træt. Solen dalte alt ned bag fjeldene, da jeg drog ind i den store stad Brack med min holk med fleskefedtet paa ryggen. Det første jeg gjorde, var at spørge efter jernbrønden, for det vidunderet var jeg mest af alt spændt paa. For en skuffelse, da der bare randt et opkomme ud fra et forrustet jerngitter — bare vand akkurat som hjemme hos os, bent. frem et. opkomme!

Apoteket fandt jeg ogsaa snart. Inde traf jeg en gammel mand med hvidt haar og briller, som{han, brugte til at kige skjelmsk over og bort pa<i mig, da jeg bød frem mit fleskefedt til syv groschen pundet. Han spurte om det ikke heller var safran som var i holken? Jeg skjønte ikke spørsmaalet, og lod derfor som om jeg tænkte mig om.

„Ja ja, gutten min," sa den gamle og lo, „hvis du ikke vil ud med smørelsen din, saa er det bedst, du gaar igjen."

Straks gav jeg holken fra mig. Han veied den med uendelig ligegyldighed; det blev akkurat tre pund, og dem betalte han med fem groschen pundet.. Saa bar110 —

han holken ind i et lidet aflukke, og jeg saa den med let hjerte forsvinde. — Nu var det for to groschen i hare-olje. — Jo, det skulde jeg faa om et kvarters tid.

Jeg var blit, sværl sulten og tørst, saa jeg gik ud og fandt mig en bevertning. J)er var nogen fine restaurationer i den første gaden; dem turde jeg ikke søge ind i. Men endelig fandt jeg en simpel en; stuen var mørk og fuld af fluer, som krøb omkring paa de brune, klissede træbordene; vinen jeg fik, var lunken og sur, men den var vaad,

og det var nok for mig. Brødet, som var fra iforgaars, var for saa vidt heldig valgt, som det. var drygere end om det havde været bagt den dag. Disse nydelser opslugte til min skræk et helt halvt pund fleske-fedt, og jeg, som ikke havde skullet, længer end I il Kindberg, havde ikke nogen ret til al. raade over en slig kapital.

Da jeg kom tilbage til apoteket, var der folk. •leg maatte vente, og satte mig bort paa en bamk ved væggen, hvorfra jeg syntes det maatte være moro at se paa, hvorledes de i en saa ærværdig forretning stelte sig med at finde frem midler til at gjøre folk friske med.

Der kom en og forlangte rævesmult. Den gamle manden tog et høit glas med noget svovlgult i ned af hylden, ståk en sirlig liden elfenbensspade nedi, og la en klat af det. gule i et. papir og papiret op i en liden vegtskaal.

„Vær saa god, min ven; fire gram rævesmult. Det er to groschen."

Saa kom der en kone og vilde ha piller. En anden fik en bitte liden flaske. Saa kom der en gut og bad om grævlingefedt. Apotekeren langed raskt glasset med det gule i ned fra hylden, og kom med det. forlangte. Dette undred mig; han maatte vist ta feil; det var jo rævefedtet som var i det glasset. — Saa laged han til pulvere, og pakked ind smaa æsker og smaa flasker. Der kom en gammel kone humpende ind og klaged sigfur gigten, ug spurte 0111 hun ikke kunde faa en gigtsalve. „Jo vist, juvist, snille konen min!" svarte apotekeren venlig, fik atter tag i det gule glasset, og leverte konen gigtsalven.

Men nu tog dette svovlgule glasset oppe i hylden paa at bli uhyggeligt, syntes jeg. Og da tiden gik, og apotekeren ikke saa ud til at, ville lægge merke til mig, saa gik jeg endelig frem til disken og ba om min hare-olje.

„Javist, gutten min, her har vi jo dig ogsaa. Jo, nu skal du faa hare-oljen din," svarte den venlige gamle apotekeren. Og dermed tog han den svovlgule ned af hyl-don, og gav mig „stivnet hare-olje" i en liden træ-æske.

Endda førend jeg havde faat den kostbare medicinen redelig betalt og gjemt i min aller paalideligste lomme, kom der igjen en gammel kone ind af døren og spurte om hun kunde faa ferskt svinefedt som medicin?

„.lo da, aldeles ferskt; jeg har netop faat det idag," svarte apotekeren fornøiet, og gav konen svinefedt af det svovlgule glasset.

Da gik jeg min vei, og ved mig selv tænkte jeg, al der kunde en se hvor godt et middel slig en smule hare-olje var mod dumhed og indbildning. — Ræve-smult, grævlingefedt, gigtsmurning, hare-olje, og svinefedt, altsammen i ett glas! Nu først forstod jeg for en skat, af kostelige lægemidler jeg havde havt med mig i holken jeg havde slæbt paa.

Da jeg gik ud af byen, laa skyggen af fjeldene alt tvers over hele dalen. Mine fødder brændte i de tunge skoene, alt i ett maatte jeg stanse og skyde pusten, og jeg syntes det var akkurat som om der laa en sten for brystet paa mig. Jeg havde otte timer igjen før jeg var hjemme. Det gik smaat med mig, og snart havde et kjøretøi, som kom efter mig paa veien, tat mig igjen. Det. var en lang arbeidskjærre, forspændt med to særbyggede hester; fremme paa kjøresædet sad engut, omtrent paa min alder, og forte tømmerne. Kjærren var næsten tom, og saa ropte jeg til gutten, om jeg kunde faa sidde opi.

„Hvor skal du hen da?" spurte han nedladende oppe fra sit høie stade.

„Hjemover."

„Ja ja, saa kan du sætte dig op; jeg skal ogsaa hjemover."

Lidt efter laa jeg saa lang jeg var i kjærren med en tomsæk sammenrullet under hodet; gutten smeldte med pisken, og saa kjørte vi.

Ja, — meget ved jeg ikke om denne kjøreturen „hjemover". En gang da jeg slog øinene op, saa jeg nogen kulsorte skogtopper tegne sig mod en mørk nat himmel; det suste og bruste og knaged i dem, det hørte jeg; saa ved jeg ikke mer.

Men da jeg vaagned, vented der mig en overraskelse. Jeg laa i kjærren inde i et stort træskur. Det var lyse dagen

rundt om, og en aldeles fremmed verden. Skræmmende fremmed ! Den brusende fjeldbækken med møllen derborte; det murede huset med den brede, brunmalte døren, engen med hestene og skogen rundt om, var ukjendt nok for mig. Men der var noget andet som var endda mer ukjendt og uhyggeligt. Op bag aasene steg høit og vældigt noget hvidt og lindrende; det ligned næsten ae store, hvide sommerskyer, naar de taarned sig op over skogen før et uveir. Men dette stod der saa stivt, og steilt og kantet og kløftet i sol skinnet, og længere nede saa det ud som om blaanende skog drog sig opover, afbrudt af bratte graa ras og urer. Og saa var det saa høit, saa forfærdelig høit og vældigt, at det svimled for mig mens jeg stirred derop. Nei, sligt havde jeg da aldrig set i mine levedage.

I det samme kom min ven, gutten fra igaar, springende; han lo, og spurte om jeg nu var udsovet. Jeg— 113 —

for op af kjærren og ropte forfærdet: „Hvor i alverden er det du har kjørt mig hen, menneske ?"

„Hjem," svarte han og lo endda mer; „vi er hjemme nu."

„Hvad kalder dere stedet her da?"

„Tragøss," svarte han.

„Og det høie, svære, hvide deroppe? hvad er det?"

„Er det fjeldene du mener?"

„Nei, ikke fjeldene, men det der bagenfor fjeldene ?"

„Tosk!" ropte gutten; han slog sig paa knærne, og krøged sig sammen af latter. „Det er jo fjeldene, det! der ser du Svarttoppen, og der ser du Storenubben, og der ser du Troldhornet. Men nu skulde jeg sige du skulde komme ind og faa dig noget at leve af."

Saa havde jeg da for første gang i mit liv faat et glimt af storfjeldene med sin evige sne.

Inde i stuen hvor gutten nu viste mig ind, stod der en stor dampende skaal med velling paa bordet. Der kom en gammel kone ind fra kjøkkenet; og hun korsed sig, da hun hørte hvor langt, jeg var ført ud af veien, og at jeg istedenfor at komme til Krieglach i Murzdalen var kommen til Tragøss ved foden af storfjeldene.

„Ja ja, nu maa du rigtig spise godt, gutten min, saa du kan holde ud paa hjemturen," sa den gamle konen.

„Hvor langt er det herfra og hjem da?" spurte jeg.

„Ja, vent nu lidt," svarte hun og tænkte sig om, — „ja — en tolv timer trænger clu nu vist for at naa herfra og til Krieglach. Men du var nu en tulling ogsaa — lægge sig til at sove saa fast! Sepp kunde jo ikke vide hvor du skulde hen, saa han mente bare det var bedst du kjørte med saa længe du kunde. Ja ja, du finder nok-hjem igjen; spis nu bare godt først."

Saa spiste jeg min velling, og saa kom jeg mig

8 — Rosegger Historier fra skogehe.da afsted. Jeg gik og gik. Da jeg havde gaat i fem timer, kom jeg til det stedet hvor jeg dagen før havde faat lægge mig op i kjærren til gutten. Jeg gik ind paa en gaard i nærheden og spurte hvad klokken var, om jeg var paa ret vei, og hvor langt. det endnu kunde være til Krieglach. De svarte mig beredvillig paa dette, men en bid mad, som jeg trængte svært til, bød de mig ikke. De kom vel ikke paa det, tænkte jeg.

Da jeg havde gaat et par timer til, blev jeg indhentet af en mand som kjørte paa en ladning jern ; han spurte om jeg vilde kjøre med. Först var jeg ræd at han ogsaa skulde „hjemover", og at han kunde kjøre mig bort i en eller anden afdal. Men manden kjendte mig, og sa at han skulde nok sætte mig af i rette tid — ja ja, saa maatte jeg jo synes det. var en førelse af Vorherre. Jernsækkene var ikke netop myge at ligge paa; men jeg sovned snart alligevel, og har vist sjelden sovet bedre. Og jeg havde ganske rigtig forsovet mig denne gangen ogsaa, og havde kjørt med helt til Ret t.enegg jernverk, havde ikke manden vækket mig og sat mig af ved en sidevei, omtrent en halv mil fra fars gaard.

Ved midnat omtrent kom jeg hjem. De havde været lidt urolige for mig, og var ikke gaat tilsengs.

„Vi tænkte saa smaat apotekeren i Kindberg havde smeltet dig sammen med fleskefedtet paa kjøbet," sa far; og det var spøg. Men gamle Jakob væver havde havt værre tanker. Han husked han havde hørt at apotekerne hvert aar tog livet af et menneske for at lage en særlig medicin af menneskeblod, som var god for nogen særlige, sjeldne sygdommer. Saa det var nok paa høie tid at jeg kom hjem med den hare-ol jen til gamle Jakob!

Først ståk han næsen nedi æsken.

„Det lugter kvasst," sa han, „del tar nok."115

Far lagted ogsaa paa det. som var i æsken; saa saa han skarpt paa mig.

Da skjønte jeg hvor godt. det var at apotekerne klistrer en seddel med apotekets navn paa hver flaske og hver æske de leverer ud. For havde ikke den seddelen staat paa æsken, saa havde de aldrig trodd hjemme at jeg havde været helt, i Brack for at hente den hare-oljen, som havde slig en mistænkelig lighed med det fleskefedtet jeg var sendt afsted med. Men nu maatte de jo tro mig.

„Ja, det er forresten det samme for mig hvor han har faat det. fra," sa Væver-Jakob stormodig, „naar bare det hjælper!"

Og dermed tog han straks paa at gnide hele hodet sit ind med hare-oljen.

Hjalp det? — Ja, naar jeg skal sige sandheden, saa merked vi ikke nogen nævneværdig forandring paa gamle Væver-Jakob. Men far syntes han havde stor hjælp af den hare-oljen, skjønt han ikke gned sig ind med den. Han sendte nok senere mangen en holk med fleskefedt og mangen en bundt med urter og røtter ind til apoteket men han hented ingenting hjem derfra.

Den alt-helbredende hare-oljen havde helbredet os for alle tider.

Da jeg gik ud med Therese! og kom hjem med Maischel.

Kræmmer-Theresel var en af min barndomstids lyksaligheder.

Kræmmer-Theresel var et gammelt kvindfolk, som sik omkring med en brunmalt kiste paa sin ladende116 —

ryg. 1 kisten var eier tre eller fire skuffer, og ovenpaa kisten laa der en stor, blaa byldt.

Naar vi børn havde været rigtig snille, rigtig uri inelig snille, saa talte forjættelsens aand af vor gode moders mund.

„Børn," sa den, „naar nu Kræmmer-Theresel kommer hid igjen, saa skal jeg kjøbe noget til jer."

Da satte vi altid i et frydeskrig, og tramped saa med fødderne, at mor ropte: „Nei, nei, hvis 1 holder slig en sjau, saa kjøber jeg ingenting."

Straks blev der saa stille aten havde kunnet høre en mus løbe over gulvet, om der havde været, nogen mus at sige. Men musene kom bare frem midt paa natten —- og Kræmmer-Theresel kom sletikke.

Jo, — hun kom alligevel. I umindelige tider var hun kommet til gaards en eller to gange om aaret; del havde vi selv alt oplevet. Men tiden gik saa ubeskrivelig sent, at der for os børn laa en hel blaa evighed mellem vaar og høst og mellem høst og vaar; og i denne blaa evighed laa eventyret om Kræmmer-Theresel, og kom og svandt, sank og steg som en lerke oppe i himmel blaaet.

Og saa en dag midt paa vinteren, en ganske almindelig dag, da far stod ude i skjulet og hug ved, o^ mor sad inde i stuen og spandt, og mine to smaa søskende slos paa gulvet om en itubrukken træske, og jeg skrælled turnips og havde opi grisetrauget, mens jeg kjendte stor trang til at blande mig i kampen gik døren op, og der stod hun.

Kræmmer-Theresel! Og da hun havde pakket ud af sine skuffer lommeknivene og mundspillene, og de smaa speilene med lyserød ramme, og messingknap-perne og hegterne, og traad og naaler, og de udskaarne træskeerne og hyldemarvsnisserne, og bredt det ud over bordet alt, altsammen, og da vi børn havde puffet og dunket

hverandre for at komme først og faa den nærme— 117 —

sle pladsen pita. bænken, og endelig med sjau og spetakkel var kommet os til sæde, da gik det. først op for mig for et gruværdigt hul den dagen vilde havt, om ikke Kræmmer-Theresel var kommet.

Min hu stod til hver eneste ting, endda jeg straks sa til mig selv: alt kan du jo ikke faa; himmelen opnaar itu ikke førend du er død; men bestem dig ialfald fast og vist for én ting, saa faar du nok den ialfald.

Haanden min tog saa smaat, paa at strække sig ud efter en best, som stod paa et bret som der var fire hjul under. Hesten var rødmalt, og opover laarene paa den var der hvide blomster.

Og i sadlen sad en blaa rytter med et vældigt overskjeg, og øine havde han endda-til, og rigtig fjær-busk i hatten.

„Lad tingene staa, gut. og rør ikke alt hvad du ser I" advared mor.

Men Kræmmer-Theresel, som bare var snillied og godmodighed, sa: „Aa, det gjør ingenting. Bare ta og se paa den du. Se, den blaa husaren, han rider bent hen til dig." Og saa puffed hun til hesten, saa den tri 1 -led paa sine hjul bortover bordet til mig.

„Jamen jeg har ingen penger," bemerked mor.

Kræmmer-Theresel overhørte til alt held denne farlige bemerkning; hun pegte paa mig og sa: „Det deier vist den framifraa gutten, som baade kan læse og regne og digte og fortælle, som folk snakker om."

„Aa ja," svarte mor og snurred ivei paa rokken, „digte og fortælle kan han sagtens, naar han bare ikke var saa uregjerlig."

„Det kan jeg da aldrig tro, at han kan være saa uregjerlig," sa Theresel. „Ved du hvad, mor, du kunde laane mig den gutten din lidt. Det. er alvor, mor. Datter min maatte være hjemme med sauene, og saa er jeg ganske alene imorgen paa markedet i Ratten. Udsalgs-boden min er ikke af de mindste, folk er der i massevis,118 —

og der er en sjau og en trængsel, saa det er umuligt for ett menneske at passe ordentlig paa. Men saa fik jeg, mens jeg gik hid, den tanken: end om konen paa Skog gaard vilde laane mig gutten sin. Han skulde ikke gjøre det for ingenting."

Saa talte Theresel, og da mor nu slåp rokken og belaged sig paa at svare, syntes jeg jeg stod. som paa naaler.

„Ja, naar Theresel mener hun kan bruge gutten, saa kunde kanske uvittigheden gaa lidt af ham paa veien; og tid har han, saa han kan sagtens være med til markedet i Ratten for den sags skyld."

Jeg fløi op fra bænken. Og endnu førend mor havde faat tid til at indvie far i min utrolige forfremmelse, var jeg i kisteklærne.

Begge mine søskende, fik hver sin træske af The resel; de var sort lakerede, med en rø<l blomst inde i bladet. De ståk straks hver sin ske i munden, og bildte sig ind de spiste julegrød."

„Og hesten med rytteren skal være din," sa Kræni mer-Theresel til mig. „Den gjemmer mor for dig, og imorgen naar du kommer hjem igjen, kan du lege med den alt det du vil."

Mor vilde jeg skulde ta lidt mad med mig; men Theresel, som stod og pakked sagerne i kisten igjen, sa: „Jo tak, det skulde se deiligt ud, om jeg ikke skulde holde bodsvenden min med kosten selv. Vi faar nu haabe vi gjør saa pas forretninger paa markedsdagen. Se saa ja; saa faar vi se at komme os afsted, gutten min."

„Ja, gaa da i Guds navn," sa mor og tog fat paa rokken igjen.

Mine søskende stod fremdeles ved bordet og spiste ud i tomme luften med de nve skeerne sine, og jeg gik min vei med Theresel.

Ratten er en liden landsby, som ligger inde mellem119

aasene ved foden af Ratten-alperne. Det tog Ire timer før vi naadde did, for vi var indom flere steder paa veien for at se om der var to-tre skilling at tjene. Men folk udsatte nok helst sine indkjøb til markedsdagen dagen efter.

„Ja ja, det gjør ingeuting," sa Theresel, „saa kommer de imorgen."

Sneen var høi, saa stien vi gik paa var saa smal og dyb som en grøft; derfor gik Theresel foran med kisten paa ryggen; den blaa bylten, som laa ovenpaa den, raged langt op over hendes hode. Bagefter kom jeg trippende, og det var sjelden snemuren var saa lav at jeg naadde op over den og kunde faa. se mig lidt om i den vide verden. Denne vide verden strakte sig bortover markerne og den islagte og tilsnedde elv bort til skogen; hist og her laa. der en gaard eller en kulmile, som der steg tung, sort røg op fra,

Men endelig saa jeg fra toppen af en bakke det røde kirketaarnet i Ratten stikke op mellem grantoppene. Og paa den brede landeveien vi nu slog ind paa, var der livligt. Der kjørte slæder og kaner; der drog folk afsted med svære bører paa ryggen, eller de halte paa kjælker med alskens varer paa; jøder med store bylter skyndte sig fremfor alle andre; omreisende musikanter med istapper i skjegget tramped bortover veien; tømmerhuggere og dagløonnere inde fra skogene kom i sine søndagsklær, og rusled magelig afsted for at vise at det sletikke hasted, men tog alligevel korteste veien bort til vertshuset, hvor der alt var fuldt af folk og liv.

Paa den store pladsen foran kirken holclt alle de handlende alt paa at sætte op sine boder; væg- og tag-lægterne stod nøgne i veiret uden lerred eller andet træk.

Men da vi var kommet midt paa pladsen, s tans ed Theresel pludselig, stirred bort imod kirkegaardsporten og mumled: „Hvad skal det bety?"— 120 —

Og tænk, saa var den bedste pladsen lige ved kirkeporten, den som Theresel i mands minde havde hav! sin krambod paa, tænk saa var den optat af en anden. Maischel, en omvandrende handelsjøde, som var bekjendt for sine altfor billige varer, havde slaat. sin bod op der.

„Jeg pakker ikke ud," sa Theresel med en stoll blanding af forargelse og selvfølelse, og dermed gjorde hun en bevægelse som om hun vilde snu med del samme. Men i dette øieblik kom kirke veilen, som var den som delte ud pladsene til kramboderne, farende; han undskyldte sig ligeoverfor Theresel, og forklarte at jøden havde betalt dobbelt pris for pladsen. Men saa foreslog han at Theresel skulde sætte sin bod op akkurat ligeoverfor jøden, lige ved siden af den hellige Nicolaus' billedstøtte; den pladsen var mindst ligesaa god, paastod han.

Ja, hvad skulde Theresel gjøre? Sint var hun; men der var ikke andet for; hun maatte gaa ind paa tilbudet.

Saa kom vi os bort i et. vertshus for at faa os lidt mad. Og saa var det at gaa igang med at sætte boden op. Theresel havde sine redskaber og greier staaende i et. aflukke hos kirkeverten, og nu log vi paa at hente dem og dra dem bort til kirkegaardsporten. Da vi kom halende paa de lange bretterne, gjorde Theresel et par gange slige kast og sving med dem, at de dunked borti jødeboden paa den anden side. Boden baade skalv og risted; men Maischel sprang bare flinkt, til og støtted den, og smaalo for sig selv imens.

Jøden Maischel var en liden, letvindt mand. Hans haar og skjeg var kulsort, og saa kruset som ulden paa. et nyfødt lam; ud fra hans høirøde ansigt blinked de smaa øine, som aldrig saa bent paa den han talte med, men svæved omkring i retning af dennes hals og skuldre. Jøden Maischel var i besiddelse af en mer end— 121 —

kristelig sagtmodighed; han var ikke til at faa sint. Yderst forarget hlev han bare, naar nogen bod ham f. eks. tolv kreutzer for en vare som lian anslog til tre gylden. Fuld af den dybeste foragt lod han da endelig den kostbare vare gaa for denne skjendige pris, saa kjøberen blev rent angst og bange.

„Fru Theresel," sa han nu til min principal, som ikke var i det bedste humør, „folk her i Ratten er folk af ære; de kjøber ikke noget hos optrækkerne; nn skal fru Theresel bare se."

„Ja, Gud give det!" svarte Theresel.

Det blev kveld, og om kvelden blev det muntert. Ilos kirkeverten var alle bordene fulde; paa hvert bord stod der et lys, og over dem alle svæved en duft. af vin og steg og af blaa tobaksrøg, saa. det var en lyst at se.

Vi to sad borte i ovnskrogen; ved siden af os paa bænken stod der et glas æblevin, og i det dypped vi vort brød Theresel en gang og jeg en gang. Vert-inden vilde komme med et lys til os ogsaa; for som liim sa: „Ikke et lig

engang skal være uden lys."

Men Theresel svarte: „Nei, det kan du ha ret i; men vi to er nu levende, og vi ser godt nok til det vi har at bestille; og at sætte os hen med lys her, for at andre kan beskue os, det er vi ikke vakre nok til."

Men sandheden var, at hun ikke vilde alle de andre kræmmerne, som sad og leved flot meel grisesteg og vin, skulde se vort beskedne aftensmaaltid. Hun havde etslags anelse om, at det ydre skin har meget at sige hos en kjøbmand.

Selskabet blev stadig lystigere og mer høirøstet, og nogen begyndte at synge:

„/ Ratten iler gaar alle fri for der er ikke polleti!"122 —

„Nei, desværre," sa Kræmmer-Theresel hen for sig; „men nu gaar vi og lægger os."

Theresel havde bestilt et lidet kammers til sig; jeg skulde ligge med hestedrengen. Hestedrengen var af naturen udrustet med en baade staut og velfødd krop, men nu da han laa her i sengen ved siden af mig og sov og han sov som bare en hestedreng kan sove — saa flød han ligesom saa fra hinanden, at jeg blev klemt helt ind mod sengekanten og stod i fare for at ramle ned paa gulvet. Heldigvis stod sen gen ikke mer end nogle tommer ud fra staldvæggen, og naar jeg holdt armen strakt og stemte den imod væg gen, saa kunde jeg saavidt holde stand mod det tryk min sengekamerat udøved. Men at man ikke egentlig overvældes af søvnen en saadan nat, vil enhver forstaa, saa jeg havde god tid til at ligge og finde undskyldninger for hestedrengen i mine tanker; han havde jo ar beidet og slrævet. hele dagen, saa han var vel træt, og havde jo ret. til hele sengen sin. Saa laa jeg og spekulerte ud alt det jeg imorgen vilde sige for at prise Kræin mer-Theresels varer og lokke kjøbere til, og jeg saa folk strømme i flokkevis til for at kjøbe alle vore storartede sager.

Vi var vist naadd saa langt, at vi havde solgt alt, selv udsalgsboden med, hvis jeg ikke havde vaagnet for lidlig af min drøm. Og nu saa jeg at hestedrengen og hestene var vække, og at jeg kunde strække mig og kose mig saa meget jeg vilde i den brede, varme sengen. Det var en kostelig fornemmelse 1 Jeg syntes synd i hestedrengen, som alt saa tidlig maatte ud i vinterkulden, men i granden vikle jeg alligevel heller det, end at han endnu skulde ligget i sengen i hele sin bredde.

Forresten fik jeg ikke længe glæde mig ved mit eneherredømme over sengen desværre. Theresel famled sig snart efter ind i stalden; hun ropte paa mig og spurte om jeg var udsovet. Jeg stod straks op. Da— 123 —

vi saa sad og spiste vor morgen velling i den store, ' lune skjænkestuen, forklarte Theresel mig hvordan jeg skulde bære mig ad med at udføre dagens gjerning. Først og fremst skulde jeg passe paa, at ingen af varerne „fik fødder at gaa paa"; saa maatte jeg, naar nogen spurte om prisen paa noget, straks melde det til hende — Theresel — og aldeles ikke maatte jeg indlade mig paa at. „handle" — det vilde sige slaa af — for hun holdt faste priser, og var ikke ublu i sine forlangender.

Saa gav hun mig to seks-kreutzere, saa jeg kunde vide hvorfor jeg stod der i boden og lod næsen og fingrene fryse af mig. Og saa tog hun kisten sin, og vi vandred i Guds navn afsted til kirkepladsen.

Det var ganske mørkt endda; men man kunde alt høre et surr af mange menneskestemmer, og i kirken ringte de til morgengudstjeneste. Skrig, rop og [-hammere]-] {+ham- mere]+} ag lød rundt om udsalgsboderne. Vi prøved ogsaa om vor stod fast og godt; og mens klokkeren ringte over hodet, paa os, og orgelet bruste i kirken, pakked vi stille varerne ud, og la dem frem paa disken og paa hylderne.

Og først nu fik jeg helt øinene op for hvor stort og mangfoldigt min principals varelager var. Hun havde alt muligt, — for det hun ikke havde, det tænkte jeg ikke paa; det var smaating. Hun havde „kortevarer" og „galanterivarer"; hun havde varer som bonden gjerne kjøber, eller gjerne vilde kjøbe, om han havde raad til det: altslags kniver og gafler og andet verktøi. pengepunger, brevtasker, sæler, urnøkler, piber, lomme-tørklær, helgenbilleder, notisbøger, traad, naaler, baand, legetøi, haaiidspeile, og saa videre og saa videre, udbredt over den brede, lange disken, lagt op paa hylder, hængt op paa nabber og spikrer, — og saa desforuden endnu det som ikke var pakket ud af kistens skuffer, og det som laa gjemt i den uudtømmelige blaa bylten.Men da del nu

langsomt lysned og blev dagen graa, stille vinterdag med sagte snefald — da saa jeg at jøden ligeoverfor os havde udstillet akkurat samme slags varer, men at han havde gjort det hele meget flottere og raskere, saa det faldt meget mer i øinene. Og fra begge hjørnerne af hans lerredsbod vaied der to smaa røde flag, og mellem flagene var deiet stort skilt, og paa skiltet stod der med store røde bogstaver: „Kjøb her! Godt og billigt! kjøb her!"

Og da folk nu i flokkevis kom fra kirken, tog saa ikke den rakkeren et mundspil frem og spilte ivei og skreg ud over hoderne paa mængden, at han havde vundet et af de store lod i lotteriet og derfor gav alt bort idag.

„En sølvske for fem groschen! og endda billigere dusinvis!" ropte han, og forvirred rent hoderne paa folk. Saa svingte han og vifted han med høirøde silke-tørklær og skreg og ropte: „Se her, jenter! se her, vakre jenter! den som gaar med sligt et tørklæ, vil alle gutter ha! Men der er ingen som faar det!" Og dermed drog han det hastig til sig. Og saa skreg han igjen: „Kom hid, kom hid, godtfolk! her gaar det an at handle! her faar en varen for ingenting, og endda det bedste paa kjøbet! her er lykkeberget!" Og stadig vokste menneskemængden rundt om jødens bod, og Theresels ærbare udsalg vendte de ryggen til.

Jeg syntes alle sneflokkerne blev baade grønne og gule for øinene paa mig, saa sint blev jeg, og jeg puffed i Theresel, og sa at hun maatte da ogsaa ta paa at skrige og rope, saa folk fik øie paa os.

„Du er nok ikke rigtig klok," sa hun, „der hvor slige folk sjauer og brøler, der vilde det da være baade spot og skam for skikkelige folk at lukke munden op. Nei, da vil jeg heller pakke sammen igjen."

Nu var der en til som tog paa at rope og by sine varer ud længer nede paa pladsen; det var en sørlæn-— 125 — 12()

ding, men han vilde være endda fiffigere end jøden, derfor skreg han: „Kom hid, godtfolk, kom hid! Heier skjønhedssæbe, den eneste egte garanterede, priviligerede skjønhedssæbe! Alle stygge jenter som vasker sig med den, blir saa deilige som engler, og alle gamle koner blir saa unge som da de var sytten aar!"

„Det er løgn!" skreg Maischel, „løgn og bedrag! Nei, hos mig er at faa den nyopfundne snehvide og og rosenrøde skjønhedssæbe, men den er bare til brug for de unge og vakre, saa de aldrig blir gamle og stygge. Egte og billig. Mine damer og herrer, værsaagod ! gaa ikke lykken forbi!"

Naturligvis valgte alle jenterne nu jødens sæbe.

Nu tog Maischel paa at riste og ringle med en pose med lotteriniunmere, og lod folk trække. Han spilled sine varer ud; for fire kreutzer kunde folk vinde en ring, et ur, en liden flaske med elskovsdrik paa, og andre utrolige skatte.

Theresel havde staat længe og set paa jøden og hans kommers — tid til det havde hun desværre —; nu risted hun paa hodet og sa: „Han er besat af djævelen."

Der var nu fuldt liv og røre over markedet. Folk handled og prutted; ungdom lo og spøgte, og atter lød visen:

„1 Ratten der gaar alle fri, for der er ikke polleti!"

(voner gik omkring fra bod til bod, følte og saa paa varerne, og kjøbte smaasager til ungerne hjemme. Jeg havde stukket begge hænderne i bukselommerne; jeg hopped og tramper! med benene, og slog mine haard-frosne sko mod hinanden. Tærne mine kjendte jeg ikke noget til mer; de gav intet livstegn fra sig; men det var nu egentlig ikke noget nyt for mig i hine dage tærne holdt vinterdvale akkurat som bjørnen, og kulden i dem begyndte først at gjøre ondt, naar de blev127

varme. Jeg hopped og tripped altsaa op og ned foran vor afglemte bod, og fremdeles havde vi ikke solgt en eneste ting. Jeg var rent ude af det.

„Jeg kunde gjerne synke i jorden," hvisked jeg til Theresel.

„Det er den altfor haardfrosen til," var Theresels svar. „Men det maa jeg virkelig ogsaa sige: slig en markedsdag er noget nyt. for mig; den har jeg aldrig oplevet magen til før."

Dette Theresels ord traf mig midt i hjertet. Det kunde da aldrig være min skyld? Kanske det var mig som ikke havde lykken med mig, som ikke forstod mig paa tingen, som var dum, som ikke vidste at gribe sagen an. Slig en markedsdag var noget nyt for hende!

Da saa jeg borte ved det ene hjørne af vor bod en god kjending fra mine kanter. Det var gjætergutten paa Grabenberg, Vesle-Natz. Han stod og glodde paa de blanke lommeknivene og messingurene og mundspillene og bort paa mig, som om han grunded paa hvordan jeg kunde komme til at ha noget med alle disse klenodierne at gjøre, som han slugte med øinene, efter at Theresel havde smækket ham over fingrene og sagt: „Lad den staa; det er ikke din!" da han tog efter en messing fyrstikdaase. Jeg strøg nu fort. hort til liam, <>g idet jeg ståk tre af mine erhvervede kreutzer ind i haanden paa ham, hvisked jeg hastig: „Kjøb noget! kjøb dig noget!"

Og i en fart var jeg tilbage paa min plads igjen; men denne gangen saa jeg modigere bort paa den taal-somme Theresel, mens jeg med hjertebanken vented paa det store øieblik, da en kjøber virkelig skulde komme hen til disken.

Vesle-Natz aabned haanden med pengene og saa paa dem; og da han saa de tre blanke kreutzer, sendte han et grin bort ,tiil mig, og dermed vendte han sig fort om og kjøbte sig et mundspil hos jøden ligeoverfor.— 128 —

Men da glemte jeg min værdighed. Som en pil for jeg ind imellem benene paa de nærmeststaaendo og kasted mig rasende over Natz. Jeg tog ham i nakken og lik ham under mig. Der laa vi nu og tri lied og slos; sneen røg om os, og rundt, om stod folk og lo og saa paa. Jeg vilde rive mundspillet fra ham for hans skjendige forræderis skyld og knuse det i filler; men jeg fik ikke tid til det, for der var nok alligevel etslags politi i Ratten, viste det sig. Lensmandsdrengen kom og tog mig i trøiekraven og letted mig op, som om jeg var en halmvisk. Og eftersom alle ropte at jeg uden nogensomhelst grund havde overfaldt den uskyldige gutten, saa mente lensmandsdrengen det var bedst jeg kom i arresten.

Da tænkte jeg ved mig at Theresels ord: „Slig en markedsdag er noget nyt. for mig," kunde passe paa mig ogsaa. Men jeg bed tænderne sammen og tidde stille. Og hvor meget de spurte: hvorfor jeg vilde slaas med den uskyldige gutten? og det skulde se pent ud, om de smaa vilde begynde at abe efter de store, jeg svarte ikke et ord. Jeg kunde ingenting sige, og vilde ikke heller, fordi jeg tænkte at saa kunde de tro, at det jeg havde gjort havde jeg gjort af brødnid.

Nu tog de paa at spørge mig om jeg var søn til Kræmmer-Theresel. Da skreg Theresel borte fra sin bod, at det var jeg sletikke, jeg var søn til manden paa Skog-gaard, og ellers pleied jeg være en snill gut, men jeg maatte være gaat. fra vettet af kulden.

Lensmandsdrengen vidste da ikke andet at gjøre end at ta mig fast i haanden og leie mig bortover markedspladsen midt mellem alle folk, som med grusom beredvillighed veg tilside og danned en gade, hvor vi kom frem. Men lensmandsdrengen tog mig ikke hen i arresten; han leied mig væk fra markedspladsen, ud fra landsbyen og ud paa aabne landeveien, og der lod— 129 —

han mig staa med de ord, at det. var bedst, jeg saa at komme mig hjem.

Jeg kunde gjerne ha tat paa at hyle og jamre mig nu, for det syntes jeg jeg havde ret til; men jeg orked ikke; jeg var for forarget til det. Jeg bestemte mig til aldeles ikke at se at komme mig hjem, men at vente herude paa landeveien og saa holde ordentlig dom over denne Grabenbergs-gutten, naar han kom og skulde hjemover. Og Kræmmer-Theresel vilde jeg ogsaa vente paa for at forklare hende hele sagens sammenhæng, — at jeg havde git Vesle-Natz mine kreutzer, for at han skulde kjøbe noget hos os, og at den falske uslingen saa havde vendt sig til den skraanende jøden med sine blanke sølvpenger.

Sent paa eftermiddagen, da folk var draget forbi i massevis med sine forskjellige indkjøb, tilfods eller i slæder, saa jeg endelig Theresel komme stønnende med sin store kiste. Og ved siden af hende vagged den elendige gjæter-uslingen med forbundet hode, mens den gamle kjærlig holdt ham i haanden og klapped ham og kjælte for ham, som om hun vilde gjøre godt igjen for det onde hendes krambodgut havde voldt ham.

Men da jeg saa det synet, da gjemte jeg mig raskt bag en furalæg og lod dem gaa forbi. Saa fulgte jeg langsomt efter dem, fuld af dyb bedrøvelse.

Jeg var ikke kommet halvveis, da der faldt slig en træthed og mathed over mig, at jeg salte mig ned i sneen for at hvile lidt. Nu var jeg kommet ind paa den smale stien i skogen, og her var ingen folk mer. Bare kraaker og anden fugl fik sne til at drysse ned af grenene over mig. —

Jeg havde vist sovet en god stund; da var der pludselig nogen som rusked i mig for at faa mig vaagen; og i aftenskumringen saa jeg Maischel staa foran mig med sin byldt paa ryggen.

„Hvad er der iveien med dig, vesle kryb?" sa

han. „Det er ikke sundt at frysei ihjel. Vi faar nok heller se at lægge i itide."

Dermed satte han en liden træflaske for manden min, og da jeg havde tat mig et. par klunk af den, blev jeg saa varm indvendig og saa varm om hjertet, at jeg med ett fik den tanke: Maischel er nu en snill mand alligevel.

Og da Maischel mente det ikke var raadeligt al la mig være alene i skogen, saa tog han mig i haanden og fulgte mig til fars gaard.

Og saaledes hændte det sig, at jeg gik ud med Theresel og kom hjem med Maischel.

Om min mor.

Det var adskillige aar efter.

I byen Graz var eier fastelavnsmoro. Om kvelden var der trængsel, larm og latter paa gaden; vognene ramled saa der knapt var ørenslyd at faa; folk skreg og ropte, og det lyste og straalte fra alle lysthaver og bevertninger, fra tusener af lygter og lamper, fra husenes og butikernes vinduer. Guld og sølv, silke og brokade skinned bag ruderne. Masker af alle slags grinte og lo mod en. Livet var moro og løier.

Jeg drev rundt i trængslen. Klokken i domkirken slog seks slag, — de lød saa klart, de trængte gjennem al gadernes støi, de gjenlød fra de høie, lysstraalende huse. Der er alvor i klokkens timeslag; de minder mennesket om at tiden rinden, den rinder og rinder, og intei minut vender tilbage.131

Jeg gik hjem i min stille stue og gik til ro.

Den næste morgen laa solens røde vinterglød over tagene; jeg sad og skrev da banked det. paa min dør. En mand kom ind og rakte mig et telegram.

„Kjære Peter, igaaraftes klokken seks døde mor. Kom til os; vi venter dig med inderlig bedrøvelse. Din far."

Igaaraftes, mens jeg var ude i verdenstumme-len, da var det sket hjemme i den fattige hytten. Og netop klokken seks.

Den næste dag tidlig om morgenen var jeg i kirkebygden. Derfra gav jeg mig alene paa veien, — over snegl i t rende heier og gjennem store skoger, langt ind mod den ensomme fjelddal. Utallige gange havde jeg gaat denne veien, og altid havde jeg frydet mig over sneen som glitred og glimted, over istappene som funkled, over snekaaben trærne havde klædt sig i. Eller uaar det var sommer, over alt det som grønnedes og blomst red og dufted, over fuglesangen, over lysets draaber, der de tikle stilt ned gjennem løvet, over den store ro, den dybe ensomhed. Hvor tidt havde jeg ikke gaat lier med mor, mens hun endnu var sterk og rask, og ogsaa senere, da sygdommen havde gjort hende til krøbling, og hun bare kunde komme frem støttet paa min arni.

Og mens jeg gik bortover skogstierne i sneen, tænkte jeg paa mine forældres liv, — hvor godt det var begyndt, hvor stræbsomme og sparsommelige de begge havde været, men hvordan sygdom og anden modgang havde lagt sig sammen, saa det trods deres oprindelige velstand og trods deres arbeidsomhed gik ud for dem, indtil de nu vel nærmest maatte kaldes fattige folk. Og jeg tænkte paa den dag da mor blev syg, og paa alle de sygdommens aar hun siden havde stridt sig igjennem. Fra disse tunge aar vil jeg her fortælle enerindring. Den begynder med

en deilig, straalende pint-sedag.

Denne straalende og skjønne pintsedag blev mor niogtredive aar gammel. Alt stod i sin høieste blomstring. Marken var grøn; kvæget beited opi lierne. Vi var ude og gik allesammen; de smaa sprang rundt og plukked blomster; de voksne sang. Da salte mor sig med ett ned paa en sten og vilde til at. dø.

Vi bar hende hjem; vi la hende paa sengen. Der blev hun liggende, i uger, i maaneder. Alle naboerne kom med velment trøst; alle doktorer vidt omkring kom med velment medicin. Den syge havde faat slag, og ingenting vilde hjælpe; hun sygned mer og mer hen. Men da høsten kom med let luft og kjølighed, da blev hun bedre. Hun trængte ikke ligge tilsengs hele dagen mer; hun sad borte ved ovnsbænken eller henne ved bordet, hvor børnene legte, eller ved gruen, hvor hun lærte far, stakkar, at lage maden. Hun var ikke glad, og hellerikke var hun bedrøvet; hun var rolig og uden klage — bare naar hun trodde sig alene, sukked hun tungt nu og da.

Slig gik vinteren; den deilige pintsetid kom igjen; men mor var syg.

Men pintsedag kom der en gammel kone paa besøg til os. Det var gaardmandskonen paa Riegel berg, og hun kunde altslags husraad og midler mod sygdom. Hun spurte os hvorfor mor ikke havde været hos Steg-Ihomeri ?

Nei, det havde vi ikke tænkt paa.

Jamen, hvor vi kunde være saa efterladende ikke al søge til Stegthomerl? det var da den første en maatte faa fat i, naar det var en sygdom som mors det gjaldt.

Jamen det var saa langt did, indvendte far.

„Ja, om det saa var tre dagsreiser, saa er det ikke for langt naar det er helsen det gjælder," svarte Riegel-berg-konen.— 183 —

„Nei, det kan være sandt,," sa far. „Men tror du han kan hjælpe da?"

„Hjælpen staar i Guds haand," svarte konen afgjørende. „Men er hjælp mulig, saa er det Stegthomerl som kan bringe den her."

Og dagen efter gik der da et bud afsted over aas og hei og ned i den dalen hvor Stegthomerl bodde. Budet gik tidlig ud og kom sent hjem, og han havde den besked med. sig, at Stegthomerl ingenting kunde sige førend han selv havde set den syge.

Den næste dag gik nok et bud (for den første var blit saarbent paa veien) afsted for at hente Steg-Ihomeri. Han kom hjem igjen sent paa natten, og bragte det svar at Stegthomerl aldrig gik til nogen syge selv ; han var en gammel mand, det var det ene; og for det andet vilde han ikke komme i klammeri med de eksaminerede doktorerne, for de var bare misundelige paa andre, som forstod sig bedre paa at kurere folk end dem, og derfor gjorde de alt for at bringe dem i uleilighed. Vilde den syge konen komme til ham, saa var det noget andet, og saa kunde han kanske udrette noget. Men han løb saavist ikke efter de syge.

Ja ja, dette syntes vi var mandig talt, og vi forstod saa vel allesammen, at en mand som kjender sil værd, ikke netop vil kaste sig væk. Men nu kom vi i stor vanskelighed. Veiret — ja, det var jo godt og varmt; dagene var lange, og mor var rede; men kunde vi føre hende den lange veien over til Stegthomerl ? og hvordan skulde det ske? bære hende kunde vi umulig, og hest og kjærre havde vi ikke. Alle naboerne havde brug for okserne sine nu i denne travle vaartiden. Manden paa Kollgaarden havde to hester; men de og kjær ren kosted — far slog hænderne sammen — fem gylden dagen foruden havren.

Men mens vi sad bedrøvet forsamlet om mors sy-— 134 —

geseiig og snakked hid og did og ikke vidste raad, kom søn af verten i vertshuset nede i dalen ind i stuen.

„Hvad skal du, gutten min ?" spurte far.

Gutten stod og slængte forlegen med armene.

„Jo," sa han, „jeg skulde hilse fra. Samer-Steffel og sige, at om 1 vilde laane hans hest og kjærre, saa kvinde I faa

dem."

„Hvor er Samer-Steffel da?"

„Han er nede hos os; og hesten og kjærren hans er der ogsaa."

Far tænkte sig lidt 0111; han vidste ikke hvad han skulde svare. Endelig sa han: „Jeg er ræd Samer Steffel kunde smøre op en pen regning til mig. Nei, liils og sig tak; jeg kan ikke bruge hesten hans."

Gutten gik, og en timestid efter kom Steffel selv. Det var en liden trivelig mand. Han havde før, dengangen her ingen vei var, ført varer paa kløvhest fra dal til dal; nu leved han af at kjøre varer for folk som bodde langt inde i afkrogene. Hans maal var at faa sig et vertshus og bli vert,; og det passed han til, forhån var altid letlivet og i godt humør, saa han skulde nok forstaa sig paa at. underholde sine gjester.

Men idag, da han kom ind af døren hos os. var han sletikke i humør.

„Du skaffer ret folk unødigt besvær, mand," sa han til far og satte sig ned, pustende og blaasende. „Saa du har hørt at. jeg er slig en prakken kar, at jeg aldrig kan tænke paa andet end fortjenesten? Det skulde undre mig om du har hørt sligt; for det trænger jeg slettes ikke, skal jeg sige dig. Og naar jeg selv tilbyr mig at føre nogen, saa gjør jeg det for ingenting. Jeg har faat høre at konen din gjerne vil ha sig afsted ned til Stegthomerl, men ikke kan komme i vei, fordi hun ikke kan faa fat i noget kjøretøi. Mor min, Gud signe hende der hun nu er, var ogsaa længe klein og— 135 —

syg; saa jeg ved for en elendighed det er. ( ) _ I. C L J OI har jeg tænkt at tilby at kjøre konen din ned til Steg-I homeri imorgen."

Da blev vi glade allesammen. Vi tænkte ikke større paa, om den lange kjøringen kunde være til gagn eller skade for mor; vi syntes bare at. nu maatte vi faa hende afsted til Stegthomerl, saa fik det gaa som det kunde.

Tidlig dagen efter, da morgenstjernen endnu blinked ned mellem de store, mørke asketrærne ude paa lunet, vække d far mig. Han selv maatte bli hjemme for gaard sar beidets skyld; derfor skulde jeg, som nu var en gut paa tretten aar, være med mor og passe paa hende.

Mor sad alt paaklædd og spiste; Steffel og jeg satte os ogsaa bort til bordet og fik os mad ; og saa kjørte vi.

Steffel sad fremme og kjørte den lille raske hesten sin, som han smaasnakked med hele veien. Mor laa bag i kjærren paa en pude og noget høi; hun havde fars store regnkappe paa, og over hende havde de lagt et tungt aaklæ, saa en bare saa haaret og del øverste af panden paa hende. Ved siden af mor sad jeg, og jeg var tung om hjertet-

Del var ganske skummelt endda; bare borte over Wechselberget var der en liden lysning paa himmelen. Veien gik afsted mellem ager og eng.

Nu vaagned fuglene; nu begyndte morgenrødens herlighed; nu steg den store, varme sol frem. Mor tog aaklæet lidt tilside og saa op mod solen.

„Jeg har noksaa godt haab, gutten min," hvisked hun og tog efter min haand, „hvis sommeren kanske hjælper lidt, og Stegthomerl lidt — jeg er jo ingen gammel kone .... var det ikke moro, Peter, om mor kunde bli frisk og rask igjen?"

Jeg kjendte mig ligesaa tillidsfuld som hun; jeg— 136 —

var blit lettere om lijertet. Det var morgensolens skyld, den deilige, varme morgensolen.

Mor blev snaksom.

„Det er nu naragtigt og," sa hun med ett og lo, „at, folk hænger saa ved denne jorden. Men det er det at jeg vilde saa nødig fra alle dere. Far, stakkar, naar han ingen havde mer — og barna, som er sa.a smaa endda."

„Jeg er da ikke liden mer," bemerked jeg karslig.

Veien var bråt her, og svært tung og stenet. Steffel og jeg hopped af, og gik ved siden af kjærren opover bakkerne. Solen var kommet høit paa himmelen og stegte ned. Kjærren skrangled. Det bar tungsomt og langsommeligt opover. Men da vi var kommet høit op i aasen, hvor skogen var tæt og mørk, blev veien jevn, og der var skygge. Her hørte vi ikke kjærren skran glimer heller; for veien var aldeles oversaadd af barnaa ler, saa den var myg og lydløs at færdes paa; bare af og til liumped vi over en trærot. Smaafuglene var blit stille; den hede middagstid laa over skog toppene. Mor sov. Jeg saa paa hendes blege ansigl og tænkte: Stegthomerl finder nok paa raad, saa mor blir frisk igjen. Det er da en lykke at vi er paa veien til Stegthomerl.

„Vil du ha en skive brød, Peter?" spurte Steffel.

„Jo tak, det vil jeg gjerne."

Da saa Steffel gav mig skiven, saa laa der et stykke flesk oppaa, og dermed kom jeg i stor forlegenhed. Jeg holdt længe brødet med flesket i haanden og saa paa det; saa saa jeg bort paa mor. Hun sov. Steffel, som var saa snill mod os, vilde jeg jo ikke fornærme; men da jeg ikke kunde sidde der med brødet og fiesket til evig tid, saa begyndte jeg, først ganske sagte: „Steffel;" saa høiere: „Steffel! — Steffel!" — til han endelig hørte mig.— 137 —

„Hvad vil du?" sa han.

„Aa, om forladelse," sa jeg forlegen og flau, „om forladelse — men — kan jeg ikke la være — at spise dette fiesket? for jeg kan ikke spise flesk."

„Du har ikke forstand paa det som godt er," lo Steffel og tog fiesket fra mig.

Endelig skraaned det nedover. Kjærren skrangled over sten og humper i veien. Da vaagned mor af sin sovn; solen brændte ned over os; alligevel gøs det i hende.

Steffel tørked sveden af panden og mumled: „Steg-thomerl maa være en pokkers saa flink doktor, om slig en tur som deime skal lønne sig. Klem paa, du folen min; nu har vi ikke saa langt igjen."

Det var langt over middag, da vi endelig naadde ned i dalen og stansed udenfor Stegthomerls hus.

Vi løfted mor af kjærren og ledte hende ind i den vanne, kvalme stuen, hvor alle vinduerne var igjen-lukkede. Der fik vi hende til at sætte sig i bænken, og saa spurte vi efter Stegthomerl.

En gammel, grætten kone gav til svar at Thomerl ikke var tilstede.

„Nei, det ser vi," svarte Steffel, „men vi vilde gjerne vide livor han er."

„Det ved jeg ikke."

„Hvad tid kommer han hjem da?"

„Aa det kan gjerne være han kommer snart, og det kan gjerne være han ikke kommer før udpaa natten; det er muligt han er gaat ned paa vertshuset nede i dalen."

Den gamle rusled ud af stuen. Vi sad igjen. Mor sukked tungt en gang.

Steffel gik ud efter den gamle og ba om hun ikke kunde koge lidt varm velling til den syge.

„Der er ikke varme paa," svarte liim bare. Da138

gik Steffel ind, Ja selv varme paa i peisen, fandt frem melk og mel og kogte suppe til mor.

Mor spiste lidt; saa skjøv hun skaalen over til os, saa. vi og kunde faa os noget varmt.

Konen kom ind igjen, og Steffel betalte for melken og melet og lor høiet. som hesten havde faat.

Endelig kom Stegthomerl hjem og ind i stuen. Han var en liden, tyndbenet mand med stort, hode, brede akg-ler og bryst, og en vældig pukkel paa ryggen. Og hodet sad saa dybt nede mellem akslerne, at manden maatte snu paa hele kroppen hver gang han vilde dreie paa hodet. Jeg ser ham tydelig for mig, idet han kom ind af døren og

først saa skarpt og siden smilende paa os med det oppustede, forslagne ansigtet sit.

Mor var straks blit urolig; hun prøvde at reise sig op fra bænken for med ærbødighed at komme frem med sit erend. Men Thomerl vinked med haanden at det ikke var nødvendigt, og sa saa med en noget tyk stemme: „Jeg ved det, jeg ved det.; du er konen I il Jakob Skoggaard; og du har havt et slaganfald for et aar siden."

„Har jeg havt et. slaganfald?" spurte mor forskræk kel, for vi havde altid holdt, dette skjult for hende.

„Ja, og saa har du sögt alverdens doktorer og mediciner, og nu, da ingenting vil hjælpe, kommer du til mig. Jo, vi kjender det: naar de er inde i døden, saa kommer de, og naar saa Stegl homeri s raad ikke hjælper, og de dør alligevel, saa siger folk : det var Ste<>-thomerl som tog livet af ham."

Disse ordene var jo ikke netop opbyggelige at høre ; men de gik endda an, fordi han sa dem smilende, o» fordi han nu la til: „Ja ja, vi vil nu haabe det bl ir-anderledes med dig. Nu skal jeg undersøge dig."

Først tog han da naturligvis mor i haanden o<r kjendte paa pulsen hendes.— 139 —

„Den flyr," mumled han, „den flyr."

Saa bretted han med sine store fingre øienlaagene fra hinanden og stirred indpaa øienhviden — sa ingenting. Dernæst, maatte mor blotte sin nakke; lian la øret til — sa ingenting. Saa betragted han med stor opmerksomhed linjerne inde i hendes venstre haand, spurte saa efter hendes øvrige tilstand, undersøgte aandedræl-tet og endnu engang pulsen og øinene, saa jeg fik megen ærbødighed for mandens alvor og samvittighedsfuldhed.

Da han var færdig med undersøgelsen, satte han sig ned ligeoverfor mor, som langsomt holdt paa at. vikle sig ind i sine tørkiær igjen, sprikte med benene, bored hagen ned i brystet paa sig, la armene i kors over brystet, og sa: „Ja, bedste kone, du maa dø."

Det gav et svagt ryk i mor. Jeg reiste mig fra bænken. Men Steffel blev ganske rolig siddende paa sin plads; han stirred en liden stund stivt paa Thomerl; saa sa han pludselig: „Maa ikke du og dø? hvis ikke ei; værre henter dig forinden, dit samle, fordømte bag-beist!"

Og nu var det paatide vi kom os ud og kjørte afsted.

Det; var overskyet og lummert. Ikke et dyr hørtes, ikke en kvist rørte sig. Kjærren skrangled tungvindt afsted. Mor laa stille paa sin pude og saa. op mod den skyede himmel med sine store, mørke øine.

Men Steffel var aldeles rasende, der han sad fremme i kjærren og kjørte. Lidt. efter lidt gav sinnet, alligevel efter, og nu knurred han: ,,Og saa sli st et, fyl -debeist!"

„Hvem?" spurte jeg.

„Jo, det kan rigtig lønne sig at reise en hel dag for at se paa sligt et fyldebeist," blev Steffel ved. „Jeg havde nok hørt folk snakke om at han sjelden skulde være ædru, den gamle slusken; men idag var det da tydelig at, se paa ham."— 140 —

„Det var vel til det bedste," sa mor nu stille; „havde han været ædru, saa havde han kanske ikke sagt mig sandheden."

Saa kjørte vi bedrøvet videre. Langt borte mellem tjeldene hørte vi fjerne, dæmpede tordenbrag. Om en stund letted mor sig lidt op og sa: „Men én ting maa jeg be dig om, Peter, og dig ogsaa, Steffel: ingen af dere maa sige noget til far om hvad Stegthomerl sa."

„Jo, det skulde rigtig lønne sig at gjenta sligt, tull!" sa Steffel hidsig. „Men til lensmanden gaar jeg! formeldes skal han, den knegten !"

„Aa nei, Steffel, kjære dig, gjør ikke det.," ba mor. ,,Du maa aldrig tro at jeg tar mig nær af det han ,sa. Jeg har jo alt selv saa tidt tænkt at det vel lakker mod enden med mig som med alle som sygner slig hen. Og hvad kan Stegthomerl hjælpe for det? Vi kjørte jo ikke den lange veien til ham for at han skulde lyve for os. Jeg synes bare det er leit. at vi ikke spurte ham engang hvad vi var ham skyldige for hans oprigtighed."

Men da maatte Steffel le; saa tog han pisken og smeldte to-tre gange med den, men det var ikke fordi ikke hesten gjorde sin skyldighed.

Da vi kjørte over den sidste aasen, var uveiret og skyerne draget bort. Solen holdt paa at gaa ned, og la en bløđ guldglans ud over skog og dal, over berg og sten. Luften var blit frisk og ren og let at aande.

Paa mors blege kind laa der en klar taare.

Da vi endelig trætte og tause kjørte bor to ver marken bortimod vor gaard, var stjernerne kommet frem paa himmelen. Rundt om i engen lød græshoppernes sang som en ustanselig rislen.

Borte ved grinden stod der en mørk skikkelse, som ropte og spurte om det var os. Det var far, som var gaat os imøde. Mor kaldte ham ved navn; stemmen var bløđ og skalv.— 141 —

Far gik ved siden af kjærren, til vi var kommet, ind paa tunet; han sa ingenting, spurte ikke.

Først da vi var kommet ind i stuen, og tyristikken var tændt, spurte han noget, usikker hvordan det var gaat.

„Aa, det gik ikke saa galt," svarte Steffel, „det gik sletikke saa galt. Vi havde rigtig en hyggelig tur."• 'Stor!: fra